

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
Γ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

5 69 ΠΔΒ
Ξενοπούλου (Γρ) Γ. Κονιδάρη

Ο ΚΑΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΕΚΙΤΞΑ
Α. Β. ΣΤΥΛ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1057

ΕΠΙΧΡΕΤΙΚΟ Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΤΑΙ Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΪ Γ. ΞΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΞΕΤΙΑΕ"

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής **ΑΘΗΝΑΙ**

9 69 ΠΔΒ
Ξενοπούλου (Γρ) Γ. Κονιδάρη
'Ο

Καλὸς Δρόμος

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ 811

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ Α. ΒΩΤΤΗ

Αριθ. έγκριτ. απόφασεως 39602/13090
28/7/32

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

46^Α — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46^Α

1932

1. Ἡ τρικλοποδιά.

Ὁ Γιωργάκης κι ὁ Κωστάκης ζοῦσαν στὸν ἴδιον τόπο, ὅπου εἶχαν γεννηθεῖ.

Ὁ τόπος αὐτὸς ἦταν ἡ Καρυδιά, μεγάλο κι ὁμορφο χωριὸ κοντὰ στὴ θάλασσα.

Πατέρας τοῦ Γιωργάκη ἦταν ὁ Θύμιος, ἕνας φτωχὸς μυλωνάς.

Μπαρμπαθύμιος τὸν ἔλεγε στὸ χωριὸ καὶ τὸν ἀγαποῦσαν γιὰ τὴν καλοσύνη του.

Εἶχε κι ἄλλα παιδιά ὁ μυλωνάς, ἀγόρια καὶ κορίτσια, μεγάλα καὶ μικρά.

Ὁ πατέρας ὅμως τοῦ Κωστάκη, ὁ κύριος Ἡλίας, ὁ πλούσιος, εἶχε μόνο αὐτὸν τὸ γιὸ καὶ μιὰ μικρὴ κόρη, τὴ Φρόσω.

Τὸ σπιτάκι τοῦ Μπαρμπαθύμιου τοῦ μυλωνᾶ ἦταν κάπως ἀπόμερο, σὰν ἐξοχικό, στὴ ρίζα ἐνὸς μικροῦ λόφου. Καὶ

στήν κορφή αὐτοῦ τοῦ λόφου ἦταν ὁ ἀνεμόμυλος.

Μὰ τὸ μεγάλο σπίτι τοῦ κῦρ Ἡλία βρισκόταν στὴ μέση τοῦ χωριοῦ, δυὸ βήματα σχεδὸν ἀπὸ τὴν πλατεῖα.

2

Ὁ Γιωργάκης κι ὁ Κωστάκης εἶχαν τὴν ἴδια ἡλικία. Μὰ ὁ Γιωργάκης ἦταν ψηλός, ξανθός, γαλανός, καλοδεμένος καὶ γεροδύναμος. Ὅσοι δὲν ἤξαιραν τὰ χρόνια του, τὸν ἔκαναν μεγαλύτερο.

Ὁ Κωστάκης πάλι ἦταν κοντός, μελαχρινός, μὲ μαῦρα μάτια, ἀδύνατος καὶ μικροκαμωμένος. Ὅσοι τὸν ἔβλεπαν πρώτη φορά, τὸν ἔπαιρναν γιὰ μικρότερο.

Τὰ δυὸ παιδιὰ γνωρίστηκαν στὸ σχολεῖο. Πήγαιναν στὴν ἴδια τάξη. Μὰ φίλοι δὲν ἔγιναν ποτέ.

Γιατὶ ὁ Κωστάκης, τὸ κακομαθημένο πλουσιόπαιδο, ἔδειχνε περιφρόνηση στὸ φτωχόπαιδο τοῦ μυλωνᾶ. Καὶ τοῦ Γιωργάκη πάλι δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ περηφάνεια κι ἡ ἀκαταδεξιὰ.

Σπάνια μιλούσαν οί δυό τους και ποτέ δέν έπαιζαν μαζί.

3

Στήν άρχή, ό Γιωργάκης και ό Κωστάκης, άν δέν ήταν φίλοι, δέν ήταν όμως ούτε έχθροί. Ύστερα έγιναν. Γιατί ό Κωστάκης ζήλεψε τόν Γιωργάκη που πήγαινε καλύτερα άπ' αυτόν στα μαθήματα και τόν παίνευαν οί δασκάλοι του και τόν καμάρωναν οί συμμαθητές του.

Άπό τή ζήλεια του, ό Κωστάκης είχε αρχίσει νά τόν πειράζει και νά τόν φροτώνεται.

Μιά μέρα, στα καλά καθούμενα, του κακομίλησε.

Ό Γιωργάκης πειράχτηκε με τόν δίκιο του και μαρτύρησε τόν Κωστάκη στό δάσκαλο.

Ό δάσκαλος ρώτησε τ' άλλα παιδιά. Κι άμα βεβαιώθηκε πως ό Κωστάκης κακομίλησε χωρίς αίτία στό συμμαθητή του, τόν τιμώρησε όπως του άξιζε.

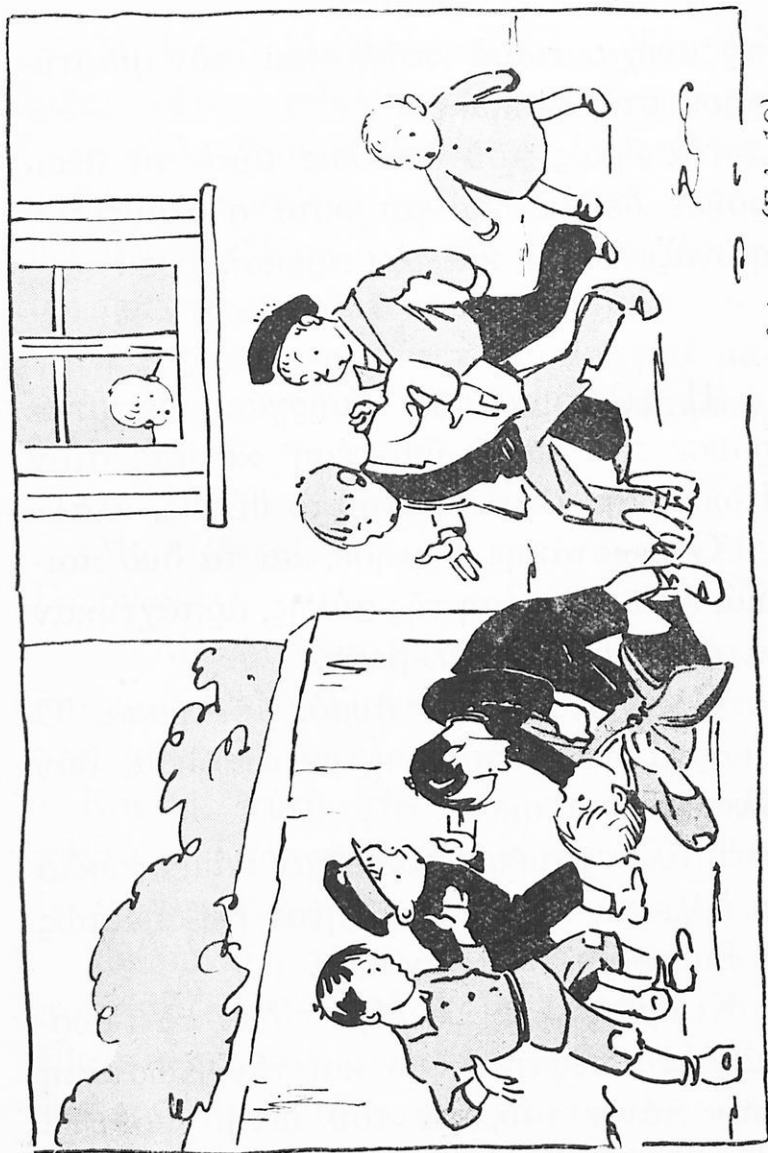
Ἡ τιμωρία ἐρέθισε περισσότερο τὸν Κωστάκη. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα, στὸ διάλειμμα, ποὺ ὅλα τὰ παιδιὰ ἦταν στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου κι ἔπαιζαν, ἄρχισε νὰ βρίζη τὸ Γιωργάκη δυνατὰ καὶ νὰ τὸν προκαλῆ :

«Πήγαινε πάλι νὰ μὲ μαρτυρήσης στὸ δάσκαλο, δειλέ! Βέβαια, δὲ σοῦ βαστᾶ νὰ παραβγῆς μαζί μου. Μ' ἂν εἶσαι παληκάρι, ἔλα νὰ παλέψουμε».

Ὡ, καθόλου δειλὸς δὲν ἦταν ὁ Γιωργάκης! Καθὼς ἦταν μάλιστα καὶ μεγαλόσωμος, γερὸς καὶ δυνατὸς, ἔβαζε κάτω ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς ἡλικίας του ὅταν πάλεβαν. Πιο δυνατὸς θὰ ἦταν βέβαια κι ἀπὸ τὸν Κωστάκη, ἂν καὶ μ' αὐτὸν δὲν εἶχε παλέψει ποτέ.

Μὰ γιὰ νὰ εἶναι πιὸ δυνατὸς ἴσα ἴσα, δὲν καταδέχτηκε νὰ τὸν χτυπήσῃ τὴν πρώτη φορὰ ποὺ τὸν ἔβρισε.

Καὶ γιὰ νὰ εἶναι πιὸ εὐγενικὸς, δὲν καταδέχτηκε νὰ τοῦ μιλήσῃ κι αὐτὸς

«... Και τὸν Κωστάκη ἀπὸ πάνω του νὰ τοῦ δῆνῃ γροθιές...» (Σελ. 10)

πρόστυχα, παρὰ πῆγε καὶ τὸν μαρτύρησε στὸ δάσκαλο.

Νὰ ὅμως ποὺ ὁ ἄλλος αὐτὸ τὸ θεωροῦσε δειλία, καὶ μπροστὰ σ' ὅλους τὸν φώναζε δειλὸ καὶ τὸν προκαλοῦσε!

5

Ἡ φιλοτιμία τοῦ Γιωργάκη δὲ μπορούσε πιά γὰ τὸ ὑποφέρει· κι εἶπε στὸν Κωστάκη: «Καλά! ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἔλα!»

Ὁ Κωστάκης ὥρμησε, καὶ τὰ δυὸ παιδιά, ἐκεῖ στὴ μέση τῆς αὐλῆς, ἀρπάχτηκαν κι ἄρχισαν νὰ παλέβουν.

Ὁ Κωστάκης μὲ θυμὸ, μὲ λύσσα. Ὁ Γιωργάκης μὲ γαλήνη, μὲ ἀπάθεια, σὰν ἀληθινὸ παληκάρι.

Τ' ἄλλα παιδιά, ποὺ εἶχαν κάμει κύκλο κι ἔβλεπαν τὸ πάλεμα, ἦταν βέβαια πὼς ὁ Γιωργάκης θὰ νικοῦσε.

Κι ὅμως ὄχι! Σὲ λίγο εἶδαν τὸ Γιωργάκη νὰ πέφτη χάμω καὶ τὸν Κωστάκη ἀπὸ πάνω του, νὰ τοῦ δίνει γροθιές! Ἔτρεξαν καὶ τὸν τράβηξαν.

«Μή! τοῦ ἔλεγαν, φτάνει!... Τὸν ἔρριξες κάτω, τελείωσε. Εἶσαι νικητής.»

— «Ἄ, ἔτσι;» ἔκαμε ὁ Γιωργάκης, καθὼς σηκωνόταν καὶ τινάζόταν, κατακόκκινος. «Ἔτσι νικητής βγαίνει ὁ καθένας, φτάνει νὰ τὸ καταδέχεται!»

Κι ἔρριξε στὸν ἀντίπαλό του μιὰ ματιὰ περιφρονητική. Οἱ ἄλλοι ἀπόρησαν.

6

«Μὰ τί ἔτρεξε;» ρώτησαν. «Τί ἐννοεῖς, Γιωργάκη;»

— «Λοιπὸν δὲν καταλάβατε τίποτα;» ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης. «Δὲν εἶδατε πὺν μούβαλε τρικλοποδιά;»

Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίσταση, ὅπως πάντα, ὁ Γιωργάκης ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ ἀλήθεια ἦταν αὐτή:

Μὲ μεγάλη τέχνη, ὁ Κωστάκης, ἐκεῖ πὺν πάλεβαν στῆθος μὲ στῆθος, τοῦ ἔβαλε τρικλοποδιά καὶ τὸν ἔρριξε· ἀλλιῶς θὰ τοῦ ἦταν ἀδύνατο νὰ τὸν νικήσῃ.

«Ψέματα λέει!» φώναξε ὁ Κωστάκης.

«Όχι, ἀλήθεια λέει!» φώναξε ὁ Σωτήρης, ἕνας συμμαθητῆς τους. «Εἶδα τὸ πόδι του ἐγώ, τὸ εἶδα!»

Τὰ παιδιὰ τὸ παραδέχτηκαν. Ἔτσι ἦταν. Μὲ ζαβολιὰ ὁ Κωστάκης ἔρριξε κάτω τὸ Γιωργάκη. Ἡ νίκη του ἦταν ψεύτικη.

Μὰ αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε:

«Ξαναρχίζομε λοιπὸν νὰ ἰδῆτε;»

— «Ἐγὼ νὰ παλέψω πιά μαζί του;» εἶπε δυνατὰ μπρὸς σ' ὅλα τὰ παιδιὰ ὁ Γιωργάκης. «Ποτέ!»

— «Γιατὶ εἶσαι δειλός!» τοῦ φώναξε ὁ Κωστάκης.

— «Ἄς εἶμαι!»

— «Νὰ ξαναπαλέψετε καὶ νὰ προσέχωμε ὅλοι», εἶπε ὁ Σωτήρης.

— «Ναί, ναί! ἐμπρός!» εἶπαν τ' ἄλλα τὰ παιδιὰ.

Ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ χτύπησε τὸ κουδούνι.

«Όχι», εἶπε ὁ Γιωργάκης. «Ποτὲ πιά δὲν καταδέχομαι μ' αὐτόν!»

Κι ανέβηκε στην τάξη πρώτος.

«Χμ! πάει πάλι νὰ μαρτυρήσῃ», ἔκαμε ὁ Κωστάκης. «Μὰ θὰ τοῦ δείξω ἐγώ!..»

Ἦταν ὁ Γιωργάκης δὲ μαρτύρησε πάλι τὸν Κωστάκη. Μὰ ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα δὲν τοῦ ξαναμίλησε. Οὔτε καλημέρα. Ἔτσι τὰ δυὸ παιδιά, ποὺ δὲν ἦταν ποτὲ φίλοι, ἔγιναν ἐχθροί.

2. Τὸ μαγεμένο γεφυράκι.

1

Ὁ δάσκαλος ποὺ ἔκανε μάθημα σ' ἐκείνη τὴν τάξη, ἦταν καινούριος στὴν Καρυδιά.

Γιὰ τὸ Γιωργάκη δὲν ἤξαισε ἀκόμα τί παιδί ἦταν. Τὸν Κωστάκη ὅμως δυὸ φορές τὸν εἶχε πιάσει ποὺ ἔλεγε ψέματα. Μιὰ μέρα μάλιστα τὸν ἐμάλωσε γερά. Γιατὶ εἶχε πεῖ στὰ παιδιά, πὼς ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα θὰ ἔκλεινε τάχα τὸ σχολεῖο, ἐπειδὴ στὴν Καρυδιά εἶχε πέσει βλογιά!

Αὐτὸ ὁ Κωστάκης τὸ ἔβγαλε ἀπὸ τὸ νοῦ του καὶ τὸ εἶπε ἔτσι γιὰ νὰ γελάσῃ.

Τὰ παιδιά φυσικὰ ἀνησύχησαν.

«Εἶναι ἀλήθεια;» ρώτησαν τὸ δάσκαλο τους.

— «Ὅχι!» ἀποκρίθηκε ὁ δάσκαλος· «ποιὸς σᾶς τὸ εἶπε;»

— «Ὁ Κωστάκης!»

— «Ὅχι ἐγὼ!» ἔκαμε βιαστικὰ ὁ Κωστάκης. «Δὲν εἶπα τίποτα ἐγώ».

Ὅλα τὰ παιδιά ὅμως φώναξαν πὼς ὁ Κωστάκης τὸ πρωτόπε στὴν τάξη. Στὸ τέλος δὲ μπόρεσε νὰ τὸ ἀρνηθῆ κι ὁ ἴδιος. Κι εἶπε:

«Ναί, ἐγὼ τὸ εἶπα τοῦ Σωτήρη... μονάχα τοῦ Σωτήρη... μὰ καὶ μένα μοῦ τὸ εἶπε ὁ Μπαρμπακώστας.»

Ἄλλο ψέμα!

Μπαρμπακώστας ἦταν ὁ ἐπιστάτης τοῦ σχολείου. Ὁ δάσκαλος τὸν ἐφώναξε ἀμέσως. Κι ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε τὸ σταυρό του.

Αὐτὸς τέτοιο πράμα; Λέξη δὲν εἶχε πεῖ, οὔτε στὸν Κωστάκη, οὔτε σὲ κανένα.

Μὰ ὁ Κωστάκης πάλι δὲν τάχασε. Δοκίμασε νὰ πῆ κάτι ἄλλο γιὰ νὰ δικαιολογηθῆ:

«Τοῦ πατέρα μου τὸ εἶπαν χτὲς τὸ βρά-
δυ, κι ὁ πατέρας μου...»

«Σιωπή!» τοῦ φώναξε μὲ θυμὸ ὁ δά-
σκαλος. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πὺν εἶπες
ψέματα. Νὰ μὴ σὲ ξαναπιάσω, γιατί θὰ
τιμωρηθῆς αὐστηρά!»

2.

Ἔπειτα, γυρίζοντας στ' ἄλλα παιδιὰ:

«Νὰ σᾶς διηγηθῶ», τοὺς εἶπε, «τὶ ἔπα-
θε μιὰ φορὰ ἓνα παιδὶ πὺν ἔλεγε ψέματα
σὰν τὸν Κωστάκη. Εἶναι μιὰ παλιὰ ἱστο-
ρία, πὺν μοῦ τὴν εἶπε ὁ παππούς μου.

«Μιὰ μέρα, ἓνα παιδὶ πῆγαινε μὲ τὸν
πατέρα του περίπατο στὴν ἐξοχή. Περ-
νώντας ἀπὸ μιὰ στάνη, εἶδαν ἓνα μεγά-
λο σκύλο πὺν τὴ φύλαγε.

«Τὶ μεγάλο σκυλί!» εἶπε ὁ πατέρας.

— «Μπά! ἔκαμε ὁ γιός, αὐτὸ δὲν εἶναι
τίποτε. Ἐγὼ μιὰ μέρα, στὸ λιμάνι, εἶδα
ἓνα σκυλί, πὺν τὸ εἶχε μαζί του ἓνας ξέ-
νος, μεγάλο σὰ μοσχάρι».

— «Τόσο πολὺ;» ἀπόρησε ὁ πατέρας.

— «Ίσως ἦταν καὶ μεγαλύτερο», ἀποκρίθηκε τὸ παιδί.

Ὁ πατέρας ἔκαμε πὸς τὸ πίστεψε.

3

Σὲ λίγο εἶδαν ἀπὸ μακριὰ ἓνα γεφυράκι.

«Τί ὄμορφο!» φώναξε ὁ γιός. «Πᾶμε νὰ τὸ ἰδοῦμε ἀπὸ κοντά;»

— «Μὴ βιάζεσαι, κι ἀπὸ κεῖ θὰ περάσωμε σὲ λίγο», ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας. «Εἶναι στὸ δρόμο μας. Πρέπει νὰ ξέρης ὅμως, πὸς αὐτὸ τ' ὄμορφο γεφυράκι εἶναι μαγεμένο».

— «Μαγεμένο; Τί θὰ πῆ αὐτό;»

— «Νά, ὅποιος ἔχει πεῖ ψέμα καὶ περάση τὸ γεφυράκι, βουβαίνεται στὴ στιγμή».

— «Καὶ μένει βουβός;» ρώτησε μὲ φόβο ὁ μικρός.

— «Σ' ὅλη του τὴ ζωὴ! Μὰ σὺ γιατί φοβάσαι; Εἶπες κανένα ψέμα;»

— «Ὅχι...δὲν εἶπα...»

— «Ἐμπρὸς λοιπόν!»

Καὶ προχώρησαν πρὸς τὸ γεφυράκι.

Ἄλλὰ τοῦ γιοῦ ἐτρέμαν καὶ τὰ γόνατα
κι ἡ καρδιά. Δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ.
Καὶ λέει τοῦ πατέρα του:

— «Σιγώτερα, πατέρα, νὰ ζῆς... κουρά-
στηκα... ἔπειτα ἔχω κάτι νὰ σοῦ πῶ».

— «Γιὰ ν' ἀκούσω».

— «Γώρα θυμήθηκα καλά. Ὁ σκύλος
τοῦ ξένου δὲν ἦταν σὰ μοσχάρι. Ἦταν
ἀπάνω-κάτω σὰν ἓνα μικρὸ γαϊδουράκι».

Προχωροῦν. Ὁ ιδρώτας τρέχει ἀπὸ τὸ
χλομὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ. Κι ἄξαφνα
πάλι στέκεται.

«Πατέρα!...»

— «Τί εἶναι, παιδί μου ;»

— «Συχώρησέ με, πατέρα, θὰ σοῦ πῶ
τὴν ἀλήθεια. Ὁ σκύλος τοῦ ξένου δὲν
ἦταν πιὸ μεγάλος ἀπὸ τὸ μαντρόσκυλο
ποῦ εἶδαμε...»

— «Αὐτὸ τὸ ἥξερα» ἀποκρίθηκε χαμο-
γελώνοντας ὁ πατέρας. «Μὰ στάσου νὰ σοῦ

πῶ κι ἐγώ. Τὸ γεφυράκι αὐτὸ δὲν εἶναι μαγεμένο. Δὲν ὑπάρχουν μαγεμένα γεφυράκια στὸν κόσμο!»

Τὰ παιδιά γέλασαν πολὺ μ' αὐτὴ τὴν ἱστορία. Γέλασε κι ὁ ἴδιος ὁ Κωστάκης.

Μὰ ὁ δάσκαλος σοβαρεύτηκε καὶ πρόσθεσε :

«Τὸν ψεύτη δὲν τὸν πιστεύουν οὔτε ὅταν λέη τὴν ἀλήθεια... Θυμηθῆτε τί ἔπαθε καὶ τὸ βοσκόπουλο τοῦ παραμυθιοῦ, πού σᾶς εἶπα τίς προάλλες. Τὸ θυμάσαι, Σωτήρη ;»

— «Μάλιστα!» ἀποκρίθηκε ὁ Σωτήρης.
«Τὸ βοσκόπουλο αὐτὸ συνήθιζε νὰ φωνάζη: Ἕνας λύκος! ἕνας λύκος! γιὰ νὰ κἀνη τοὺς ἄλλους βοσκούς νὰ τρέχουν νὰ τὸν βοηθήσουν κι αὐτὸ νὰ γελᾷ... Μιὰ μέρα φάνηκε στ' ἀλήθεια ἕνας λύκος. Τὸ παιδί φώναξε. Οἱ ἄλλοι βοσκοὶ δὲν τὸ πίστεψαν καὶ δὲν ἔτρεξαν. Καὶ ὁ λύκος τοῦ ἔφαγε τὰ καλύτερα πρόβατα!»

«Παιδιά μου» εἶπε πάλι ὁ δάσκαλος, «μὴ λέτε ψέματα ποτέ. Ἄκους, Κωστάκη ;

«Τὰ σημερινὰ νὰ εἶναι τὰ τελευταῖα σου!»
Κι ὁ Κωστάκης τὸ ὑποσχέθηκε.

3. Τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη.

1

Πέρασε ἀρκετὸς καιρὸς χωρὶς νὰ μιλήσουν τὰ δυὸ παιδιὰ.

Ἡ ζήλεια δὲν ἄφηνε τὸν Κωστάκη. Φανταζόταν πὼς ὁ Γιωργάκης τοῦ εἶχε κάμει τὸ μεγαλύτερο κακό, ἐνῶ τὸ καημένο τὸ παιδί δὲν τοῦ εἶχε κάμει τίποτα.

Ὁ Γιωργάκης πάλι, μὲ τὸ δίκιο του, αἰσθανόταν μιὰ ἀποστοφὴ γιὰ τὸ συμμαθητὴ αὐτὸν ποὺ τοῦ φέρθηκε τόσο ἄσχημα.

Ἔωρες-ῶρες ὅμως τὸν λυπόταν.

»Γιατί νὰ εἶναι ἔτσι αὐτὸ τὸ παιδί;» ἔλεγε μέσα του. «Γιατί νὰ μιλή ἄσχημα; Γιατί νὰ βάζη τροκλοποδιές; Γιατί νὰ λή ψέματα; Ἀλήθεια, τιμωρήθηκε μιὰ φορὰ ἐξαιτίας μου, μὰ ἐγὼ δὲν ἔφταια.

»Τὸν ἔμαρτύρησα, γιατί μ'ἔβρισε στὰ καλά καθούμενα καὶ γιατί δὲν καταδέχτηκα νὰ τὸν χτυπήσω. Ἐπροπε νὰ τὸ

καταλάβη καὶ νὰ ἡσυχάσῃ. Μὰ γιατί νὰ εἶναι τέτοιος;

»Νά, καὶ στὰ μαθήματά του δὲν πηγαίνει καθόλου καλά... Δὲ μελετᾷ καὶ βάζει τοὺς ἄλλους νὰ τοῦ τὰ σφυρίζουν ἀπὸ πίσω. Ὁ δάσκαλος ὅλο παράπονα κάνει στὸν πατέρα του. Κρῖμα ποὺ εἶναι καὶ πλουσιόπαιδο! Ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ ἦταν καλός, νὰ τὸν ἀγαπῶ καὶ νὰ μ' ἀγαπᾷ. Μὰ γιατί νὰ εἶναι τέτοιος; Κρῖμα!»

2

Ἄλλὰ γιὰ νὰ συλλογίζεται αὐτὰ ὁ Γιωργάκης, θὰ πῆ πὼς ἀπὸ μέσα του δὲ μισοῦσε τὸν ἐχθρό του, δὲν ἤθελε τὸ κακό του. Ὁ Κωστάκης ὅμως καὶ τὸν μισοῦσε καὶ τὸ κακό του ἤθελε.

Μὲ τι χαρὰ γελοῦσε, ὅταν καμιά φορὰ ὁ Γιωργάκης τὰ μπέρδευε στὸ μάθημα καὶ ὁ δάσκαλος τοῦ ἔκανε παρατήρηση!

Πῶς χαιρόταν, ὅταν ἔκανε καὶ ὁ Γιωργάκης καμιά ἀταξία, καὶ ὁ δάσκαλος τὸν ἐμάλωνε!

Πῶς προσπαθοῦσε σὲ κάθε περίσταση
νὰ τὸν δυσκολεῦη, νὰ τὸν ἐμποδίξῃ, νὰ
τὸν βλάψῃ! Καὶ μὲ τί προθυμία τὸν κα-
τηγοροῦσε, καὶ στὸ σχολεῖο καὶ παντοῦ
ὅπου μιλοῦσαν γι' αὐτόν!

Θᾶλλεγε κανένας πὸς γύρευε καὶ καλὰ
τὴν εὐκαιρία νὰ τοῦ κάμῃ ἓνα μεγάλο
κακό, νὰ τὸν καταστρέψῃ.

3

Καὶ ἡ εὐκαιρία αὐτὴ τοῦ παρουσιά-
στηκε.

Μιὰ μέρα, στὸ σχολεῖο, ὁ Σωτήρης, ὁ
συμμαθητὴς τους, ἔχασε ἓνα πενηντάρι.
Τοῦ τὸ εἶχε δώσει ὁ πατέρας του γιὰ
ν' ἀγοράσῃ βιβλία καὶ τετράδια.

Στὸ δρόμο. ὄχι, δὲν τοῦ εἶχε πέσει,
τὸ θυμόταν πολὺ καλὰ ὁ Σωτήρης. Εἶχε
μάρτυρα καὶ τὸν Κωστάκη, ποὺ ὅταν
ἔφτασαν μαζὶ στὸ σχολεῖο, τοῦ τὸ ἔδειξε
μιὰ στιγμὴ, καὶ πάλι τὸ ἔχασε, διπλω-
μένο, στὴν τσέπη του. Τί ἔγινε λοιπὸν
τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη; Ποῦ τὸ ἔχασε,
ποιὸς τοῦ τὸ πῆρε;

Στὸ σχολεῖο ἔγιναν ἄνω κάτω. Ἔβρα-
ξαν παντιοῦ, στὴν εἴσοδο, στὴν αὐλή,
στὴν τάξη, στοὺς διαδρόμους. Ρώτησαν
ὅλα τὰ παιδιά, τὸ Μπαρμπακώστα τὸν
ἐπιστάτη, τὴ γυναῖκα του, ποὺ καθόνταν
στὸ ισόγειο τοῦ σχολείου.

Πουθενὰ πενηντάρι! Καὶ κανεὶς δὲν
τὸ εἶδε, κανεὶς δὲν τὸ ἤξερε!

4

Ὁ καημένος ὁ Σωτήρης ἔκλαιγε ἀπα-
ρηγόρητα. Πῶς θὰ τὸν ἐμάλωνε ὁ πατέ-
ρας του γι' αὐτὴ τὴν ἀπροσεξία!

Καὶ δὲν ἦταν μόνο τὸ μάλωμα ποὺ
συλλογιζόταν ἦταν κι ἡ στενοχώρια ποὺ
αἰσθανόταν τὸ παιδί. Γιατὶ ἤξαιρε πῶς
ὁ πατέρας του δὲν ἦταν πλούσιος, καὶ
μὲ μεγάλη δυσκολία θὰ μπορούσε νὰ
τοῦ δώσει ἄλλα λεφτὰ γιὰ τὰ βιβλία καὶ
τὰ τετράδια ποὺ ἔπρεπε ν' ἀγοράση.

Ὁ Γιωργάκης τότε, ποὺ σὰ φτωχό-
παιδο κι αὐτὸς καταλάβαινε τὸν πόνο
τοῦ Σωτήρη, πρότεινε:

«Παιδιά, τοῦ φέρομε αὔριο ἀπὸ ἓνα δίδραχμο ὁ ἓνας; Εἴμαστε εἴκοσι παιδιά. Τὸ πενηντάρι ἀπάνω κάτω θὰ γίνη. Δὲν εἶναι σπουδαῖο προῶμα ἓνα δίδραχμο!»

— «Κι ἂν βρεθῆ τὸ πενηντάρι;» ρώτησε ὁ Θάνος.

— «Τόσο τὸ καλύτερο» ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης. Ὁ Σωτήρης θὰ μᾶς δώση πίσω τὰ δίδραχμά μας.

5

Ὁ Κωστάκης τότε ἔκαμε μιὰ ἄλλη πρόταση:

«Ἐγὼ λέω νὰ ψαχτοῦμε ὅλοι!.. Κάποιος ἀπὸ μᾶς μπορεῖ νὰ πῆρε τὸ πενηντάρι!»

Τὰ παιδιά κοιτάχτηκαν. Ὁ δάσκαλος θύμωσε.

«Τί λὲς ἐκεῖ! φώναξε τοῦ Κωστάκη. Νομίζεις πὼς εἶναι κλέφτες οἱ συμμαθητές σου; Ντροπή!

— Δὲν εἶναι βέβαια ὅλοι, ἀποκρίθηκε ὁ Κωστάκης, μὰ ἓνας μπορεῖ νὰ εἶναι!»

Ἄγαναχτησμένα τὰ παιδιὰ γιὰ τὴν πρό-
στυχη ὑποψία τοῦ Κωστάκη, ἄρχισαν,
καὶ πρὶν τοὺς πῆ κανέννας, ν' ἀδειάζουν
φανερὰ τὶς τσέπες τους, νὰ τὶς ἀναποδο-
γυρίζουν, νὰ ξεφυλλίζουν τὰ βιβλία καὶ
τὰ τετράδιά τους, νὰ δείχνουν ἀκόμη καὶ
τὰ καπέλα τους, ὅσα εἶχαν καπέλα.

Τὰ καημένα τὰ παιδιὰ, πῶς ἔκαναν
γιὰ νὰ χαθῆ ἢ κακῆ ἐκείνη ὑποψία.
Εἶχαν πειραχτεῖ πολὺ.

«Ἦσυχία, ἡσυχία!» τοὺς φώναξε ὁ
δάσκαλος. «Εἶναι περιττό! Ξέρω καλὰ
πὼς κανεὶς ἀπὸ σᾶς δὲ θὰ μποροῦσε
νὰ κάμη τέτοιο πρᾶμα. Φτάνει εἶπα!»

Μὰ τὰ παιδιὰ δὲν ἄκουαν τίποτε. Θὰ
ἤθελαν καὶ νὰ γδυθοῦν ἀκόμη γιὰ ν' ἀπο-
δείξουν τὴν ἀθωότητά τους.

6

Μόνο ὁ Γιωργάκης στεκόταν ἀμίλητος
καὶ ἀκίνητος. Δὲν καταδεχόταν αὐτός, οὔτε
νὰ μιλήση, οὔτε νὰ ψαχτῆ. Καὶ κοίταζε
τὰ ἄλλα παιδιὰ σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε: «Δὲ

ντρέπεστε; Πώς κάνετε έτσι; Ἔπρεπε νὰ εἴστε πὶὸ περηφάνοι...»

Τὰ παιδιά ὅμως δὲν κατάλαβαν, γιατί στεκόταν ἔτσι ὁ συμμαθητής τους. Δὲν ἐνοοῦσαν πὼς ἀπὸ περηφάνεια δὲν ἤθελε, δὲν καταδεχόταν νὰ κάμῃ σὰν τοὺς ἄλλους.

«Γιατὶ δὲν ψάχνεται καὶ ὁ Γιωργάκης;» ἔλεγαν μέσα τους.

Κι ὁ Κωστάκης, δείχνοντάς τον, εἶπε δυνατά: «Γιατὶ δὲν ψάχνεται κι ἐκεῖνος ἐκεῖ;»

Τ' ἄκουσε ὁ Γιωργάκης κι ἀποκρίθηκε:

«Μὰ μήπως ψάχτηκε κι αὐτὸς πὺν μιλεῖ;»

Ἀλήθεια, ὁ Κωστάκης, πὺν εἶχε κάμει τὴν πρόταση, ἔκρινε περιττὸ νὰ ψαχτῆ κι αὐτὸς, μὲ τὴν ἰδέα πὼς ἓνα πλουσιόπαιδο δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ ὑποψιαστῆ.

— «Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ κλέψω ἐγὼ ἓνα πενηντάρι!» εἶπε.

— «Καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω ἀνάγκη» φώναξε ὁ Γιωργάκης. «Ὁ πατέρας μου μπορεῖ

νά εἶναι φτωχός, μὰ μοῦ οἰκονομεῖ ὅ,τι
χρειάζομαι. Μὰ καὶ νὰ μὴν εἶχα οὔτε νὰ
φάω, ποτέ μου δὲ θάπαιρνα ἓνα ξένο
πρῶμα».

7

Ὁ δάσκαλος δὲ θὰ πίστευε ποτὲ πὼς τὸ
χαμένο πενηντάρι μποροῦσε νὰ τὸ εἶχε
πάρει ὁ Γιωργάκης. Καταλάβαινε ἀκό-
μη γιὰ ποιὸ λόγο δὲν ἤθελε νὰ ψαχτῆ.
Βλέποντας ὅμως πὼς μερικὰ παιδιὰ εἶ-
χαν ἀρχίσει νὰ ὑποψιάζονται τὸ Γιωρ-
γάκη καὶ νὰ τὸν λοξοκοιτάζουν, τοῦ ἔγνε-
ψε νὰ ψαχτῆ, γιὰ ν' ἀποδείξη κι αὐτὸς
σ' ὅλους τὴν ἀθωότητά του.

Ὁ Γιωργάκης, ἂν καὶ τοῦ κακοφάνη-
κε, ἀναγκάστηκε νὰ ὑπακούσῃ.

«Ὅρίστε λοιπόν!» ψιθύρισε.

Καὶ ἀναποδογύρισε τὶς τσέπες του βια-
στικά. Ἐπειτα ἔπιασε νὰ ξεφυλλίσῃ καὶ
τὸ βιβλίον του, ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ ἄλλοι.
Μόλις ὅμως τὸ ξεφύλλισε λίγο, τὸ πε-
νηντάρι ἔπεσε ἀπὸ τὸ βιβλίον σὰ πό-
δια του!

«Τὸ πενητάρι ἔπεσε στὰ πόδια του!» (Σελ. 26)

«Νά το ! φώναξε ἀμέσως ὁ Κωστάκης.
«Δὲ σᾶς τὰ ἔλεγα ἐγώ ; Γι' αὐτὸ δὲν
ψαχνόταν . . .»

Ὁ Γιωργάκης, κόκκινος σὰν τὴ φω-
τιά, γύρισε καὶ τοῦ ἔρριξε μιὰ ματιά.
Ἔπειτα ἔγινε ἄσπρος σὰν τὸ κερί καὶ
δὲν ἔβγαλε μιλιὰ.

Μὰ οὔτε τ'άλλα παιδιὰ μιλοῦσαν. Ἀκί-
νητα, σαστισμένα, κοίταζαν τὸ πενηντάρι
στὰ πόδια του. Ἄ, γι' αὐτὸ λοιπὸν δὲν
ἤθελε νὰ ψαχτῆ! Καλὰ τοῦ τὸ εἶπε κι
ὁ Κωστάκης.

«Σωτήρη» εἶπε ὁ δάσκαλος μέσα στὴ
σιωπῆ. «Πάρε τὰ λεφτά σου!...»

Ὁ Σωτήρης πλησίασε, σήκωσε τὸ χαρτί
ἀπὸ χάμω καὶ τὸ ἔκρουσε καλὰ στὴν τσέπη
του. Τὸ χέρι του ἔτρεμε. Χαιρόταν τὸ παιδί
ποὺ βρέθηκαν τὰ λεφτά του, μὰ δὲν ἤθελε
νὰ βρεθοῦν μὲ τέτοιον τρόπο.

8

«Γιωργάκη!» ἐξακολούθησε ὁ δάσκα-
λος ἀύστηρά. «Αὐτὸ δὲν τὸ περιμένα ποτὲ
ἀπὸ σένα, οὔτε ἀπὸ κανένα μαθητῆ.
Οὔτε θὰ τὸ πιστεῦνα, ἂν δὲν τὸ ἔβλεπα μὲ
τὰ μάτια μου.

«Μὰ τί λέω; Καὶ τὴν ἰσχυρὰν ποὺ τὸ
εἶδα, δὲν τὸ πιστεύω...Μὴν τὸ ἔκαμες ἔτσι,
γι' ἀστεῖο;..Μήπως κανεὶς ἄλλος;.. Ἐλα,
μίλησε, τί σωπαίνεις; Θέλω νὰ μοῦ πῆς

ἐσύ, πῶς βρέθηκε τὸ πενηντάρι μὲς στὸ βιβλίό σου;... Λέγε!... Δὲ μιλάς;..»

Ὅχι, ὁ Γιωργάκης δὲ μιλοῦσε. Ἔτρεμε ὄλος, ἄλλαξε χίλια χρώματα, μὰ δὲ μιλοῦσε. Καὶ τὸ στόμα του τὸ κρατοῦσε κλεισμένο σφιχτά.

Δὲν καταδεχόταν νὰ δικαιολογηθῆ, δὲν καταδεχόταν νὰ πῆ πῶς δὲν ἦταν κλέφτης. Ὁ δάσκαλος ἄς τὸ καταλάβαινε μόνος του.

Καὶ ἡ μεγάλη συγκίνηση ἀκόμη, ἡ ἀγανάχτηση γιὰ τὴν ὑποψία, τοῦ ἔσφιγγε τὸ λαμό, τοῦ ἔκοβε τὴ φωνή. Καὶ νὰ ἤθελε, ἐκείνη τὴ στιγμή δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μιλήσει.

«Γιωργάκη, πρόσεξε καλά, θὰ μιλήσης ἢ ὄχι;»

Μιλιά ὁ Γιωργάκης.

«Τότε καλά» εἶπε ὁ δάσκαλος. «Αὔριο τὸ πρωῖ θὰ ἔρθης στὸ σχολεῖο μὲ τὸν πατέρα σου. Ἄκουσες; Θὰ μοῦ φέρης ἐδῶ τὸν πατέρα σου. Πρέπει νὰ τοῦ μιλήσω. Μὴν ἔρθης μοναχός σου, γιατί δὲ θὰ σὲ

δεχτώ. Φτάνει πιά, τελείωσε. Τώρα τὸ μάθημά μας.»

«Νά ὁ κλέφτης!»

1

Ὁ Γιωργάκης, ἀμίλητος, σὰ νὰ εἶχε βουβαθεῖ, ἔσκυβε στὸ βιβλίο του ὅλη τὴν ὥρα, σὰ νὰ μὴν ἤθελε νὰ βλέπη κανένα. Οὔτε Κωστάκη, οὔτε Σωτήρη, οὔτε Θάνο, μὰ οὔτε καὶ τὸ δάσκαλο πού κι αὐτὸς τὸν πέρασε γιὰ κλέφτη.

Μὰ μήπως εἶχε ἄδικο κι αὐτός ; Μὲ τὰ μάτια του εἶδε τὸ πενηντάρι νὰ πέφτη ἀπὸ τὸ βιβλίο. Ἐπειτα ἦταν λίγος καιρὸς πού τὸν ἐγνώριζε.

Δὲν ἔβλεπε τὴν ὥρα ὁ Γιωργάκης νὰ τελειώσῃ τὸ μάθημα καὶ νὰ φύγῃ, νὰ φύγῃ, νὰ μείνῃ μονάχος του, νὰ συλλογιστῇ τί ἐπρεπε νὰ κάμῃ, τί νὰ πῆ τοῦ πατέρα του, πῶς νὰ τὸν φέρῃ αὔριο στὸ σχολεῖο...

Μὰ κι ἀπὸ τώρα αὐτὰ συλλογιζόταν, αὐτὰ εἶχε ὅλο στὸ νοῦ του, καὶ στὸ μάθημα, γιὰ πρώτη του φορὰ, δὲν πρόσεχε καθόλου.

Ἀμφιβολία δὲν εἶχε πὼς ὁ Κωστάκης, γιὰ νὰ τοῦ κάμη κακό, ἔχωσε τὸ πενηντάρι ἀνάμεσα στὰ φύλλα τοῦ βιβλίου του.

Μὰ ποῦ τὸ βρῆκε κι αὐτός ; Τοῦ ἔπεσε τοῦ Σωτήρη, τὴ στιγμὴ πού τοῦ τὸ ἔδειξε καὶ τὸ σήκωσε κρυφά ; Ἡ τοῦ τὸ πῆρε ὕστερα μὲ τρόπο ἀπὸ τὴν τσέπη του ;

Ἀδιάφορο ! Γιὰ ἓνα ἦταν βέβαιος, πὼς ὁ Κωστάκης τὸ ἔκαμε. Ὡ, κανεὶς ἄλλος στὴν τάξη δὲ θὰ μπορούσε νὰ κάμη τέτοιο πράμα, παρὰ ἐκεῖνος πὺ τὸν ἔρριξε μιὰ φορὰ μὲ τρικλοποδιά.

Μιὰ τρικλοποδιά δὲν ἦταν τάχα κι αὐτὸ πὺ τοῦ ἔκαμε τώρα, γιὰ νὰ τὸν βγάλλη κλέφτη ; Γιατὶ τὸν ἐξήλενε ὁ Κωστάκης, τὸν ἐμισοῦσε, τοῦ ἠθελε τὸ κακό.

Καὶ νά, τοῦ τὸ ἔκανε. Καὶ τί μεγάλο ! Τί κι ἂν δὲν τὸν τιμωροῦσαν ; Τί κι ἂν δὲν ἐφώναζαν τὸ χωροφύλακα, νὰ τοῦ τὸν παραδώσουν νὰ τὸν πάη στὴ φυλακὴ ;

Ἐφτανε πὼς τὰ παιδιὰ ὅλα εἶχαν

τώρα τὴν ἰδέα, καὶ θὰ τὴν εἶχαν βέβαια γιὰ πάντα, πὼς αὐτός, αὐτὸς εἶχε πάρει τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη.

Ἔφτανε πὼς κι ὁ ἴδιος ὁ δάσκαλος τὸ πίστευε. Ὅλοι αὐτοί, κι ὅσοι ἄλλοι θὰ τὸ μάθαιναν, θὰ τὸν περιφρονοῦσαν.

Τὰ παιδιὰ θὰ τὸ ἔλεγαν καὶ στὰ σπίτια τους. Ὁ δάσκαλος θὰ τὸ ἔλεγε καὶ στὸ καφενεῖο. Ὁ ἐπιστάτης θὰ τὸ ἔλεγε καὶ στὸ καπηλειό.

Σὲ λίγο ὅλη ἡ Καρουδιὰ θὰ τὸν ἤξερε γιὰ κλέφτη!

3

Ποιὸς θὰ τοὺς ἔλεγε πὼς δὲν εἶναι;

Ποιὸς θὰ ἔπειθε τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα πὼς τὸ πενηντάρι, πὺ εἶχε πέσει ἀπὸ τὸ βιβλίο του, δὲν τὸ εἶχε βάλει ἐκεῖ μέσα αὐτός;

Θὰ ἦταν τόσο βέβαιοι ὅλοι! Καὶ γι' αὐτὸ μάλιστα, θὰ ἔλεγαν τώρα μὲ τὸ νοῦ τους, ὁ Γιωργάκης εἶχε προτείνει νὰ πᾶνε τοῦ Σωτήρη ἀπὸ ἓνα δίδραχμο. Ἔ-

ἔκανε τὸν καλό, γιὰ ν' ἀποσκεπάσῃ τὸ κακὸ ποὺ εἶχε κάμει.

Ὁ Γιωργάκης καταλάβαινε πὼς ὅ,τι κι ἂν ἔλεγε, ὅσο κι ἂν φώναζε, ὅσο κι ἂν διαμαρτυρόταν, κανεὶς δὲ θὰ πίστευε πὼς ἦταν ἀθῶος. Τὸ εἶχαν δεῖ μὲ τὰ μάτια τους, ἐνῶ αὐτὸς θὰ τοὺς ἔλεγε λόγια.

Καὶ θὰ τοὺς τὰ ἔλεγε ἀργά. Ἄν μιλοῦσε τουλάχιστο τὴν ἴδια ἐκείνη στιγμή! Μὰ δὲ μπόρεσε, δὲ θέλησε, δὲν καταδέχτηκε... Τώρα πάει, ἦταν ἀργά. Οὔτε τὸν ρωτοῦσε πιά κανεὶς.

Ἦταν λυπημένος κι ἀπελπισμένος ἀπαρηγόρητα. Οἱ δυὸ ἐκείνες ὥρες τοῦ φάνηκαν δυὸ χρόνια. Καὶ μόλις αἰστάνθηκε ἓνα μικρὸ ξαλάφρωμα, ὅταν χτύπησε τὸ κουδούνι γιὰ νὰ σχολάσουν.

4

Ἄφησε νὰ φύγουν ὅλα τὰ παιδιά κι ὕστερα ἔφυγε κι αὐτὸς τελευταῖος, μονάχος του.

Καθὼς ἔβγαινε, ὁ δάσκαλος, αὐστη-

ρός πάντα, συλλογισμένος, τὸν ἑσταμάτησε καὶ τοῦ εἶπε:

«Θὰ μοῦ πῆς τώρα ποῦ εἶμαστε οἱ δύο μας, πῶς βρέθηκαν τα λεφτὰ τοῦ Σωτήρη στὸ βιβλίο σου;»

— «Δὲν ξαίρω», ψιθύρισε ὁ Γιωργάκης.

Ὁ δάσκαλος τὸν κοίταξε καλὰ στὰ μάτια. Δὲν τὰ χαμήλωσε. Κι ἔπειτα τοῦ εἶπε:

— «Καλά. Πήγαινε τώρα. Καὶ αὔριο θὰ ἔρθης μὲ τὸν πατέρα σου!...»

«Ὁ Γιωργάκης πήγαινε σκυφτός, ντροπιασμένος...» (Σελ. 34)

Στο δρόμο, τοῦ φαινόταν τοῦ Γιωργάκη πῶς ὅλοι τὸν κοίταζαν σὰ νὰ ἔλεγαν: «νά ὁ κλέφτης!» Καὶ πήγαινε σκυφτός, ντροπιασμένος σὰ νὰ εἶχε κλέψει ἀληθινά.

Ἔτρεχε ὁ-
μως, ἔτρεχε
γιὰ νὰ βγῆ
πιὸ γρήγορα
ἀπὸ τὸ χω-
ριό, νὰ βρεθῆ
στὴν ἐρημιά,
νὰ μὴν τὸν
βλέπη κανεὶς,
νὰ μὴ βλέπη
κανένα.

Ὁ Κωστά-
κης, τὴν ἴδια
ῶρα, γύριζε
στὸ σπίτι του
καμαρωτὸς σὰ
νικητῆς, ἐνῶ εἶχε κάμει
μὰ τόσο κακὴ
πράξη, χειρότερη
κι ἀπὸ
κλεψιά!...

«Ὁ Κωστάκης, τὴν ἴδια ῶρα, γύριζε
καμαρωτὸς σὰ νικητῆς...» (Σελ. 35)

Στὸ δρόμο ὁ Γιωργάκης ἀπάντησε τὸν
Παπαστέφανο, ποὺ πήγαινε στὴν ἐκκλη-
σιά του νὰ διαβάσῃ ἐσπερινό.

Ὁ ἀσπρομάλλης γέροντας τὸν χαιρέ-
τησε μὲ τὴ συνηθισμένη του καλοσύνη.
«Καλῶς τὸ παιδί μου, τοῦ εἶπε, καλῶς
το!... Ἔ, πῶς τὰ πῆγες σήμερα στὸ
σχολεῖο; Ἦξαιρες μάθημα, ἤξαιρες;...
Σοῦ εἶπε μπράβο ὁ δάσκαλος;»

Ὁ Γιωργάκης τοῦ ἔγνεψε «ναὶ» κι αἰ-
στάνθηκε δάκρυα νὰ τοῦ ἀνεβαίνουν
στὰ μάτια.

Μιὰ στιγμή τοῦ ἤρθε νὰ τρέξει, νὰ πέση
στὰ πόδια τοῦ Παπαστέφανου, νὰ τοῦ
τὰ πῆ ὅλα, νὰ τοῦ γυρέψη βοήθεια. Μὰ
τὸ μετάνιωσε καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του.

Θὰ τὸν πίστευε τάχα ὁ παπάς; Ἦ
θὰ νόμιζε κι αὐτὸς πῶς τὸ εἶχε κάμει,
μὰ ἔλεγε πῶς εἶναι ἀθῶος, γιὰ νὰ γλυ-
τώση αὐριο τὴν τιμωρία;

Κι ἄφησε τὰ δάκρυα του νὰ τρέξουν,
τὰ πρῶτα δάκρυα ποὺ ἔχυνε στὴν ἀπελ-
πισιά του, γιὰτὶ ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή
κι ἀμίλητος ἔμεινε κι ἀδάκρυτος.

Ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ μιλήση, νὰ

τὰ πῆ ὅλα τοῦ πατέρα του. Δὲ μποροῦσε νὰ κάμη ἀλλιῶς.

Θεέ μου! Κι ἂν δὲν τὸν πίστευε οὔτ' αὐτός; Ἄν δὲν τὸν πίστευε οὔτε ἡ ἴδια του ἢ μάνα;

Τὸ συλλογιζόταν καὶ τὸν ἔπιανε φρίκη. Δὲν τὸν πείραζε πὺ θὰ τὸν ἐμάλωναν, πὺ θὰ τὸν τιμωροῦσαν· τὸν πείραζε πὺ θὰ τὸν καταφρονοῦσαν. Κλέφτης!

Καλὰ στὸ σχολεῖο, καλὰ στὸ χωριό. Μὰ οὔτε στὸ σπίτι του δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κρατῆ σηκωμένο τὸ κεφάλι;

Τὸ ἔβλεπε, τὸ ἔβλεπε τώρα ἀπὸ πέρα τὸ μικρό του φτωχὸ σπιτάκι, ἀνάμεσα στὰ δέντρακια, ἐκεῖ στὴ ρίζα τοῦ λόφου. Τὸ ἔβλεπε τώρα καὶ τὸ φοβόταν! Κι ἐνῶ ἄλλη φορὰ, ὅταν σχόλαζε τὸ μεσημέρι ἢ τὸ βράδυ, ἔτρεχε μόλις τὸ ἔβλεπε, ἔτρεχε μὲ χαρὰ, νὰ φτάσῃ ὅσο μποροῦσε πιὸ γρήγορα, νὰ βρεθῆ κοντὰ στὴ μάνα του, στὴ γιαγιά του καὶ στ' ἀδέρφια του, ἀπόψε κοντοστάθηκε καὶ σιγὰ σιγὰ στάθηκε ὅλως διόλου.

«Όχι, συλλογίστηκε, δὲ θὰ πάω στὸ σπίτι... Τὶ θὰ πῶ τῆς μητέρας μου ποὺ θὰ μὲ ἰδῆ κλαμένο καὶ θὰ μὲ ρωτήσῃ; Καλύτερα πῶ βράδυ, ὅταν θὰ ἔχη γυρίσει κι ὁ πατέρας μου».

Καὶ ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ δρόμο του πρὸς τὸ λόφο, τράβηξε κάτω πρὸς τὸ ἀκρογιάλι.

7

Τῆ στιγμῇ ἐκείνῃ βασίλευε ὁ ἥλιος, μὰ στὴν κορυφῇ τοῦ λόφου ὁ ἀνεμόμυλος γύριζε ἀκόμη τ' ἄσπρα του φτερά.

Ἐκεῖ-πάνω θὰ βρισκόταν κι ὁ μυλωνάς, ποὺ πολλὰς φορές, ὅταν ἦταν ἀνάγκη—κι ἀέρας—δούλευε καὶ τὴ νύχτα.

«Εἶναι νωρὸς ἀκόμη» συλλογιζόταν ὁ Γιωργάκης.

Καὶ σιγὰ σιγὰ κατέβαινε πρὸς τὸ ἀκρογιάλι, κοιτάζοντας τὴ θάλασσα, τὴν ἀμμουδιά, τὰ βραχάκια, τὶς καλύβες τῶν ψαράδων καὶ τὶς ψαρόβαρκες.

Ἄλλῃ φορὰ τί ὄμορφα, τί γελαστὰ ποὺ

τοῦ φαίνονταν ὅλα αὐτὰ στὸ ἡλιοβασί-
λεμα! Μὰ ἀπόψε τὰ ἔβλεπε ἀλλιῶτικα,
ἄσχημα, θλιβερά.

Καμιὰ παρηγοριὰ δὲν τοῦ ἔδιναν.

Ἀπεναντίας τοῦ μεγάλωναν τὴ λύπη.

Τότε τοῦ ἤρθε μιὰ ἄλλη ιδέα.

Ἄφοῦ στὸ σπίτι του φοβόταν νὰ πάη
κι ἀφοῦ ἔξω δὲν τὸν παρηγοροῦσε τίποτε,
συλλογίστηκε ν' ἀνεβῆ στὸ μύλο νὰ βρῆ
τὸν πατέρα του καὶ νὰ τοῦ μιλήσῃ ἐκεῖ.

Ἔστερα θὰ γύριζαν στὸ σπίτι μαζί.

Ναί, καλύτερα ἔτσι.

5 «Χὰ χὰ χὰ ! αὐτὸ ἦταν ;»

1

Καὶ γύρισε, καὶ πῆρε τὸ μονοπάτι γιὰ τὴν κορυφή τοῦ λόφου καὶ τὸν ἀνεμόμυλο.

Καθὼς περνοῦσε πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι, ὅσο μπορούσε μακρύτερα, ἢ ἀδερφή του ἢ Ἀννούλα, ποὺ ἦταν στὸ λαχανόκηπο, τὸν εἶδε καὶ τοῦ φώναξε :

— «Ἐ! Γιωργάκη!... Ποῦ πᾶς ;.. »

— «Ἐγὼ δουλειά» τῆς ἀποκρίθηκε.

— «Μὰ δὲν πεινᾶς ; Ἔλα μιὰ στιγμή νὰ φᾶς τὸ ψωμί καὶ τὸ τυρί σου.»

— «Δὲν πεινῶ ! Ὑστερα.»

Κι ἀλήθεια, μπουκιὰ δὲ θὰ μπορούσε νὰ βάλῃ στὸ στόμα του ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ Γιωργάκης. Εἶχε ξεχάσει μάλιστα ὀλωσδιόλου πὼς ὑπάρχει στὸν κόσμον ψωμί καὶ τυρί.

Τὸν ἐμυρίστηκε κι' ὁ Μοῦργος, τὸ σκυλί τοῦ σπιτιοῦ, τὸ ἀγαπημένο του, κι ἔτρεξε ὅπως πάντα νὰ τὸν προαπαντήσῃ μὲ χαρά.

«Πίσω!» τοῦ φώναξε δυνατά. «Σπίτι!»

Οὔτε τὸ Μοῦργο δὲν ἤθελε σήμερα. Κι ὁ καημένος ὁ σκύλος γύρισε μ' ἓνα παραπονιάρικο γουρλισμό.

Ὁ Γιωργάκης ἔφτασε στὸν ἀνεμόμυλο, τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἥλιος, κατακόκκινος, κρυβόταν πίσω ἀπὸ τὸ πιὸ μακρινὸ βουνό. Στὴν ἡσυχία τοῦ δειλινοῦ, ἐκεῖ ἀπάνω, δὲν ἀκουγόταν παρὰ ὁ κρότος ποὺ ἔκαναν τὰ φτερὰ τοῦ μύλου.

Πάντα τοῦ ἔκανε χαρὰ αὐτὸς ὁ κρότος.

Ἀπόψε μόνο τοῦ φαινόταν ἀλλιώτικος, μελαγχολικός, ὅπως ὅλα.

2

Ὁ Μπαρμπαθύμιος, ἀλευρωμένος ὄλος, καθόταν στὴν πόρτα.

«Γιωργάκη, τοῦ εἶπε, ἐσύ εἶσαι; καὶ μένα μοῦ φάνηκε πὸς ἦταν ὁ Ἄντρέας, πού τὸν ἔστειλα σὲ θέλημα κι ἀκόμα νὰ φανῆ...»

— «Ἐγὼ εἶμαι» ψιθύρισε ὁ Γιωργάκης. «Καλησπέρα, πατέρα.»

Ὁ Μπαρμπαθύμιος, ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ Γιωργάκη, κατάλαβε πὸς τὸ παιδί εἶχε νὰ τοῦ πῆ κάτι δυσάρεστο.

— «Ἐ, τί τρέχει;» τὸν ρώτησε.

— «Τίποτε» τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης, πού κατάλαβε κι αὐτὸς τὴν ἀνησυχία τοῦ πατέρα. «Στὸ σίτι εἶναι καλά.»

— «Μὴν εἶδες τὸν Ἄντρέα καθὼς ἐρχόσουν;»

— «Ὅχι.»

Ὁ Ἄντρέας ἦταν ἀδερφὸς τοῦ Γιωργάκη μεγαλύτερος. Μιὰ φορὰ πῆγαινε κι αὐτὸς στὸ σχολεῖο, δὲν ἔκανε ὅμως μεγάλα πράματα, κι ὁ πατέρας του τὸν τράβηξε γιὰ νὰ τὸν ἔχη βοηθὸ στὶς δουλειές του.

Αὐτὸ δὲ θὰ τὸ ἔκανε ποτὲ γιὰ τὸ Γιωργάκη. Πήγαινε τόσο καλά στὸ σχολεῖο αὐτὸς! Κι ὅσο φτωχὸς κι ἂν ἦταν ὁ μυλωνάς, εἶχε σκοπὸ—πρῶτα ὁ Θεὸς— νὰ τὸν σπουδάσει ὅσο ἤθελε.

— «Ἔ, τὸν ξαναρώτησε, τινάζοντας τὰ γένηια του, τί νέα ἀπὸ τὸ δάσκαλο ;»

— «Ὅχι τόσο καλά» τοῦ ἀποκριθῆκε ὁ Γιωργάκης, κουνώντας θλιβερὰ τὸ κεφάλι.

— «Καλὰ τὸ κατάλαβα ἐγώ !» φώναξε ὁ Μπαρμπαθύμιος. «Εἶδα τὰ μοῦτρα σου ἀλλιότικα . . . Καὶ γιὰ νὰ ἔρθῃς ἐσὺ ἐδῶ πάνω . . . Ἔλα, τί τρέχει ; Σὲ ἀδικόβαλε πάλι κανένα παιδί καὶ σὲ μάλωσε ὁ δάσκαλος ;»

«—Κάτι χειρότερο» ψιθύρισε ὁ Γιωργάκης. «Μὰ γι' αὐτὸ ἦρθα . . . νὰ σοῦ τὸ πῶ.»

— «Γιὰ στάσου.»

Κι ὁ Μπαρμπαθύμιος μπῆκε στὸ μύλο, σταμάτησε τὴ μυλόπετρα — εἶχε τελειώσει πὰ τὸ ἄλεσμα — καὶ ξαναβγῆκε, τινάζοντας τώρα τὰ ροῦχα του.

Τὰ φτερὰ ἔκαμαν ἀκόμη δυὸ τρία γυρίσματα καὶ μ' ἓνα τριξίμο δυνατὸ στάθηκαν ἀκίνητα. Ἐπειτα ἔγινε τόσο βαθιὰ σιωπή, πὺν ὁ Γιωργάκης τρόμαξε. Τοῦ φάνηκε σὰ νὰ εἶχε σταθεῖ ὁ κόσμος !

— «Λέγε !» τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του.

Κι ὁ Γιωργάκης, κρατώντας μὲ κόπο τὰ κλάματα, τοῦ διηγήθηκε πῶς ὁ Σωτήρης ἔχασε κείνο τὸ καταραμένο πενηντάρι, πῶς βρέθηκε ὕστερα μέσα στὸ βιβλίον του, χωρὶς νὰ ξαίρη κανεὶς ποιὸς τὸ ἔβαλε, καὶ πῶς ὅλοι, κι ὁ δάσκαλος ἀκόμη, νόμισαν πῶς τὸ εἶχε κλέψει καὶ τὸ εἶχε κρύψει αὐτός !

Ἄκουσε μὲ προσοχὴ ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία ὁ Μπαρμπαθύμιος, μὰ οὔτε στιγμὴ δὲν τοῦ πέρασε ἀπὸ

τὸ νοῦ ἢ ἰδέα πὼς ὁ γιὸς του εἶχε πάρει τὸ πενηντάρι-Κλέφτης ὁ Γιωργάκης; Αὐτὸς ποὺ καὶ δεκάρα νάβρισκε χάμω, δὲν ἠσύχαζε ἂν δὲν ἔβρισκε ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἔχασε νὰ τοῦ τὴ δώσει; Ὅχι δά!..

Καὶ στὸ τέλος, ὁ καλὸς Μπαρμπαθύμιος ἔβαλε τὰ γέλια.

«Χὰ γὰ γὰ!.. Αὐτὸ ἦταν; εἶπε, καὶ μοῦ ἔκοφες τὸ αἷμα πὼς κάτι ἔτρεξε;.. Ἔλα, ἔλα, μὴν κλαῖς, παιδί μου. Θὰ ἔρθω ἐγὼ αὐριο στὸ σχολεῖο, θὰ μιλήσω μὲ τὸ δάσκαλο καὶ θὰ τὰ διορθώσω ὅλα. Μόνο θέλω νὰ μοῦ πῆς, ποιὸ παιδί ὑποψιάζεσαι ἐσὺ πὼς σοῦ ἔπαιξε αὐτὸ τὸ ἄσχημο παιγνίδι; Ποιὸ παιδί σ' ἐχθρεύεται καὶ σοφίστηκε αὐτὸν τὸν τρόπο γιὰ νὰ σοῦ κάμη κακό;»

5

Ὁ Γιωργάκης ἦταν σχεδὸν βέβαιος γιὰ τὸν Κωστάκη. Μὰ δὲ θέλησε ν' ἀναφέρει τ' ὄνομά του. Τὸ κάτω-κάτω, μήπως τὸν εἶχε δεῖ μὲ τὰ μάτια του; Μιὰ ὑποψία εἶχε κι αὐτός. Πὼς θὰ ἔκανε καὶ τὸν ἄλλο νὰ τὸ παραδεχτῆ, νὰ τὸ πιστέψῃ;

«Ὅχι», ἀποκριθῆκε. «Ἐγὼ, μὲ τὰ μάτια μου, δὲν εἶδα κανένα.»

— «Τὸ ξαίρω πὼς δὲν εἶδες. Μὰ ποιὸν ὑποψιάζεσαι, ρώτησα.»

— «Κανένα... Ἐγὼ δὲν ἔχω στὸ σχολεῖο κανέναν ἐχθρό.»

Ἐπειτα ὅμως τὸ συλλογίστηκε. Αὐτὸ ποὺ ἔλεγε τώρα στὸν πατέρα του δὲν ἦταν ἀλήθεια. Καὶ πρόσθεσε:

— «Δηλαδή... ἐκεῖνος ὁ Κωστάκης... ὁ γιὸς τοῦ κῦρ Ἡλία, δὲ μὲ χωνεύει... καὶ μοῦ κάνει καμιὰ φορὰ

ἱστορίες... μὰ δὲν πιστεύω νὰ μοῦ ἔκανε κι αὐτή..
δηλαδή... δὲν τὸν εἶδα, σοῦ λέω, μὲ τὰ μάτια μου...»

— «Καλά, καλά, φτάνει!» τὸν ἔκοψε ὁ πατέρας
του. «Ἐγὼ κατάλαβα. Ἐσὺ δὲν ἔχεις ἀνάγκη νὰ μοῦ
πῆς τίποτ' ἄλλο. Μόνο ἀπόψε νὰ διαβάσης τὰ μαθή-
ματά σου καὶ νὰ κοιμηθῆς ἡσυχος. Τ' ἄλλα εἶναι δική
μου δουλειά. Ἐμπρός, πᾶμε!»

6

Τῆ στιγμῇ ἐκείνη φάνηκε κι ὁ Ἄντροας. Κλείδωσαν
τὸ μύλο καὶ κατέβηκαν κι οἱ τρεῖς.

Ὁ Γιωργάκης ἦταν τώρα ξαλαφρωμένος. Νά ποὺ
δὲν τὸν ὑποψίαστηκε κι ὁ πατέρας του, ὅπως εἶχε
φοβηθεῖ μιὰ στιγμῇ. Καὶ νά ποὺ τοῦ ἔλεγε νὰ εἶναι
ἡσυχος, γιατί αὔριο θὰ τοῦ τὰ διώρθωνε...

Πῶς; μὲ τί τρόπο; Γι' αὐτὸ δὲν τὸν ἔνοιαζε τώρα
τὸ Γιωργάκη. Τοῦ ἔφτανε ποὺ ὁ πατέρας του ἦταν
βέβαιος πὸς ἦταν ἀθῶος καὶ ποὺ θὰ τὸν εἶχε βοηθό.
Ἄλήθεια, μποροῦσε νὰ μὴ φοβᾶται.

Βράδυ πιά, ἔφτασαν στὸ σπιτάκι καὶ σὲ λίγο κάθη-
σαν νὰ φᾶνε.

7

Ὁ μυλωνὰς εἶχε πολλὰ παιδιά. Τὸ μεγαλύτερό του
ἦταν ὁ Χαράλαμπος· εἶχε γίνει ψαρὰς καὶ δούλευε στὴν
ψαρόβαρκα τοῦ καπετὰν Λευτέρη.

Ἐπειτα ἐρχόταν ὁ Ἄντροας, ποὺ εἶπαμε τί δου-
λειὰ ἔκανε.

Ἐπειτα ἡ Ἄννούλα, μεγάλη κοπέλα, ποὺ ἦταν στὸ
σπίτι τὸ δεξιὸ χέρι τῆς μητέρας καὶ τῆς γαγιᾶς της.

Ἔπειτα ὁ Γιωργάκης, κι ἔπειτα ἀπ' αὐτὸν τὰ μικρά, ἡ Ρήνη κι ὁ Πάνος.

Ἐνα μεγάλο τραπέζι γέμιζε πέρα πέρα μ' ὄλα αὐτὰ τὰ παιδιά, μικρὰ καὶ μεγάλα, πὺν μὲ τὸν πατέρα, τὴ μητέρα καὶ τὴ γιαγιά, ἔκαναν μιὰ οἰκογένεια «ἀπὸ ἔννια στόματα», ὅπως ἔλεγε ὁ μυλωνάς.

Φτωγὴ, ἀλήθεια, μὰ τί καλὴ κι ἀγαπημένη οἰκογένεια! Χαιρόσουν νὰ τὴ βλέπης μαζεμένη τὸ βράδυ στὴ ζέστα τοῦ τζακιοῦ καὶ στὸ φῶς τοῦ λύχνου, νὰ δειπνᾷ καλόκαρδα, μὲ ἄστεϊα καὶ μὲ γέλια.

Μόνον ὁ Γιωργάκης δὲν εἶχε ἀπόψε τόση ὄρεξη. Προσπαθοῦσε ὁμως νὰ κάμῃ καὶ νὰ φαίνεται ὅπως πάντα, γιατί ὁ πατέρας τοῦ εἶχε συστήσει νὰ μὴν πῆ τίποτε στοὺς ἄλλους—ἦταν περιττὸ—οὔτε νὰ δείξῃ καμιὰ στενοχώρια.

Ἔπειτα, κατὰ τὴ συμβουλή του, διάβασε τὰ μαθήματά του καὶ πλάγιασε νὰ κοιμηθῆ.

Ἦσυχος;

Ἔ, ὄχι κι ὄλωσ διόλου. Πάντα τοῦ ἔμενε καὶ μιὰ ἀνησυχία, πάντα αἰσθανόταν ἓνα βῆρος...

Τί θὰ γινόταν αὔριο;

6. Τὰ πράματα ἀλλάζουν.

1

Καὶ ὁμως, τὴν ἄλλη μέρα, μόλις ἔφτασε στὸ σχολεῖο μὲ τὸν πατέρα του, ὁ Γιωργάκης κατάλαβε πὼς τὰ πράματα ἦταν διαφορετικά... πολὺ διαφορετικά ἀπὸ χτές.

Δὲν εἶχε χτυπήσει ἀκόμη τὸ κουδούνι καὶ τὰ

παιδιά, ὅσα εἶχαν πάει νωρίτερα, περίμεναν στήν αὐλή. Ὁ Μπαρμπαθύμιος ἀνέβηκε πάνω νά μιλήσῃ μὲ τὸ δάσκαλο κι ὁ Γιωργάκης ἔμεινε κάτω μὲ τὰ παιδιά.

Μερικὰ τὸν καλημέρισαν, ἄλλα τοῦ χαμογέλασαν ἀπὸ μακριά, κι ὅλα τὸν κοίταξαν μὲ συμπάθεια.

Ὁ Κωστάκης δὲν εἶχε πάει ἀκόμη. Ὁ Σωτήρης ὅμως ἦταν ἐκεῖ καὶ πλησίασε ἀμέσως τὸ Γιωργάκη καὶ τοῦ εἶπε σιγά:

— «Τὸ πενηντάρι δὲ μοῦ τὸ εἶχες πάρεϊ ἐσύ. Ἐμεῖς ξαίρουμε ποιὸς σοῦ τὸ ἔκαμε αὐτό, γιὰ νὰ σοῦ κάμῃ κακό.»

— «Ποιοὶ ἐσεῖς;» ρώτησε ὁ Γιωργάκης.

— «Νά, ἐγώ, ὁ Θάνος κι ὅλα τὰ παιδιά... Τὰ εἴπαμε πρωτύτερα... Ὁ Κωστάκης τὸ πῆρε, πὺν τοῦ τὸ εἶχα δεῖξει κιόλα... ναί, ναί, αὐτός».

Τότε κατάλαβε ὁ Γιωργάκης τὴν ἀλλαγὴ ἐκεῖνῃ τῶν παιδιῶν. Χτές, στὴν ἀρχή, ὅταν εἶδαν τὸ πενηντάρι μὲ τὰ μάτια τους νὰ πέφτῃ ἀπὸ τὸ βιβλίο του, σάστισαν κι ἐνόμισαν πὼς τὸ εἶχε κλέψει αὐτός. Ἐπειτα συλλογίστηκαν καλύτερα, καὶ σιγὰ σιγὰ βροῦσαν μοναχά τους, μάντεψαν τὴν ἀλήθεια. Ἐπειτα τὰ εἶπαν μεταξὺ τους καὶ βροῦθηκαν σύμφωνα πὼς ὁ Κωστάκης εἶχε κάμει τὸ θάμα.

2

Ὁ Γιωργάκης χάρηκε πολὺ. Ἐκρουσε ὅμως τὴ χαρὰ του καὶ σοβαρὰ ἀποκριθῆκε στὸ Σωτήρη:

— «Σιγά!.. Αὐτὸ δὲ μπορεῖτε νὰ τὸ ξαίρετε... Μήπως τὸν εἶδατε μὲ τὰ μάτια σας; Ἐγὼ βέβαια δὲν

πῆρα τὸ πενηντάρι, αὐτὸ μόνο ξαίρω καλά. Κάποιος ἄλλος, γιὰ νὰ παίξει, σοῦ τὸ πῆρε καὶ τὸ ἔκρυψε στὸ βιβλίο μου. Ποιὸς τὸ ἔκαμε ὅμως; Ὁ δάσκαλος ἄς τὸν βρῆ κι ἄς τὸν τιμωρήσῃ. ἴσα ἴσα γι' αὐτὸ θὰ μιλοῦν τώρα μὲ τὸν πατέρα μου.»

— «Ναί», εἶπε ὁ Σωτήρης, «μὰ ἐμεῖς εἴμαστε βέβαιοι πὼς ἄλλος ἀπὸ τὸν Κωστάκη δὲ μπορούσε νὰ σοῦ κάμῃ τέτοιο κακό. Τί κατάλαβε ὅμως; Μὲ τὴν κακία του ἔμεινε. Τὸν καταλάβαμε».

Τῆ στιγμῇ ἐκείνῃ ἔφτασε κι ὁ Κωστάκης. Εἶχε τὸ συνηθισμένο του θαρρετό, περήφανο κι ἀκατάδεχτο ὕφος καὶ φαινόταν, ὅπως πάντα, πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτό του.

«Καλημέρα» εἶπε δυνατά, καθὼς ἔμπαινε στὴν αὐλή.

Ἀπόθυμα τὰ παιδιά, μουδιασμένα, ἀποκρίθηκαν στὸ χαιρετισμὸ του. Καὶ τότε ὁ Γιωργάκης παρατήρησε πὼς κανένας δὲν πλησίασε νὰ μιλήσῃ τοῦ Κωστάκη, παρὰ ὅλοι τὸν ἀπόφευγαν μὲ τρόπο, ἢ τὸν κοιτάζαν ὅπως κοιτάζομε ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει κάμει κουφὰ μιὰ κακὴ πράξη. Τὸ εἶδε κι ἐκεῖνος, τὸ κατάλαβε ἴσως, καὶ ὄχι μόνο δὲν τόλμησε νὰ πῆ τίποτε πειραχτικὸ γιὰ τὸ Γιωργάκη, παρὰ καὶ βιάστηκε ν' ἀνεβῆ στὴν τάξη μοναχὸς του.

«Τὸν εἶδες;» ψιθύρισε ὁ Σωτήρης, σκουντώντας τὸ Γιωργάκη. «Ἐφυγε γιὰ νὰ μὴν τοῦ ποῦμε τίποτε.»

Σὲ λίγο χτύπησε τὸ κουδούνι καὶ τὰ παιδιά ἀνέβηκαν ὅλα.

Στὴ σκάλα, ὁ Γιωργάκης ἀπαντήθηκε μὲ τὸν πατέρα του ποὺ ἔφευγε.

«Πάω στή δουλειά μου» τοῦ εἶπε. «Πήγαινε καὶ σὺ στή δική σου. Ὅπως σοῦ εἶπα καὶ χτέες, μὴ σὲ μέλη...»

— «Μὰ τί σοῦ εἶπε ὁ δάσκαλος;» τὸν ρώτησε σιγὰ ὁ Γιωργάκης.

— «Ἐγὼ ξαίρω τί μοῦ εἶπε, ἔννοια σου!»

Καὶ ὁ Μπαρμπαθύμιος ἔφυγε, χωρὶς νὰ πῆ ἄλλο λόγο στὸ γιό του.

3

Στὴν τάξη, ὁ δάσκαλος μπῆκε κι ἀνέβηκε στὴν ἔδρα πρὸ σοβαρὸς ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ. Τὰ παιδιὰ σηκώθηκαν ἀμέσως κι ὁ Θάνος, πού ἦταν ἡ σειρὰ του, εἶπε τὴν προσευχή.

Ὑστερα τὰ παιδιὰ ξανακάθησαν κι ἔγινε μεγάλη ἡσυχία. Γιατὶ ὅλοι κάτι περίμεναν.

Καὶ νά, ἀμίλητος ὁ δάσκαλος τοὺς κοίταξε πρῶτα ἓναν ἓνα. Ἐπειτα σήκωσε τὴ φωνή του καὶ τοὺς μίλησε ἔτσι:

— «Παιδιά, ξέρετε ὅλοι τί ἔτρεξε χτέες τὸ ἀπόγευμα ἐδῶ μέσα. Κι' ὁ Πάνος ἀκόμη κι ὁ Πέτρος, πού ἔλειπαν, θὰ τόμαθαν. Κάποιος, γιὰ χωρατὸ βέβαια, πῆρε ἓνα πενηντάρι τοῦ Σωτήρη καὶ τὸ ἔκρυψε μέσα στὸ βιβλίο τοῦ Γιωργάκη.

»Δὲ μπορῶ νὰ φανταστῶ πὼς ἐκεῖνος πού ἔκαμε αὐτὸ τὸ πρᾶμα, ὅποιος κι ἂν εἶναι, τὸ ἔκαμε μὲ τὸ σκοπὸ νὰ βλάψῃ τὸ συμμαθητὴ του, νὰ μᾶς κάνῃ νὰ τὸν πάrouμε γιὰ κλέφτη. Ἐνα παιγνίδι ἦταν, πού μπορεῖ νὰ μᾶς γέλασε μιὰ στιγμή, μὰ ὕστερα τὸ καταλάβαμε.

»Ἀσχημο παιγνίδι βέβαια, μὰ πάντα παιγνίδι.

Τὸν παρακαλῶ λοιπόν, ἐκείνον ποῦ τὸ ἔκαμε, νὰ τ' ὁμολογήσῃ.

»Ἐχει χρῆος νὰ τὸ κάμῃ! Γιατὶ μπορεῖ ἀκόμη κανεὶς ἀπὸ σᾶς ν' ἀμφιβάλλῃ, νὰ ἔχῃ ὑποψία πὼς ὁ Γιωργάκης πῆρε τὸ πενηντάρι.

»Ὅχι! κι ἡ παραμικρή, ἡ τελευταία αὐτὴ ὑποψία πρέπει νὰ λείψῃ, κι ὅποιος ἔκαμε τὸ ἄσχημο παιγνίδι, χρωστᾷ τώρα νὰ τὸ πῇ. Ἀλλιώτικα θὰ ἀποδείξῃ πὼς τὸ ἔκαμε μὲ σκοπὸ, κι ὅταν θὰ φανερωθῇ, θὰ εἶναι ἀργά. Λοιπόν, ἄς μιλήσῃ. Ἄς τὸ πῇ. Ἐμπρός!»

4

Ὁ δάσκαλος σόπασε, μὰ κανένα ἀπὸ τὰ παιδιά δὲ μίλησε.

— «Ἐμπρός!» ξαναεἶπε ὁ δάσκαλος. «Κανεὶς δὲ μιλεῖ; Κανεὶς λοιπόν δὲν τὸ ἔκαμε;... Ἡ ὅποιος τὸ ἔκαμε, θέλει νὰ νομίζουμε ἀκόμη τὸ Γιωργάκη κλέφτη; Ἀδύνατο! Δὲν τὸ πιστεύω!...»

Τὰ παιδιά, σιωπηλά, γύριζαν τὰ κεφάλια τους, κοιτάζονταν μεταξύ τους, γνέφονταν κιόλα, κι ὕστερα κοίταζαν τὸν Κωστάκη. Ὅλα τὸν Κωστάκη.

Ὁ δάσκαλος τὸ παρατήρησε.

«Ἐ! τοὺς φώναξε, ποῦ κοιτάζετε; Γιατί; Ξαίρετε, ὑποψιάζετε κανέναν ἐσεῖς; Ποιόν;... Ποιὸς νομίζετε νὰ τὸ ἔκαμε;»

Μιλιά πάλι τὰ παιδιά. Ἐξακολουθοῦσαν νὰ κοιτάζουν τὸν Κωστάκη. Αὐτὸς ὅμως ἀνηφροῦσε τὰ βλέμματά τους καὶ δὲν κοίταζε παρὰ τὸ δάσκαλο κατάματα.

Ξενοπούλου—Κονιδάρη. Ἀναγνωστικὸ Β', ἐκδ. 8.

Ὁ δάσκαλος ρώτησε τότε τὸ Γιωργάκη :

— «Γιὰ πές μου ἐσύ... Γιατί κοιτάζουν ὅλοι τὸν Κωστάκη;»

«Δὲν ξαίρω» ψιθύρισε ὁ Γιωργάκης.

— «Ἐσύ ὑποψιάζεσαι κανένα;»

— «Ὁχι.»

— «Οὔτε τὸν Κωστάκη;»

— «Δὲ μπορῶ νὰ εἶμαι βέβαιος... γιὰ κανένα! Ὅπως εἶπα πρωτύτερα καὶ τοῦ Σωτήρη, ἓνα προῶμα ξαίρω μονάχα, πὼς τὸ πενηντάρι δὲν τοῦ τὸ πῆρα ἐγώ.»

Ὁ δάσκαλος γύρισε στὸν Κωστάκη:

«Καὶ σύ, πὺ σὲ κοιτάζουν ὅλοι; Ποιὸς νομίζεις πὼς τὸ ἔκαμε αὐτό;»

— «Ὁ Γιωργάκης!» ἀποκριθῆκε χωρὶς τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ ὁ Κωστάκης.

— «Δηλαδή;»

— «Νά, ἔκλεψε τὸ χαρτὶ καὶ τὸ ἔκρουσε στὸ βιβλίό του.»

— «Μὰ τὸν εἶδες;»

— «Μάλιστα! Εἶδα τὸ χαρτὶ νὰ πέφτη ἀπὸ τὸ βιβλίό του.»

— «Χμ! αὐτὸ τὸ εἶδαμε ὅλοι· δὲν εἶδαμε ὅμως καὶ τὸ Γιωργάκη νὰ τὸ παίρνη...»

— «Δὲν ξαίρω. Μὲ ρωτήσατε γιὰ τὴν ἰδέα μου καὶ τὴν εἶπα.»

— «Ὡστε ἐσύ ἔχεις τὴν ἰδέα πὼς ὁ Γιωργάκης, ὁ συμμαθητὴς σου, εἶναι κλέφτης;»

— «Δὲν ξαίρω... μπορεῖ νὰ τὸ ἔκαμε γιὰ χωρατό. Νὰ μὴ φορτώνεται ὅμως τώρα κι ἄλλους, γιὰ νὰ μὴν τιμωρηθῆ αὐτός!»

Ὁ δάσκαλος κούνησε τὸ κεφάλι του.

«Φτάνει» εἶπε. «Βλέπω πὼς ἐκεῖνος ποὺ τὸ ἔκαμε, δὲν ἐννοεῖ νὰ τ' ὁμολογήσῃ. Δὲ θέλω τώρα νὰ πῶ πὼς τὸ ἔκαμε ὁ Κωσιτάκης, γιατί δὲν τὸ ξαίρω. Θὰ τὸ μάθω ὅμως. Δὲν ὑπάρχει κρυφὸ ποὺ νὰ μὴ γίνεται στὸ τέλος φανερό. Τὸ μάθημά μας τώρα».

7. Ὁχι κι ὄχι!

1

Τὸ μάθημα ἔγινε ὅπως πάντα. Μόνο ποὺ συχνὰ πυκνὰ ὁ δάσκαλος κρυφοκοίταζε πότε τὸ Γιωργάκη καὶ πότε τὸν Κωσιτάκη, σὰ νὰ ἤθελε νὰ μαντέψῃ ἀπὸ τὴ φυσιογνωμία τους τί ἔκρυβαν στὴν ψυχὴ τους...

Κάποτε τὰ βλέμματά τους διασταυρώνονταν. Ὁ Κωσιτάκης ὅμως βιαζόταν τότε καὶ κατέβαζε τὰ μάτια του ἢ τὰ γύριζε ἀλλοῦ· ἐνῶ ὁ Γιωργάκης κοίταζε τὸ δάσκαλο ἀπλὰ καὶ ἴσια.

Στις δέκα, ὅταν χτύπησε τὸ κουδούνι, ὁ δάσκαλος ἄφησε τὰ παιδιὰ νὰ κατεβοῦν στὴν αὐλὴ, κράτησε ὅμως τὸ Σωτήρη καὶ τὸν πῆρε μαζί του στὸ γραφεῖο.

2

«Πές μου ἐσὺ τώρα, τὸν ρώτησε, ποιά εἶναι ἡ ἰδέα σου; Νομίζεις πὼς τὸ πενηντάρι σοῦ τὸ πῆρε ὁ Γιωργάκης;»

— «Ὁχι!» φώναξε ζωηρὰ ὁ Σωτήρης.

— «Ἄλλὰ; πῶς βρέθηκε στὸ βιβλίο του;»

— «Ὁ Κωστάκης τοῦ τὸ ἔβαλε!»

— «Μὰ εἶσαι βέβαιος;»

— «Ἐγώ;... κόβω τὸ κεφάλι μου!»

— «Μὰ γιατί; ἀπὸ τί;... Πές μου καθαρά, μὴ φοβᾶσαι.»

Κι ὁ Σωτήρης εἶπε καθαρὰ τὴν ιδέα του.

Μόνο ὁ Κωστάκης μποροῦσε νὰ κάμῃ τέτοιο προῶμα, ὁ Κωστάκης πὺν ζήλευε τὸ Γιωργάκη, καὶ δὲν τοῦ μιλοῦσε, καὶ μιὰ φορὰ πὺν πάλεψάν, τὸν ἔριξε κάτω μὲ τρικλοποδιά.

— «Ἐπειτα, πρόσθεσε ὁ Σωτήρης, μόνο ὁ Κωστάκης ἤξαιρε πὸς ἐγὼ εἶχα στὴν τσέπη μου πενηντάρι. Γιατὶ σ' αὐτὸν μόνο τὸ εἶχα δεῖξει τὴν ὥρα πὺν μπαίναμε στὴν τάξη.

» Ἐγὼ μάλιστα λέω, πὸς ἐκείνη τῇ στιγμῇ θὰ μοῦ ἔπεσε, κι ἐκεῖνος τὸ σήκωσε κρυφά, γιὰ νὰ κάμῃ τὸ σκοπὸ του.»

2

Ὅταν ἄκουσε ἀπὸ τὸ Σωτήρη ὅλα αὐτά,—πὺν τὸ προῶ τοῦ τὰ εἶχε πεῖ, σχεδὸν τὰ ἴδια, κι ὁ πατέρας τοῦ Γιωργάκη,— ὁ δάσκαλος βεβαιώθηκε πὰ πὸς ὁ ἔνοχος ἦταν ὁ Κωστάκης.

Ἐκραξε ὕστερα στὸ γραφεῖο του καὶ δυὸ τρία ἄλλα παιδιά, κι εἶδε πὸς ὅλα εἶχαν τὴν ιδέα τοῦ Σωτήρη: Ὁ Κωστάκης τὸ ἔκαμε!

Ἐκρινε τότε περιττὸ νὰ ρωτήσῃ κι ἄλλους. Δὲν

ἔμενε παρὰ νὰ ὁμολογήσῃ τὴν κακὴν τοῦ πράξῃ καὶ ὁ ἔνοχος ὁ ἴδιος.

Τὸ μεσημέρι λοιπόν, ὅταν χτύπησε πάλι τὸ κουδούνι καὶ τὰ παιδιά σηκώθηκαν νὰ φύγουν, ὁ δάσκαλος εἶπε τοῦ Κωστάκη νὰ μείνῃ. Κι ἀφοῦ ἔφυγαν ὅλοι, τὸν πῆρε στὸ γραφεῖο του καὶ ἔκλεισε καὶ τὴν πόρτα.

4

«Κοίταξέ με στὰ μάτια!» τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης σήκωσε μιὰ στιγμή τὰ μάτια του καὶ πάλι τὰ κατέβασε σὰ φοβισμένος.

— «Γιατὶ δὲ μὲ κοιτάζεις;» τὸν ρώτησε ὁ δάσκαλος.

Ὁ Κωστάκης μιλιᾷ.

— «Νὰ σοῦ τὸ πῶ ἐγώ;» ἐξακολούθησε ὁ δάσκαλος. «Δὲ μὲ κοιτάζεις, γιατί κάτι μοῦ κρύβεις καὶ φοβᾶσαι μὴ φανερωθῇ, μὴν τὸ διαβάσω στὰ μάτια σου. Τοῦ κάκου ὅμως, ἐγὼ τὸ διάβασα. Τὸ κρυφὸ σου φανερώθηκε!»

»Καὶ θέλεις νὰ σοῦ τὸ πῶ καὶ αὐτό; Ἐσύ, ἐσὺ πῆρες τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη καὶ τὸ ἔκρυψες στὸ βιβλίον τοῦ Γιωργάκη, γιὰ νὰ τὸν βγάλῃς κλέφτη. Ἐσύ!»

— «Ὁχι!» φώναξε ὁ Κωστάκης.

— «Μὰ δὲ μοῦ λές;» ἐξακολούθησε ὁ δάσκαλος, «μὲ τὸ Γιωργάκη δὲν εἶστε μαλωμένοι;»

Κι αὐτὸ ἀκόμη ὁ Κωστάκης δοκίμασε νὰ τὸ ἀρνηθῇ.

— «Τί μαλωμένοι;» ψιθύρισε

— «Νά, ἔχθροί, πῶς τὸ λένε ;» ἔκαμε μὲ ἀνυπομονησία ὁ δάσκαλος.

— «Τί ἔχθροί ;» ἀποκρίθηκε ὁ Κωστάκης, σηκώνοντας τοὺς ὤμους. «Ἐκεῖνος δὲ μοῦ μιλεῖ, ἀπὸ μιὰ μέρα ποῦ τσακωθήκαμε καί...»

— «Καὶ τὸν ἔρριξες μὲ τρικλοποδιά !» ἀποτελείωσε ὁ δάσκαλος.

— «Ἐγώ ; Λέει ψέματα !»

Ἔτσι ὁ Κωστάκης τ' ἀρνιόταν ὅλα, ὅλα. Ἀκόμη καὶ πὼς τοῦ ἔδειξε τὸ πενηντάρι ὁ Σωτήρης, οὔτε αὐτὸ δὲ θέλησε νὰ τ' ὁμολογήσῃ καθαρά.

— «Δὲ θυμοῦμαι» εἶπε.

— «Μὰ καλά, ὁ Σωτήρης δὲ μᾶς τὸ εἶπε μπροστά σου ; Πῶς δὲν τοῦ ἔλεγες ἐκεῖνη τὴ στιγμή πὼς λέει ψέματα ;»

— «Δὲ θυμοῦμαι... δὲν ξαίρω... ὄχι !»

Ἄλλο λόγο δὲν ἔλεγε πιά ὁ Κωστάκης : Ἦ ὄχι, ἢ δὲν ξαίρω, ἢ δὲ θυμοῦμαι. Μισὴ ὥρα τὸν ρωτοῦσε ὁ δάσκαλος· μὰ στάθηκε ἀδύνατο νὰ τοῦ πάρῃ μιὰν ὁμολογία.

Στὸ τέλος τοῦ εἶπε :

— «Ἔλα τώρα ! Βλέπεις πὼς τὰ ψέματά σου δὲν περνοῦν. Θὰ ὁμολογήσῃς πὼς τὸ ἔκαμες καὶ θὰ ὑποσχεθῆς πὼς δὲ θὰ τὸ ξανακάμῃς, γιὰ νὰ σὲ συχωρέσω ;»

Ὁ Κωστάκης τώρα βουβάθηκε. Χλομός, μὲ τὰ χεῖλια σφιγμένα πεισματικά, μὲ τὰ μάτια ἀκίνητα, οὔτε ναὶ ἔλεγε οὔτε ὄχι. Κι ὅταν μὲ τὴν ἐπιμονή του ὁ δάσκαλος τὸν ἀνάγκασε, ἄνοιξε πάλι τὸ στόμα του καὶ εἶπε :

«Όχι! δὲν τὸ ἔκαμα ἐγώ!... Δὲ μπορῶ νὰ ὁμολογήσω πρῶμα πού δὲν ἔκαμα.»

5

Ὁ δάσκαλος ἀπελπίστηκε.

— «Πρόσεξε καλά, Κωστάκη!» τοῦ φώναξε. «Πρόσεξε καλά!... Δὲ σὲ τιμωρῶ ὅσο αὐστηρὰ σοῦ ἀξιίζει, ὄχι γιατί δὲν εἶμαι βέβαιος, παρὰ γιατί λυποῦμαι τὸν πατέρα σου καὶ γιατί ἐλπίζω, ἐλπίζω ἀκόμη, πὼς μ' ὄλα αὐτά, τὸ μετανιώνεις ἀπὸ μέσα σου καὶ δὲ θὰ τὸ ξανακάμης.

»Ἐχεις ὅμως πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλαττώματα!.. Δὲ θὰ μπορέσης νὰ ζήσης στὸν κόσμο, ἂν δὲ διορθωθῆς. Ἐπειδὴ ὁ πατέρας σου εἶναι πλούσιος, νομίζεις πὼς ἐσὺ δὲν ἔχεις ἀνάγκη κανένα;

»Κάνεις πολὺ μεγάλο λάθος, Κωστάκη! Φτωχὸς ἢ πλούσιος, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ εἶναι πάντα ἴσιος. Ἐπειτα, τὰ πλούτη καμιά φορὰ τὰ παίρνει ἢ τύχη ἢ ἀλίμονο σ' ἐκεῖνον πού δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτά!

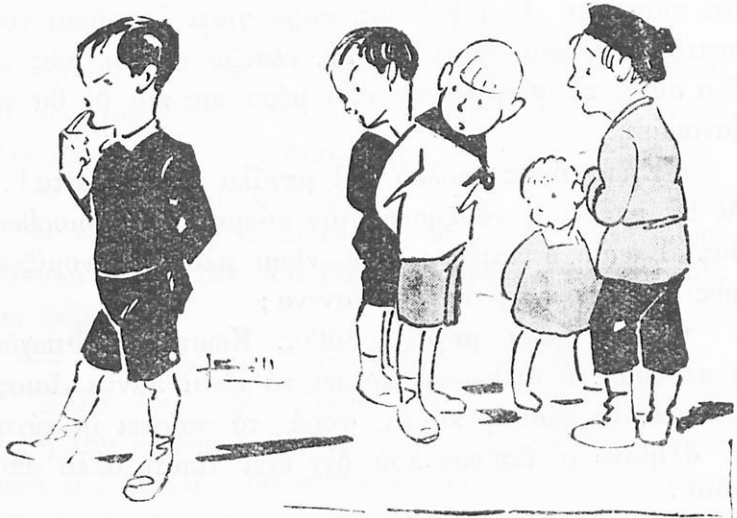
»Ἐγὼ λοιπὸν σοῦ λέω, πὼς ἀντὶ νὰ ζηλεύης καὶ νὰ ἐχθρεύεσαι ἔτσι τὸ Γιωργάκη, θὰ ἔκανες καλύτερα νὰ τὸν ἔπαιρνες γιὰ παράδειγμα. Ἄκοῦς; γιὰ παράδειγμα. Κοίταξε μόνο πὼς φέρθηκε ὁ Γιωργάκης σ' αὐτὴ τὴν περίσταση καὶ πὼς φέρθηκες ἐσὺ! Ἐκεῖνος, ἂν καὶ βέβαιος γιὰ σένα, εἶπε: Δὲν ξαίρω, δὲν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου κανένα. Ἐσύ, ἂν καὶ ἤξαιρες τὴν ἀθωότητά του, τὸν κατηγοροῦσες γιὰ κλέφτη. Καὶ τώρα ἀκόμη πού τὰ ξαίρω ὄλα, ἐπιμένεις πὼς δὲν ἔκαμες τίποτε. Καὶ θὰ ἤθελες, θὰ χαιρόσουν, ἂν, ἀντὶ νὰ τιμω-

ρήσω σένα, ἔδωχνα γιὰ κλέφτη τὸ Γιωργάκη. Γιὰ σκέψου το καλά. Αὐτὸ μόνο σοῦ λέω. Καὶ πήγαινε· θὰ τὰ ξαναποῦμε!»

6

Καὶ τὰ ξαναεῖπαν. Μὰ τίποτε.

“Ὅσους τρόπους κι ἂν μεταχειρίστηκε ὁ δάσκαλος,

«Τὰ παιδιὰ ἀποσιγράφηκαν τὸν Κωστάκη...» (Σελ. 57).

στάθηκε ἀδύνατο νὰ κάμει τὸν Κωστάκη νὰ ὁμολογήσῃ καὶ νὰ γυρέψῃ συχώρεση.

“Ὅχι ἔλεγε κι ὄχι. Μὰ μὲ τέτοια ἐπιμονή, ποῦ ὁ δάσκαλος ἄρχισε ν’ ἀμφιβάλῃ. Μὴ δὲν ἦταν αὐτός; Μὴν τὸ εἶχε κάμει κανένας ἄλλος, κι οἱ ὑποψίες ἔπεσαν στὸν Κωστάκη, γιὰ τὴν ἔχθρα ποῦ ἔτυχε νὰ ἔχῃ μὲ τὸ Γιωργάκη;

Αὐτὸ πιά μόνο ὁ Θεὸς μποροῦσε νὰ τὸ ξαίρη καὶ ὁ Κωστάκης ὁ ἴδιος.

Τὰ παιδιά ὅμως ἦταν πολὺ βέβαια. Κι ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἀποστράφηκαν τὸν Κωστάκη καὶ συμπάθησαν περισσότερο τὸ Γιωργάκη.

7

Στὴν τάξη, γιὰ πολὺν καιρὸ, μιλοῦσαν γιὰ τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη· ἔπειτα, σιγὰ σιγὰ, ἄρχισαν νὰ τὸ ξεγνοῦν. Στὸ τέλος, δὲν τὸ θυμόταν ἴσως παρὰ μόνο ὁ Γιωργάκης.

Μπορεῖ τώρα νὰ τὸ θυμόταν κι ὁ Κωστάκης· αὐτὸς ὅμως ἀπὸ τότε εἶχε πάψει ὀλωςδιόλου νὰ τὸ ἀναφέρει στὶς ὀμιλίες του μὲ τὰ παιδιά. Θὰ ἔλεγες πὼς τοῦ ἄρεσε καλύτερα νὰ ξεχαστῇ. Καὶ μάλιστα δοκίμασε καὶ νὰ τὰ φτιάσῃ μὲ τὸ Γιωργάκη.

Μιὰ μέρα, ἄξαφνα, τοῦ μίλησε φιλικά. Μιὰν ἄλλη μέρα τοῦ χάρισε ἓνα γιάλινο βῶλο. Κι ἀπὸ τότε τὰ δυὸ παιδιά καλημερίζονταν πάλι στὸ σχολεῖο καὶ μιλιόνταν. Ὅχι βέβαια πολὺ, ἀλλὰ ὅσο ἔφτανε γιὰ νὰ μὴν τοὺς λένε πιά οἱ ἄλλοι ἐχθρούς.

Ἀπὸ μέσα του ὅμως ὁ Κωστάκης δὲν εἶχε πάψει νὰ ζηλεύῃ τὸ Γιωργάκη, κι ἴσως μάλιστα τώρα τὸν ζήλευε περισσότερο ἀπὸ πρῶτα. Γιατὶ τὴ ζήλεια του τὴν εἶχε κάμει νὰ μεγαλώσῃ ὁ λόγος ἐκεῖνος τοῦ δασκάλου, πὼς ἔπρεπε νὰ τὸν πάρῃ «γιὰ παράδειγμα».

«Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε!» συλλογιζόταν ὁ Κωστάκης. «Νὰ πάρουμε γιὰ παράδειγμα τὸ γιὸ τοῦ μυλωνᾶ.»

Καὶ ὅμως! θαρχόταν μέρα πού θὰ τὸν ἔπαιρνε...

8. Η κληματαριά και ὁ σκύλος.

1

Οἱ μέρες περνοῦσαν.

Φυσικά, ὁ Γιωργάκης δὲ μπορούσε νὰ συλλογίζεται ὅλο τὰ ἴδια. Εἶχε πρῶτα πρῶτα τὰ μαθήματά του. Ἄ, ὅλα κι ὅλα! κανέναν Κωστάκης καὶ κανέναν Σωτήρης δὲ θὰ τὸν ἔκαναν νὰ τὰ παραμελήσῃ.

Ἐπειτα εἶχε καὶ τὶς ἀσχολίες του στὸ σπίτι καὶ στὸ περιβολάκι, γιὰ τοῦ ἄρεσε νὰ κάνῃ λίγο καὶ τὸν κηπουρό.

Εἶχε ἀκόμη καὶ τὰ παιγνίδια του, γιὰ τοῦ ἄρεσε καὶ νὰ παίξῃ, σὰν παιδιὰ πού ἦταν, ὅταν εἶχε καιρό.

Μιὰ Κυριακή, τὸ πρωῒ, ἀφοῦ γύρισαν ὅλοι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά κι ὁ Γιωργάκης ἔπαιξε στὴν αὐλή μὲ τ' ἀδέρφη του, ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε:

«Ἐλα νὰ μὲ βοηθήσῃς καὶ σύ, νὰ κλαδέψουμε σήμερα καὶ νὰ δέσουμε τὴν κληματαριά.»

2

Ἦταν μιὰ μεγάλη κληματαριά, ἀπέξω ἀπὸ τὸ σπιτάκι τοῦ Μπαρμπαθύμιου, πού σκέπαζε τὴ μισὴ σχεδὸν αὐλή.

Τὶ ὄμορφα πού ἦταν, ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ ὡς τὸ φθινόπωρο, ὅταν ἡ κληματαριά εἶχε τὰ φύλλα της κι ἔρριχνε μιὰ πυκνὴ καὶ δροσερὴ σκιά στὴν αὐλή! Ἐκεῖ ἀπὸ κάτω μαζεῦονταν ὅλοι καὶ κάθονταν. Ἦταν, σὰ νὰ ποῦμε, τὸ σαλονάκι τους τὸ καλοκαιρινό.

Τὸ χειμῶνα ὅμως ἡ κληματαριά δὲν εἶχε φύλλα.

Ποῖν κόψουν καὶ τὰ τελευταῖα τῆς σταφύλια. τὰ φύλλα τῆς ἄρχιζαν νὰ κιτρινίζουν καὶ νὰ πέφτουν.

Τῆς τὰ ἔπαιρναν οἱ βροχὲς κι οἱ ἄνεμοι. Καὶ λίγο λίγο ἀπόμενε ἡ κρεβατίνα μὲ τὶς βέργες γυμνές.

Μὰ κι ἡ κρεβατίνα χαλοῦσε. Κι ἔπρεπε, μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, νὰ τὴ διορθώνουν, νὰ τὴ στερεώνουν, νὰ τῆς ἀλλάζουν τὰ σάπια καλάμια, κάποτε καὶ τὰ ξύλα.

Κι αὐτὸ τὸ ἔκαναν τὴν ἐποχὴ ποὺ κλάδευαν τὴν κληματαριὰ γιὰ νὰ πετάξῃ καινούργιους βλαστούς, καινούργιες βέργες, καὶ νὰ γεμίση πάλι φύλλα καὶ σταφύλια.

3

Αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἐργασία ἔκαναν ἐκεῖνη τὴν Κυριακὴ ὁ Μπαρμπαθύμιος, ὁ Ἄντρεας κι ὁ Γιωργάκης. Κι ὡς τὸ μεσημέρι, ποὺ θὰ κάθονταν νὰ φᾶνε, ἡ ἄφυλλη κληματαριὰ ἦταν κλαδεμένη καὶ δεμένη γερά μὲ σπάγγους, πάνω στὴ διορθωμένη καὶ στερεωμένη κρεβατίνα τῆς.

Ὁ Γιωργάκης ἴδρωσε καὶ κουράστηκε κάμποσο, μὰ ἦταν εὐχαριστημένος. Ἀγαποῦσε πολὺ τὴν κληματαριὰ ἐκεῖνη, ποὺ τὴν ἔλεγε δική του, γιὰ τὴν εἶχαν φυτέψῃ ἴσια ἴσια τὸ χρόνο ποὺ γεννήθηκε. Καὶ συλλογίζόταν τὴν ἄνοιξη, ποὺ θὰ τὴν ἔβλεπε πάλι γεμάτη, φουντωμένη, χρυσοπράσινη, νὰ λάμπῃ στὸν ἥλιο καὶ νὰ ρίχνῃ τὴν εὐεργετικὴ τῆς σκιά,

«Καὶ πότε θ' ἀρχίσῃ νὰ κλαίῃ;» ρώτησε τὸν πατέρα του στὸ τραπέζι.

— «Μὰ νά, τώρα σὲ λίγο...»

— «Μὰ γιατί κλαίει ἡ κληματαριά;» ρώτησε ἡ μικρὴ Ρήνη.

— «Γιατί τῆς πονεῖ τὸ κλάδεμα» τῆς ἀστειεύτηκε ὁ πατέρας της. «Γιὰ, νὰ σὲ κλαδεύαμε καὶ σένα καὶ θὰ βλέπαμε ἂν θὰ ἔκλαιγες ἢ ὄχι.»

— «Μπά!» ἔκαμε ὁ μικρὸς Πάνος. «Αὐτὴ κλαίει κι ὅταν τῆς κόβουν τὰ νύχια.»

— «Φαντάσου λοιπὸν νὰ τῆς ἔκοβαν μαζί καὶ κανένα δάχτυλο!» γέλασε ὁ Μπαρμπαθύμιος.

Ἄλήθεια, ἡ κλαδεμένη κληματαριά θάρχιζε σὲ λίγο νὰ στάζει... τσούπ! τσούπ!... Ἀπὸ τὴν ἄκρη κάθε κλαδιοῦ της θὰ ἔπεφτε κάθε τόσο μιὰ σταλαματιὰ σὰ δάκρυ.

Ὁ Γιωργάκης τὸ θυμόταν. Ἦταν ἓνα νεράκι διάφανο, κατακάθαρο, κι ἅπ' αὐτὸ μάλιστα ἦ γιὰ τοῦ κατάφερνε πάντα νὰ μαζεύη λίγο σ' ἓνα μπουκαλάκι, γιατί πίστευαν πὼς εἶναι γιαιτρικὸ γιὰ τὰ μάτια.

4

Τὴν ἄνοιξη λοιπόν, ἡ κληματαριά, πὸν ἔμοιαζε τώρα τὸ χειμῶνα μὲ σκελετό, θὰ πρασίνιζε πάλι, θὰ φούντωνε, θὰ γέμιζε.

Θὰ πετοῦσε, μαζί μὲ τὰ φύλλα, καὶ τὶς πράσινες ψαλίδες της, πὸν θὰ στριφογύριζαν σὰ φιδάκια, καὶ μὲ αὐτὲς τὰ νέα κλωνάρια θ' ἀρπάζονταν ἀπὸ τὰ καλάμια τῆς κρεβατίνας.

Τί δύναμη, ἀλήθεια, πὸν ἔχουν αὐτὲς οἱ ψαλίδες! Τρυφερές, λεπτές, μαλακὲς στὴν ἀρχή, δυναμώνουν ἅμα στριφτοῦν, χοντραίνουν, ξυλιάζουν καὶ γίνονται πὸν γερὲς κι ἅπ' τὸ γερότερο σπάγγο.

Ὁ Γιωργάκης εἶχε παρατηρήσει πὼς τέτοιες ψαλίδες πετᾶ καὶ τὸ περιπλοκάδι, κι ἄλλα φυτὰ ποὺ σκαρφαλώνουν.

Ὑστερα ἀπὸ τὰ φύλλα, ἡ κληματαριὰ θὰ πετοῦσε καὶ λουλούδια, κάτι μικρὰ ἄσπρα λουλούδια ἀπάνω σὲ τσαμπιά. Ὁ Μπαρμπαθύμιος τότε θὰ τὴ θειάφιζε, θὰ τὴ ράντιζε μ' ἓνα φάρμακο γιὰ νὰ μὴν κάμη σκουλήκι. Καὶ τὰ λουλούδια θὰ ἔδεναν,—κάθε λουλουδάκι και μιὰ ρώγα,—καὶ θὰ γίνονταν σταφύλια.

Πρῶτα μικρὰ, πράσινα, ἄγουρα, ξυνά, σηκωμένα κι αὐτὰ ψηλά, σὰν τὰ φύλλα. Ἔπειτα, σιγὰ σιγὰ, θὰ μεγάλωναν, θὰ χόντραιναν, θὰ βάραιναν, θὰ κρεμοῦσαν ἀπὸ τὸ ἴδιο τους τὸ βᾶρος. Καὶ μὲ τὸ πρῶτο λάλημα τοῦ τζίτζικα, θὰ μαύριζαν οἱ ρῶγες τους, θὰ γλύκαιναν, θὰ ὠρίμαζαν. Ὅπως τὸ ἔλεγε καὶ τὸ τραγουδάκι:

*Τζίτζικας ἐλάλησε
μαύρη ρώγα φάνηκε.*

5

Ἀλήθεια, μαῦρο, χοντρόρωγο καὶ γλυκὸ ἦταν τὸ σταφύλι ποὺ ἔκανε ἡ κληματαριὰ τοῦ Γιωργάκη. «Ἐφτάκοιλο» τὸ ἔλεγαν. Καὶ στὴν Καρυδιὰ τὴν εἶχαν γιὰ τυχερὴ τὴ βέργα της, κι' ἀπ' αὐτὴν ἔκαναν τὰ νυφικὰ στεφάνια. Συχνὰ πηγαιναν καὶ τοὺς ζητοῦσαν, πότε βέργα γιὰ στεφάνια, πότε φρέσκα φύλλα γιὰ ντολμάδες.

Πόσα σταφύλια! Ἔκοβαν, ἔτρωγαν, χάριζαν, κι ἀκόμη ἡ κληματαριὰ εἶχε, κι ἀκόμη ἔκανε καινούργια.

Κι ἐρχόταν μιὰ ἐποχὴ, κατὰ τὸ φθινόπωρο, ποὺ

ἔβλεπες στήν κρεβατίνα ἐκεῖνη φύλλα κίτρινα, ξερά· φύλλα πράσινα, παλιά· φύλλα χρυσοπράσινα, καινούργια· λουλούδια, σταφύλια ἄγουρα, σταφύλια ὄριμα, ὅλα μαζί!

Ἄ! πῶς τὴν ἀγαποῦσε ὁ Γιωργάκης τὴν κληματαριά του! Αὐτὴν περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ δέντρα καὶ τὰ δεντροῦκια ποὺ εἶχε στήν αὐλή καὶ στὸ περιβολάκι.

Καὶ πάλι, περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ ζωντανὰ τοῦ σπιτιοῦ, — γάτες, κότες, πάπιες, περιστέρια, — κι ἀπ' αὐτὸ ἀκόμη τὸ γαῖδουράκι τοῦ Μπαρμπαθύμιου, τὸ Σταχτερό — ὁ Γιωργάκης ἀγαποῦσε περισσότερο τὸ σκύλο του, τὸ Μοῦργο.

6

Κι αὐτὸς δικὸς του ἦταν, σὰν τὴν κληματαριά.

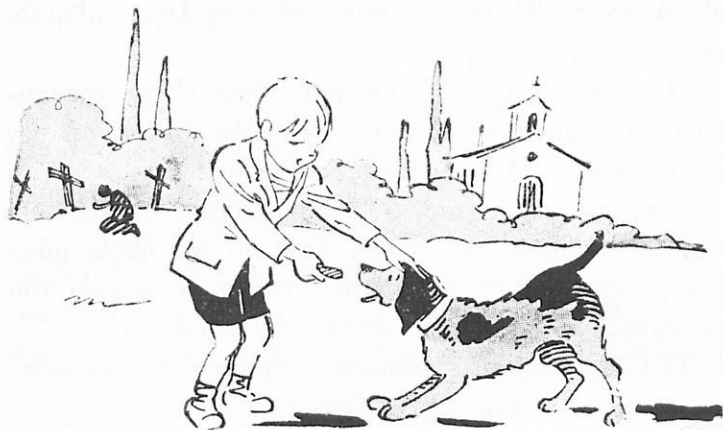
Πῶς; Μὴ γεννήθηκε τὴν ἴδια μέρα μὲ τὸ Γιωργάκη;

Ὅχι δά! Ἄν ἦταν ἔτσι, θὰ ἦταν τώρα σκύλος γέρος, ἐνῶ ὁ Μοῦργος ἦταν σκύλος νέος, οὔτε πέντε χρονῶν. Μὰ εἶχε τὴν ἱστορία του:

Τὸν εἶχε πρῶτα ἓνας ζητιάνος καὶ τὸν ἔσερνε μαζί του ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό. Νὰ ποῦμε καλύτερα, ὁ σκύλος ἔσερνε τὸ ζητιάνο, γιατί ὁ κακόμοιρος ἦταν γέρος, κουτσὸς καὶ μισότυφος.

Μιά μέρα, στὴν Καρυδιά, ὁ γεροζητιάνος βρέθηκε πεθαμένος στὰ скаλιά τῆς ἐκκλησιᾶς. μὲ τὸ σκύλο νὰ οὐρλιάζει ἀπὸ πάνω του.

Ἐθαψαν τὸ νεκρὸ καὶ προσπάθησαν νὰ παρηγορήσουν τὸν ἔρημο σκύλο μὲ λίγο ψωμὶ ἢ μὲ κανένα κόκκαλο. Τίποτε! Ἄπὸ τὴ λύπη του ὁ σκύλος δὲν

‘Ο σκύλος δέχτηκε τὸ παξιμάδι... (Σελ. 64)

ἤθελε οὔτε νὰ φάη, μὰ οὔτε ν’ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ ἀφέντη του.

7

Σὲ λίγες μέρες ἦταν Ψυχοσάββατο. Στὸ κοιμητήρι πῆγε ὁ Γιωργάκης μ’ ἄλλα παιδιὰ.

Ἐκεῖ εἶδε τὸ σκύλο τοῦ ζητιάνου, πὺν εἶχε ἀκούσει τὴν ἱστορία του. Ἦταν λιγνὸς ἀπὸ τὴν πείνα κι ἀπὸ τὴ θλίψη, πετσοὶ καὶ κόκκαλο, ὁ δυστυχισμένος, κι ὄλο ἔκλαιγε πάνω στὸν τάφο, σὰ νὰ παρακαλοῦσε νὰ τὸν θάψουν κι αὐτὸν ἐκεῖ πὺν εἶδε νὰ θάβουν τὸν ἀγαπημένο του φτωχὸ ἀφέντη.

Ἡ ἀφοσίωση αὐτὴ ἔκαμε μεγάλη ἐντύπωση τοῦ Γιωργάκη· τὸν συγκίνησε βαθιά. Καὶ πλησίασε τὸ σκύλο κι ἄρχισε νὰ τὸν χαϊδεύη, νὰ τοῦ γλυκομιλῆ

καὶ νὰ προσπαθῆ νὰ τὸν κάμῃ νὰ φάῃ λίγο παξιμάδι πὸ ἐῖχε στὴν τσέπη του.

Περίεργο πρᾶμα! Τόσοι καὶ τόσοι εἶχαν προσπαθήσει νὰ κάμουν τὸ ἴδιο μὲ τὸ σκύλο ἐκεῖνο, μὰ δὲν τὸ κατάφεραν. Ὁ Γιωργάκης τὸ κατάφερε.

Ἀπὸ τὰ χέρια του ὁ ἀπαρηγόρητος σκύλος δέχτηκε τὸ παξιμάδι, τὸ ἔφαγε, ἔτσι σὰ νὰ ἤθελε μόνον νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ καὶ ἔπειτα σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ κοίταξε τὸ παιδί κουνώντας τὴν οὐρά του.

Ὁ Γιωργάκης τότε ἀπομακρύνθηκε καὶ τὸν φώναξε:

«Μοῦργο!.. ἔλα δῶ!... Ἔλα!»

Ὁ σκύλος δίστασε μιὰ στιγμή. Γύρισε καὶ ἔριξε μιὰ ματιὰ πίσω του, στὸν τάφο. Ἐπειτα ξανακοίταξε τὸ παιδί πὸν τὸν προσκαλοῦσε. Κι ἀποφασιστικὰ πῆγε κοντὰ του.

«Ἔτσι μπράβο!» τοῦ εἶπε ὁ Γιωργάκης χαϊδεύοντας τον. «Ναί, μὰ δὲν ἔχω ἄλλο παξιμάδι μαζί μου. Ἄν θέλῃς, πρέπει νὰ πᾶμε σπίτι νὰ σοῦ δώσω. Ἔλα! ἔλα μαζί μου!»

Καὶ ξεκίνησε τὸ παιδί. Κι ὁ σκύλος τὸ ἀκολούθησε ὡς τὸ σπίτι.

«Ἄ! φώναξε ἡ Θύμιανα. Τί παλιόσκυλο εἶναι αὐτὸ πὸν μοῦ κουβάλησες; Τί τὸ θέλεις; διῶξε το!»

— «Ἄφησε, μητέρα, καὶ νὰ δῆς τί ὠραῖο σκυλί θὰ γίνῃ αὐτὸ πὸν βλέπεις!» ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης. Εἶναι τὸ σκυλί τοῦ ζητιάνου, πὸν ἀκούστηκε σ' ὅλη τὴν Καρυδιά. Κανέναν δὲν ἤθελε. Ἐμένα ὅμως μ' ἀγάπησε καὶ μ' ἀκολούθησε. Ἰσα ἴσα, πὸν δὲν ἔχουμε τώρα σκυλί. Ἐγὼ λέω νὰ κρατήσουμε τὸ Μοῦργο».

Τὸν κράτησαν, τὸν περιποιήθηκαν. Καὶ σὲ λίγον καιρὸ ὁ Μοῦργος πῆρε ἀπάνω του, γέμισε, ἔγινε ἕνας ὁμορφος σκύλος.

Ἦταν, ἀλήθεια, καὶ τόσο ἔξυπνος, ποῦ καθὼς ἔλεγαν ὅλοι, δὲν τοῦ ἔλειπε παρὰ μόνο ἡ μιλιὰ. Ὅλη του τὴν ἀγάπη τὴν εἶχε ρίξει, ἀπὸ τὸν πρῶτο του ἀφέντη, στὸ Γιωργάκη καὶ στοὺς δικούς του. Δυὸ χρόνια τὸν εἶχαν.

Αὐτὸς ἦταν ὁ Μοῦργος, ὁ πιστὸς σκύλος, ὁ φύλακας τοῦ σπιτιοῦ κι ὁ ἀγαπημένος τοῦ Γιωργάκη.

Ὅσοι ἔβλεπαν μὲ τί χαρά, μὲ τί τρέλα ὑποδεχόταν τὸ παιδί σὰ γύριζε στὸ σπίτι, τοῦ ἔλεγαν :

«Πῶς σ'ἀγαπᾷ ὁ Μοῦργος!»

—«Μὰ κι ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ» ἀπαντοῦσε ὁ Γιωργάκης.

Δὲν ἤξαιρε ὅμως πὼς τὴν ἀγάπη του ἴσα ἴσα καὶ τὴν καλοσύνη του εἶχε μυριστεῖ ὁ σκύλος, τότε ποῦ τὸν πρωτοεἶδε στὸ κοιμητήρι κι ἀμέσως τὸν ξεχώρισε ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δέχτηκε τὸ ψωμί του, τὰ χὰδια του, ἀποφάσισε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, καὶ γι' ἀγάπη του μόνο ξαναγύρισε στὴ ζωὴ αὐτὸς ποῦ δὲν ποθοῦσε τότε παρὰ τὸ θάνατο.

Τὸ προαίσθημά του, τὸ δυνατὸ προαίσθημα τοῦ σκύλου, τοῦ ἔλεγε πὼς δὲ θὰ τὸ μετάνιωνε, ἂν ἀκολουθοῦσε ἐκεῖνο τὸ παιδί. Καὶ δὲ γελᾶστηκε. Ὁ Μοῦργος ἦταν τώρα εὐτυχισμένος.

9. Τὸ Περιβολάκι.

1

Ἡ αὐλή μὲ τὴν κληματαριά ἦταν μπροστά τὸ περιβολάκι ἦταν πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι.

Μικρὸ μὰ περιποιημένο κι αὐτὸ σὰν τὸ σπίτι ταχτικὸ, χωρισμένο σὲ λαχανόκηπο καὶ σὲ δεντροόκηπο· περιφραγμένο μὲ χαμηλὸ τοιχάκι· προσήλιο καὶ προσφυλαγμένο ἀπ' τὸ βοριά, γιατί πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἢ πλαγιά τοῦ λόφου, ἀμέσως μετὰ τὸ τοιχάκι, ἄρχιζε νὰ ὑψώνεται σχεδὸν κάθετη.

Μὰ καὶ τὸ περιβολάκι τὸ ἴδιο, ἐκεῖ στὴ ρίζα τοῦ λόφου, ἦταν λιγάκι ἀνηφορικὸ. Σ' ἓνα μέρος μάλιστα εἶχε καὶ σκαλίτσα μὲ τρία πέτρινα σκαλιά.

Ὁ λαχανόκηπος ἔκανε πατάτες, ντομάτες, ἀγγούρια, λάχανα, πεπόνια, καρπούζια, κολοκύθια, χίλια δυό.

Ὁ δεντροόκηπος πάλι εἶχε ἀγλαδιές, συκιές, πορτοκαλλιές, λεμονιές, κερασιές, μυγδαλιές καὶ μιὰ γαζία. Κι ἀνάμεσα στὰ δέντρα καὶ στὰ λαχανικά, ἓνα σωρὸ ἀγριόχορτα καὶ ἀγριολούλουδα, ραδίκια, χαμομήλια, μαργαρίτες, ἀκόμη καὶ τσουκνίδες.

Ὁ Γιωργάκης, πὺν τοῦ ἄρσε, καθὼς εἶπαμε, ἢ κηπουρικὴ, περιποιόταν μὲ τὸν πατέρα του καὶ μὲ τὸν Ἀντρέα τὰ δέντρα καὶ τὰ λαχανικά, τὰ πότιζε, τὰ κλάδευε, τὰ κορφολογοῦσε.

Μὰ τ' ἀγριόχορτα καὶ τ' ἀγριολούλουδα ἦταν τὸ παιγνίδι του. Καὶ πότε ἔκανε γιολάντες ἀπὸ μαργαρίτες μὲ τὰ μικρά του τ' ἀδέρφια καὶ πότε ἔκοβε τσουκνίδες καὶ κυνηγοῦσε τὴ Ρήνη καὶ τὸν Πάνο, τάχα γιὰ

νά τους ἀγκυλώση... Τί ξεφωνητὰ τότε, τί γέλια, τί χαρά!...

2

Τις Κυριακές, τις γιορτές καὶ τὸ καλοκαίρι, πού δὲν εἶχε σχολεῖο, τις περισσότερες ὥρες του τις περνοῦσε παίζοντας ἢ δουλεύοντας στὸ περιβολάκι.

Ἐκεῖ μέσα πρῶτα πρῶτα ἔνιωθε πὼς ἐρχόταν ὁ χειμῶνας ἢ πὼς γύριζε ἡ ἀνοιξη.

Κι ἦταν πάντα ξαφνικό, ἐκεῖ πού δὲν τὸ περίμενε.

Ἔνα πρωί, ἕνα ὠραῖο πρωί, πού ὁ ἥλιος σιγοπερπατοῦσε λαμπρὸς σὲ ἀσυννέφιαστο οὐρανό, ὁ Γιωργάκης, βγαίνοντας στὸ περιβόλι, ἔβλεπε χάμω στὸ χῶμα μερικὰ κίτρινα φύλλα, ξερά, πεσμένα ἀπὸ δέντρα.

«Μπά!» ἔκανε, «ἀπὸ τώρα ὁ χειμῶνας;»

Ἄλλο πρωὶ πάλι, κρού, παγερό, χειμωνιάτικο πρωί, πού ὁ ἥλιος ἔπαιζε κρυφτὸ μὲ τὰ σύγνεφα καί, καθὼς λένε, ἦταν «ἥλιος μὲ δόντια», ὁ Γιωργάκης ἔβγαινε στὸ περιβόλι κι ἔβλεπε σὲ μιὰ μυγαλιὰ τὰ πρῶτα ἄσπρα λουλούδια.

«Μπά!» ἔκανε, «ἀπὸ τώρα ἀνοιξη;»

Θλιβόταν ὅταν ἔβλεπε τὰ πρῶτα κίτρινα φύλλα.

Γιατὶ ἤξαιρε πὼς σὲ λίγον καιρό, ὄλο σχεδὸν τὸ περιβόλι θὰ κιτρινίζε, θὰ μαδιόταν, θὰ ξεραίνόταν.

Θὰ τὸ ἔκανε σὲ κακὸ χάλι ὁ χειμῶνας μὲ τις παγωνιές του, μὲ τὰ χιόνια του, μὲ τοὺς ἀνέμους του καὶ μὲ τις βροχές του.

Κάπου κάπου θὰ ἔβλεπες κανένα φύλλο, κάπου κάπου κανένα λουλούδι. Κι' ὄλο κλώνους γυμνοὺς σὰν

ξεράδια. Καὶ τὸ γῶμα ἀκόμη γυμνό. Οὔτε ἀγριόχορτα οὔτε ἀγριολούλουδα. Παρὰ μόνο τὰ λιγоста ἐκεῖνα πὺν βαστοῦν καὶ τὸ χειμῶνα.

Μὰ πῶς ἀναγάλλιαζε ἡ ψυχὴ τοῦ Γιωργάκη, ὅταν ἔβλεπε τὰ πρῶτα λουλούδια τῆς μυγδαλιᾶς!

Ἡ ἀνοιξη, ἐρχόταν ἡ ἀνοιξη, τὸ καλοκαίρι, ἡ χαρὰ, ἡ εὐτυχία!

Καὶ νά, σὲ λίγες μέρες καὶ οἱ δυὸ μυγδαλιᾶς ἦταν κάτασπρες ἀπὸ λουλούδια, σὰ χιονισμένες. Ἄργότερα γέμιζαν μὲ τριανταφυλλιά λουλουδάκια καὶ οἱ ροδακινιές, καὶ μὲ ἄσπρα, πὺν ἄσπρα ἀπ' τῆς μυγδαλιᾶς, οἱ βερικοκιές...

Καὶ ἄρχιζε πὰ τὸ πανηγύρι.

Γύριζαν καὶ τὰ χελιδόνια.

Τί ὄμορφο πὺν ἦταν τότε τὸ περιβολάκι! Γεμάτο φύλλα, γεμάτο λουλούδια, γεμάτο πεταλοῦδες.

Καὶ χάμω γλῶη πράσινη, πυκνή, καὶ ἓνα σωρὸ πάλι ἀγριολούλουδα, μαργαρίτες, χαμομήλια, παπαροῦνες καὶ... φρέσζες τσουκνίδες γιὰ τὰ παιγνίδια καὶ τὰ κυνηγητά.

3

Ἐπειτα ἄρχιζαν τὰ φροῦτα.

Νὰ τὰ πρῶτα κεράσια καὶ τὰ πρῶτα βερίκοκα, καὶ τὰ μούσμουλα, καὶ τὰ κορόμηλα. Ἐπειτα καὶ τὰ σῦκα, ἔπειτα καὶ τὰ σταφύλια.

Χωριστὰ τὰ καρπούζια καὶ τὰ πεπόνια, τ' ἀγγουράκια καὶ οἱ ντομάτες, οἱ μπάμιες καὶ οἱ μελιτζάνες, καὶ ὅλα τὰ καλά τοῦ λαχανόκηπου, δῶρα τῆς γῆς, εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ἄπο λίγα εἶχαν, μ' ἀπ' ὄλα. Κι ἂν δὲν τοὺς περὶσσευαν γιὰ νὰ πουλοῦν, τοὺς ἔφταναν ὅμως γιὰ νὰ τοῶνε. Ποτὲ σχεδὸν δὲν ἀγόραζαν ἀπ' ἔξω, οὔτε φροῦτο οὔτε λαχανικό.

Τὸ μεγαλύτερο, τὸ ψηλότερο δέντρο στὸ περιβολάκι, ἦταν μιὰ κορομηλιά, πού ἔκανε κάτι μικρά, τόσα δὰ κορόμηλα. Καὶ καμιὰ φορὰ ὁ Γιωργάκης ἀποροῦσε :

«Δές! τέτιο δέντρο καὶ νὰ κάνη τοὺς μικρότερους καρπούς ἀπ' ὄλα! Ἔτσι κι ἡ θεόρατη ἐλιά κάνει τὶς μικρὲς ἐλίτσες. Ἐνῶ ἡ καρπούζια, ἡ πεπονιά, ἡ κολοκυθιά, φυτὰ τιποτένια, πού σέρονονται χάμω, κάνουν τόσο μεγάλους καρπούς!»

Μιά μέρα ὅμως, ἐκεῖ πού ἦταν ξαπλωμένος κάτω ἀπὸ τὴν κορομηλιά, ἓνα μικρὸ ξερὸ κορόμηλο κόπηκε ἀπ' τὸ κλαδί της κι ἔπεσε στὴ μύτη του.

Τὸν πόνεσε ἀρκετά κι ὁ Γιωργάκης, τρίβοντας τὴ μύτη του, συλλογίστηκε : «Τὶ θὰ πάθαινα τώρα, ἂν ἡ κορομηλιά ἔκανε καρπούζια ;»

Καὶ γελώντας πρόσθεσε :

«Τὶ ἀσυλλόγιστος ἦμουν ! Μποροῦσε ποτὲ ἓνα πελώριο καρπούζι ἢ ἓνα πελώριο πεπόνι νὰ κρατιέται κρεμασμένο ἀπὸ τὸ κλαδί ἐνὸς ψηλοῦ δέντρου ; Αὐτὰ ἀκουμποῦν χάμιου καὶ μεγαλώνουν ὅσο θέλουν, κι ἡ γῆ βασιτᾶ τὸ βάρος τους, καὶ κανεὶς δὲν κινδυνεύει νὰ τὰ δεχτῆ κατακέφαλα. Ὅλα στὴ φύση εἶναι καλὰ καμωμένα !»

10. Παραμονές Χριστουγέννων.

1

Πέρασαν ως δυὸ μῆνες ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινε ἡ ἱστορία μὲ τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη.

Ὁ χειμῶνας εἶχε μπεῖ γιὰ καλὰ. Πλησίαζαν πιά τὰ Χριστουέγεννα.

Τὸ μεγάλο βουνό, ἐκεῖ πέρα ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος, φαινόταν ἄσπρο, χιονισμένο. Ἔκανε κρύο τσουχτερό. Καὶ κάμποσα παιδιὰ, ποὺ δὲ φυλάγονταν, εἶχαν κρουλογήσει.

Στὸ σχολεῖο κάθε μέρα ἀπουσίες· πότε ἔλειπε ὁ ἕνας, πότε ὁ ἄλλος. Ἦταν ἄρρωστοι. Σὲ λίγες μέρες ὅμως γίνονταν καλὰ καὶ ξαναπήγαιναν.

Μιά μέρα ἔλειψε κι ὁ Κωστάκης. Οὔτε τὸ πρωὶ φάνηκε, οὔτε τὸ ἀπόγεμα. Ἐλειψε καὶ τὴν ἄλλη μέρα καὶ τὴν ἄλλη. Τότε ἔμαθαν πὼς κι αὐτὸς ἦταν ἄρρωστος. Μὰ ἡ ἀρρώστια του, ἔλεγαν, ἦταν βαριά. Εἶχε πάθει πλευρίτη.

«Γιὰ φαντάσου νὰ πεθάνη!» εἶπε ὁ Σωτήρης τοῦ Γιωργάκη.

— «Μὴν τὸ λές, καημένε!» τοῦ ἀποκριθῆκε ὁ Γιωργάκης.

— «Ἄς εἶναι», ξαναεἶπε ὁ Σωτήρης, «τὸν τιμωρεῖ ὁ Θεὸς γιὰ τὸ κακὸ ποὺ σοῦ ἔκαμε.»

Μὰ οὔτε αὐτὸ δὲν τὸ παραδέχτηκε ὁ Γιωργάκης.

«Καὶ τί κακὸ μοῦ ἔκαμε;» εἶπε. «Μπορεῖ νὰ θέλησε νὰ μοῦ κάμη, μὰ δὲν τοῦ πέτυχε.»

Ὅσοιο ἡ ἀρρώστια τοῦ Κωστάκη βραστοῦσε.

Κάθε μέρα ὁ δάσκαλος καὶ τὰ παιδιὰ ρωτοῦσαν τὸν Πάνο, πού ἦταν γείτονας τοῦ ἀρρώστου καὶ μάθαινε πάντα γι' αὐτόν.

«Τὰ ἴδια!» τοὺς ἔλεγε.

Κι ὁ Γιωργάκης ψιθύριζε: «Ὁ καημένος!»

Γιατὶ ἀλήθεια δὲν ἤθελε νὰ πεθάνῃ ὁ Κωστάκης.

Ἐπιτέλους μιὰ μέρα ὁ Πάνος τοὺς εἶπε:

«Καλύτερα εἶναι! Μοῦ εἶπαν πὸς σὲ ἴλιγες μέρες θὰ σηκωθῇ.»

Κι ὁ Γιωργάκης εἶπε μέσα του: «Δόξα σοι ὁ Θεός!»

Ἦρθε ὁμοιως κι ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, τὸ σχολεῖο ἔκλεισε κι ὁ Κωστάκης δὲν εἶχε φανῇ ἀκόμη.

Καθὼς ἔμαθαν, εἶχε σηκωθῇ πιά ἀπ' τὸ κρεβάτι, μὰ πολλὲς μέρες ἀκόμη δὲ θὰ ἔβγαινε ἔξω, γιατί ἔκανε κρύο καὶ τὸ παιδί, ἀδύνατο ἀπὸ τὴν ἀρρώστια, μποροῦσε νὰ ξανακυλήσῃ.

Ἔτσι τὰ Χριστούγεννα θὰ τὰ περνοῦσε κλεισμένος στὸ σπίτι. Δὲ θὰ πῆγαινε οὔτε στὴν ἐκκλησιά, ν' ἀκούσῃ τὸν ὄρθρο, τὴ λειτουργία, καὶ νὰ μεταλάβῃ.

Κι αὐτὸ ἀκόμη ὁ Γιωργάκης τὸ συλλογίστηκε. Καὶ λυπήθηκε τὸν ἐχθρό του, πού θὰ ἔχανε τὴ μεγάλη γιορτή. Γιατὶ ἦρθε στὴ θέση του μιὰ στιγμὴ καὶ φαντάστηκε πόσο δυστυχισμένος θὰ ἦταν αὐτός, ἂν τὸν ἀνάγκαζε μιὰ ἀρρώστια νὰ κλειστῇ στὸ σπίτι καὶ νὰ μὴ μπορῇ νὰ πάῃ μὲ τοὺς δικούς του στὴν ἐκκλησιά,

τὴν ὥραία ἐκεῖνη νύχτα τῶν Χριστουγέννων ...

Μὰ ὄχι, ὁ Γιωργάκης ἦταν καλά, κι ὅλοι οἱ δικοί του, ποὺ ἐτοιμάζονταν νὰ γιορτάσουν μὲ χαρά.

3

Ἀπὸ μέρες τώρα ἦ γιαιγιά του, ποὺ βαστοῦσε κι ἔκανε ἀκόμη δουλειές, ἢ μητέρα του κι ἡ Ἄννουλα ἔκαναν τὶς ἐτοιμασίες· ἔπλεναν, σιδέρωναν καὶ διώρθωναν ροῦχα.

Ἔρραψαν κι ἓνα καινούριο φουστάνι τῆς Ρήνας.

Ἔφτιασαν κι ἓνα πανοφοράκι γιὰ τὸν Πάνο, ἀπὸ παλιὸ σακάκι τοῦ Χαρόλαμπου.

Οἱ ἄλλοι θὰ περνοῦσαν μὲ ὅ,τι εἶχαν.

Ἔπειτα ζύμωσαν τὰ χριστόψωμα, τὰ ἔψησαν στὸ φούρνο κι ὅλο τὸ σπιτάκι μοσκοβόλησε.

Φτωχό, ἀλήθεια, τὸ σπιτάκι τοῦ Μπαρμπαθύμιου, μὰ τόσο καθαρὸ καὶ ταχτικό, ποὺ φαινόταν σὰν ἀρχοντόσπιτο. Γιατί, καθὼς ἴενε, ἡ πάστρα εἶναι μιὰ ἀρχοντιά.

Μὰ κι ὁ Γιωργάκης εἶχε τὶς ἐτοιμασίες του.

Ἔπρεπε νὰ βγῆ τὴν παρομοιή, ὅπως κάθε χρόνο, νὰ πῆ τὰ κάλαντα στὰ συγγενικά καὶ φιλικὰ του σπίτια, ποὺ ἦταν κάμποσα, σκορπισμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ, μέσα στὸ χωριὸ κι ἀπέξω.

Ἔκαμε λοιπὸν ἀπὸ χαρτόνι, χαρτὶ καὶ ξυλαράκια, μιὰ χαριτωμένη ἐκκλησίτσα, τῆς ἔβαλε μέσα ἓνα φαναράκι ἀναμμένο, τὴ φορτώθηκε καὶ ξεκίνησε βράδου βράδου μ' ἄλλα δυὸ παιδιά.

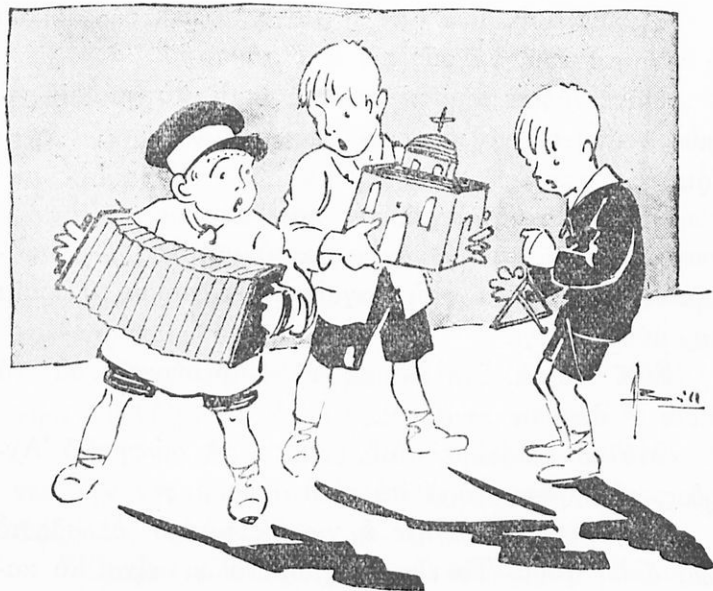
Ἦταν δυὸ γειτονόπουλα, ποὺ εἶχαν συμφωνήσει νὰ ποῦν τὰ κάλαντα μαζί.

Καὶ γύριζαν τὰ σπίτια καὶ τὰ ἔλεγαν. Εἶχαν μάλιστα καὶ μιὰ φουσαρόνικα, ποὺ τὴν ἔπαιξε ὥραϊα ὁ μικρὸς Βαγγέλης, τὸ ἓνα γειτονόπουλο, κι ἓνα τρίγωνο ποὺ τὸ χτυποῦσε σὰν κουδούνι τὸ ἄλλο γειτονόπουλο, ὁ μικρὸς Σπύρος.

Ὁ Γιωργάκης κρατοῦσε τὴν ἐκκλησίτσα του, ποὺ τὴ θαύμαζαν ὅσοι τὴν ἔβλεπαν, καὶ μὲ τὴ γλυκιά του φωνὴ τραγουδοῦσε:

*Καλὴν ἐσπέραν, ἄρχοντες, ἂν εἶναι δορισμός σας,
Χριστοῦ τὴ θεία γέννηση νὰ πῶ σὶ ἄρχοντικό σας...*

Παντοῦ τὰ καλοδέχονταν τὰ παιδιά, τὰ φίλευαν καί, κατὰ τὴ συνήθεια, τοὺς ἔδιναν κι ἀπὸ καμιὰ δραχμὴ. Κάπου κάπου καὶ δίδραχμο.

Ἐὸ Γιωργάκης κρατοῦσε τὴν ἐκκλησίτσα του... (Σελ. 73)

Γύρισαν κουρασμένα μὰ εὐχαριστημένα, καὶ μοι-
ράστηκαν τὰ δῶρα τους καὶ τὰ λεφτά τους. Σαράντα
δραχμὲς εἶχε στὸ μερτικό του ὁ Γιωργάκης. Τί χαρὰ
του! Θὰ τίς φύλαγε στὸν κουμπαρά, καὶ πάλι τὴν
Πρωτοχρονιά καὶ τὰ Θεοφάνεια, πὺν θὰ ξανάλεγε τὰ
κάλαντα καὶ θὰ μάζευε κι ἄλλα, θὰ τὰ ἔδινε ὅλα τοῦ
πατέρα του. Ἴσως θὰ ἔφταναν γιὰ νὰ τοῦ πάρη ἓνα
καπέλο.

4

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ θὰ δειπνοῦσαν καὶ θὰ πλάγια-
ζαν νορτίερα, γιὰ νὰ ξυπνήσουν νύχτα καὶ νὰ πῶνε
ὄλοι μαζί στὴν ἐκκλησιά. Μὰ τὰ χόρτα, πὺν θὰ ἔτρω-
γαν μὲ τίς ἐλιές, δὲν ἦταν ἀκόμη βρασμένα.

«Παιδιά, τοὺς εἶπε τότε ἡ γιαγιά, ἔλατε δῶ, ὅσπου
νὰ γίνη τὸ φαῖ, νὰ σᾶς πῶ ἓνα παραμῦθι.

»Θὰ ξεχάσετε τὴν πεῖνα σας καὶ θὰ μάθετε τι
ἔγινε ἐκεῖνη τὴ νύχτα, σὰν ἀπόψε, πὺν γεννήθηκε ὁ
Χριστός.»

— «Ναί, ναί, γιαγιά, πές μας!»

Κι ὅλα τὰ παιδιά, ἀκόμη κι ὁ μέγας, ὁ Χαρά-
λαμπος, περικύκλωσαν τὴ γιαγιά, γιὰτὶ ἤξαιραν τί ὥραϊα
παραμῦθια ἔλεγε.

Ἐκεῖ κοντὰ ξαπλώθηκε κι ὁ Μοῦργος, σὰ νὰ
ἤθελε ν' ἀκούσῃ κι αὐτός.

«Μὰ τὸ ξαίρουμε αὐτό, γιαγιά», τὴ ρώτησε ὁ Ἄν-
τρέας, «ἢ πρώτη φορὰ θὰ τ' ἀκούσουμε;»

«Πρώτη» ἀποκρίθηκε ἡ γιαγιά. «Αὐτὸ δὲ σᾶς τὸ
εἶπα ἄλλη φορὰ. Τὸ εἶχα ξεχασμένο κι εἶναι τὸ κα-
λύτερο.»

Τί χαρά τους! Θ' ἄκουγαν καινούργιο παραμῦθι καὶ χριστουγεννιάτικο.

Κάθησαν γύρω γύρω, κοντὰ στὸ τζάκι. Τὸ τσουκάλι μὲ τὰ χόρτα τὰ μυρωδάτα ἔβραζε ἀχνίζοντας καὶ τραγουδώντας. Τὰ χριστόψωμα ἀπὸ τὸ ράφι μοσκομύριζαν καὶ μὲ τὰ σχέδια ποῦ εἶχαν ἐπάνω ἔμοιαζαν μὲ πρόσωπα γελαστά.

Ἔξω ἔπεφτε ψιλὸ χιονόνερο καὶ τὰ τζάμια τῆς κάμαρας ἦταν παχισμένα.

Τὰ παιδιὰ ἄκουαν ἤσυχὰ καὶ σιωπηλὰ κι ἡ γιαγιά ἔλεγε τὸ παραμῦθι.

11. Τὸ Χριστουγεννιάτικο παραμῦθι.

1

Κόκκινη κλωστή δεμένη, στὴν ἀνέμη τυλιγμένη, δός της κλωτσο νὰ γυρίσῃ, παραμῦθι ν' ἀρχινήσῃ. Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ καὶ καλησπέρα τῆς ἀφεντιάς σας!

Μιά φορὰ κι ἕναν καιρὸ, ἦταν ἕνας ἄνθρωπος ποῦ γύριζε στὴ σκοτεινιά τῆς νύχτας γυρεύοντας φωτιά.

Πήγαινε ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα, χιυποῦσε παντοῦ καὶ παρακαλοῦσε :

« Ἀδέσφια, βοηθᾶτε με. Ἡ γυναίκα μου μόλις γέννησε καὶ θέλω φωτιά νὰ τὴ ζεστάνω αὐτὴ καὶ τὸ μωρό. »

Ἡ νύχτα ὅμως ἦταν βαθιά. Ὅλοι κοιμόνταν. Κανεὶς δὲν τοῦ ἀποκριθῆκε, κανεὶς δὲν τοῦ ἄνοιξε. Κι ὁ ἄνθρωπος ἔξακολούθησε νὰ τριγυρίζῃ.

Ἐξαφνα εἶδε πέρα, μακριά, νὰ λάμπῃ κάποιο φῶς. Προχώρησε, βγήκε ἀπ' τὸ χωριὸ κι εἶδε πὼς τὸ

φῶς ἐκεῖνο ἦταν μιὰ μεγάλη φωτιά, ἀναμμένη ἔξω
στὸν κάμπο.

Πλησίασε ἀκόμη κι εἶδε ὀλόγυρα στὴ φωτιά ἄσπρα
πρόβατα ποὺ κοιμόνταν, κι ἓνα γέρο βοσκὸ ποὺ φύ-
λαγε πλαγιασμένος τὸ κοπάδι.

«*Ἡ Γιαγιά ἔλεγε τὸ παραμῦθι*» (Σελ. 75).

«*Νὰ φωτιά!*» εἶπε μέσα του ὁ ἄνθρωπος μὲ χαρὰ,
«*ὁ γεροβοσκὸς θὰ μοῦ δώσει.*»

2

Τρία μεγάλα μαντρόσκυλα, κοιμισμένα στὰ πόδια
τοῦ γέρου, ξύπνησαν μόλις ἄκουσαν τὰ βήματα τοῦ
ἀνθρώπου κι ἀνοιξαν ἀμέσως τὰ μεγάλα τους στόματα
γιὰ νὰ γαβγίσουν.

Μὰ περίεργο πράμα! κανένα γάβγισμα δὲν ἀκούστηκε.

Τὰ σουβλερὰ δόντια τους γυάλιζαν κάτασπρα στὴ λάμψη τῆς φωτιᾶς. Τὸ μαλλί τους ἦταν ἀνασηκωμένο ἀπὸ θυμὸ καὶ τὰ σαγόνια τους κουνιόνταν πάντα σὰ νὰ γάβγιζαν, μὰ πάντα χωρὶς φωνή.

Ἔπειτα ὄριμησαν καὶ τὰ τρία νὰ σπαράξουν τὸν ἄνθρωπο. Τὸ ἓνα τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ πόδι, τὸ δεύτερο ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸ τρίτο ἀπὸ τὸ λαιμό. Μὰ περίεργο πράμα! τὰ σαγόνια τους ἔμειναν ἀκίνητα σὰ νὰ παράλυσαν, καὶ κανένα πόνο δὲν ἔνιωσε ὁ ἄνθρωπος.

Ἔκαμε τότε νὰ πλησιάσῃ τὸ βοσκό, γιὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ φωτιά, ἢ καὶ νὰ πάρῃ μόνος του λίγη, γιὰ νὰ μὴν τὸν ξυπνήσῃ. Μὰ τὰ πρόβατα ἦταν τόσο πολλὰ καὶ τόσο κοντὰ τὸ ἓνα στ' ἄλλο ξαπλωμένα, πού τοῦ ἦταν ἀδύνατο ν' ἀνοίξῃ δρόμο.

Ἀναγκάστηκε λοιπὸν νὰ περάσῃ πατώντας ἀπάνω τους. Μὰ περίεργο πράμα! οὔτε ξύπνησε κανένα πρόβατο οὔτε κουνήθηκε.

3

Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ἔφτασε κοντὰ στὴ φωτιά, καὶ ὁ γεροβοσκὸς πού λαγοκοιμόταν, ξύπνησε καὶ σήκωσε τὸ ἀσπρόμαλλο κεφάλι του. Ἦταν ἓνας γέρος παρὰ-ξενος, κακὸς, σκληρὸς μ' ὄλο τὸν κόσμο. Σὲ κανένα δὲν ἔκανε ποτὲ καλό.

Μόλις λοιπὸν εἶδε τὸν ξένο ἐκεῖνον ἄνθρωπο κοντὰ του, χωρὶς νὰ τὸν ρωτήσῃ ποιὸς εἶναι καὶ τί θέλει,

ἀρπαξε τὴ μακριὰ γκλίτσα του καὶ τοῦ τὴν πέταξε γιὰ νὰ τὸν χτυπήσῃ.

Ἡ γκλίτσα σφυρίζοντας τράβηξε ἴσα νὰ βροῖ τὸν ἄνθρωπο στὸ κεφάλι, μὰ, περίεργο προῶμα, πρὶν τὸν ἀγγίξῃ, ἄλλαξε δρόμο κι ἔπενε χάμω.

Ὁ ἄνθρωπος τότε πλησίασε τὸ βοσκὸ καὶ τοῦ εἶπε:

«Παππούλη μου καλέ, κάμε μου μιὰ χάρη. Ἄφησέ με νὰ πάρω λίγη φωτιά, νὰ χαρῆς ὅ,τι ἀγαπᾷς. Ἡ γυναίκα μου μόλις γέννησε καὶ θέλω νὰ τὴ ζεστάνω αὐτὴ καὶ τὸ μωρό της.»

Τὸ πρῶτο πού σκέφτηκε ὁ κακὸς γέρος, ἦταν νὰ τοῦ ἀρνηθῇ. Μὰ εἶδε τὴ γκλίτσα του πού δὲν τὸν χτύπησε, εἶδε τὰ πρόβατα πού τὰ πάτησε χωρὶς νὰ κινήθουν, εἶδε τὰ σκυλιὰ πού τὸν κοίταζαν χωρὶς νὰ γαβγίζουν, κι ἀπόρησε καὶ φοβήθηκε. Τί ἄνθρωπος ἦταν αὐτός;

«Καλά, τοῦ εἶπε, πάρε ὅ,τι θέλεις.»

Ἡ φωτιά ἔσβηνε. Οὔτε κλαδιὰ ἔκαιγαν πιά οὔτε κούτσουρα. Κάρβουνα μόνο ἀναμμένα πάνω σ' ἓνα μεγάλο σωρὸ ἀπὸ στάχτη. Κι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε οὔτε φαράσι, οὔτε γαβάθα, οὔτε τίποτ' ἄλλο γιὰ νὰ ἔπαινε μαζί του μερικά.

Τὸ εἶδε αὐτὸ ὁ κακόγερος καὶ τοῦ ξαναεἶπε:

«Πάρε λοιπόν! Γιατί δὲν παίρνεις; Μακάρι πάρ'τα κι ὄλα!»

Κι ἀπὸ μέσα του χαϊρόταν, πὼς ὁ ἄνθρωπος πού τοῦ ἔκοψε τὸν ὕπνο, δὲ θὰ μπορούσε νὰ πάρῃ οὔτε ἓνα καρβουνάκι.

Μὰ ἐκεῖνος ἔσκυψε, ἀναμέρισε τὴ στάχτη, ἔβγαλε

μὲ τὰ γυμνά του χέρια μερικὰ ἀναμμένα κάρβουνα καὶ τὰ τύλιξε σὲ μιὰν ἄκρη τῆς κάπας του. Καὶ πάλι, περιεργό πρᾶμα! ἡ φωτιά δὲν τοῦ ἔκαψε οὔτε τὰ χέρια οὔτε τὸ ροῦχο, καὶ πῆρε μαζί του τ' ἀναμμένα ἐκεῖνα κάρβουνα σὰ νὰ ἦταν μῆλα ἢ καρύδια.

4

Ὅταν εἶδε ὅλα αὐτὰ τὰ θαύματα ὁ γεροβοσκὸς κυριεύτηκε ἀπὸ μεγάλο φόβο καὶ ρωτήθηκε ἀπὸ μέσα του:

«Τί νύχτα λοιπὸν εἶν' αὐτή, ποῦ τὰ σκυλιὰ δὲ δαγκάνουν, ποῦ τὰ πρόβάτα δὲ φοβοῦνται, ποῦ ἡ γκλίτσα δὲν πληγώνει, ποῦ ἡ φωτιά δὲν καίει;»

Ἐπειτα ἔκραξε τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἔφευγε μὲ τὰ κάρβουνα καὶ τὸν ρώτησε:

«Δὲ μοῦ λὲς τί εἶναι αὐτά;... Γιατί ἀπόψε καὶ τὰ ζωντανὰ καὶ τὰ ἄψυχα ἀκόμη δείχνουν κάποια συμπόνια;»

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἀποκρίθηκε: «Ἄν δὲν τὸ ἰδῆς μονάχος σου, ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ σοῦ τὸ πῶ!»

Κι ἔφυγε βιαστικά, γιὰ νὰ προφτάσῃ νὰ ζεστάνῃ τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ μωρό της.

Ὁ βοσκὸς ὁμως συλλογίστηκε πὸς δὲν ἔπρεπε νὰ χάσῃ ἀπ' τὰ μάτια του τὸν ξένο, πρὶν μάθῃ τὸ μυστικὸ ἐκείνης τῆς νύχτας. Σηκώθηκε λοιπὸν καὶ τὸν ἀκολούθησε ὡς τὸ σπίτι του.

Ἄς τὸ ποῦμε δηλαδὴ σπίτι, γιατί βέβαια δὲν ἦταν οὔτε καλύβι. Ἦταν μιὰ σπηλιά στὴ ρίζα ἐνὸς βουνοῦ, ποῦ οἱ τοῖχοι της ἔσταζαν γυμνοὶ καὶ κρύοι. Ἐκεῖ μέσα ἦταν ξαπλωμένη ἡ γυναῖκα τοῦ ἀνθρώπου ἐκεῖνου καὶ τὸ νεογέννητο παιδί της.

Ὁ γεροβοσκὸς εἶδε πὼς τὸ παιδί αὐτὸ κινδύνευε νὰ πεθάνῃ ἀπὸ τὸ κρούσθαι καὶ μολονότι σκληρός, συγκινήθηκε. Ξεκρέμασε τότε ἓνα σακούλι πού εἶχε στὴ ράχη του, ἔβγαλε ἀπὸ μέσα μιὰν ἄσπρη προβιά καὶ τὴν ἔδωσε στὸν ἄνθρωπο λέγοντάς του:

— «Ξάπλωσε τὸ μωρὸ νὰ κοιμηθῆ ἔδῳ πάνω. Ἡ προβιά θὰ τὸ ζεστάνῃ ὅσο κι ἢ φωτιά σου».

5

Σὲ λίγες στιγμὲς ὁ ἄνθρωπος εἶχε ἀνάψει μιὰ ὄραία φωτιά, πού ζέσταινε καὶ φώτιζε ὅλη τὴ σπηλιά. Πῆρε τότε καὶ τὴν προβιά ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ γεροβοσκοῦ, γιὰ νὰ ξαπλώσῃ τὸ νιογέννητο παιδί. Μὰ περίεργο πρᾶμα! τὴν ἴδια στιγμή τὰ μάτια καὶ τ' ἄφτια τοῦ γεροβοσκοῦ, πού εἶχε κάμει μιὰν ἐλεημοσύνη, ἀνοιξαν. Καὶ τότε εἶδε ἐκεῖνο πού δὲ μπορούσε νὰ ἰδῆ καὶ ν' ἀκούσῃ πρωτότερα:

Εἶδε ὀλόγυρά του μιὰ μεγάλη σύναξη ἀπὸ ἀγγέλους μὲ κάτασπρα σὰν τὸ χιόνι φτερά.

Καθένας τους κρατοῦσε στὸ χέρι ἀπὸ ἓνα ὄργανο, καὶ ὅλοι μαζί, μὲ φωνὲς γλυκιῆς, καθαρῆς καὶ δυνατῆς, ἔψελναν χαρούμενα κι ἔλεγαν, πὼς τὴ νύχτα ἐκεῖνη, μέσα στὴ σπηλιά, εἶχε γεννηθῆ ὁ Μεσσίας, ὁ Σωτήρας τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός, πού θὰ λύτρωνε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους.

Καὶ τότε κατάλαβε γιατί ἐκεῖνη τὴ νύχτα, τὸ καθετί, ζωντανὸ ἢ ἄψυχο, εἶχε τόση χαρὰ μέσα του, πού δὲν ἤθελε νὰ κάμῃ τὸ ἐλάχιστο κακό. Κι' ὁ σκύλος, καὶ τὸ πρόβατο, κι ἢ γκλίτσα, κι ἢ φωτιά.

Ἄκόμη κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ κακόγερος, ὁ σκληρός,

πὸν ποτὲ στὴ ζωὴ του δὲν εἶχε κάμει μιὰ καλοσύνη, συμπίονεσε καὶ χάρισε μιὰ προβιά!

Κι οἱ ἄγγελοι δὲν ἦταν μόνο μὲς στὴ σπηλιά. Παντοῦ βρίσκονταν, ἄλλοι καθισμένοι στὸ βουνὸ κι ἄλλοι πετώντας στοὺς οὐρανοὺς.

Κατέβαιναν χιλιάδες, μυριάδες, ἀμέτρητοι, κι ὅλοι σταματοῦσαν γιὰ νὰ βλέπουν τὸ νεογέννητο παιδί.

Παντοῦ χαρὰ, παντοῦ ὄργανα, παντοῦ τραγούδια. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔβλεπε καὶ τ' ἄκουε ὁ γεροβοσκὸς στὴ σκοτεινὴ νύχτα, ὅπου πρωτύτερα δὲ μπορούσε νὰ ἰδῆ καὶ ν' ἀκούσῃ τίποτε.

Αἰστάνθηκε τέτοια εὐτυχία πὸν εἶχαν ἀνοίξει τὰ μάτια του καὶ τ' αὐτιά του, ὥστε ἔπεσε γονατιστὸς κι εὐχαρίστησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ Θεό.

«Θεέ μου, εἶπε, πὸν ἔστειλες τὸ Μεσσία νὰ λυτρώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους, συχώρεσέ με καὶ μένα τὸν ἁμαρτωλό. Δὲν τὸ ἤξαιρα πὸς ἡ καλοσύνη κάνει τὸν ἄνθρωπο τόσο εὐτυχισμένο! Ἀπὸ δῶ κι ἔμπρὸς θὰ εἶμαι κι ἐγὼ καλός!»

Καὶ σήκωσε τὴ γέριξη φωνή του, πὸν κι αὐτὴ ἔγινε τὴ νύχτα ἐκείνη γλυκιὰ σὰν παιδιάτικη, κι ἔψαλε μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους κι ὁ γεροβοσκός:

Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῶ... .

12. Πανικὸς στὴν ἐκκλησιά.

Φωτιά σ' ἓνα σπίτι.

1

Οἱ καμπάνες! οἱ καμπάνες! Ξυπνάτε γιὰ τὴν ἐκκλησιά!

Τί φαιδρὰ πὸν χτυποῦσαν μὲς στὴ νύχτα οἱ καμπάνε.!

Τί γλυκὰ πὸν ἀκούονταν ἀπὸ μακριά!

Πῶς ἔδιωχαν τὸν ὕπνο καὶ πῶς γέμιζαν χαρὰ τὶς ψυχές! . .

Σηκώθηκαν, ντύθηκαν, πῆσαν μαζί τους κι ἓνα φανάρι, γιὰ νὰ βλέπουν στὸ δρόμο, καὶ ξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησιά.

Θὰ πήγαιναν στὸν Ἅι-Νικόλα, τὴ μεγάλη, τὴν καινούργια ἐκκλησιά τῆς Καρυδιᾶς, πὸν ἦταν στὴ μέση σχεδὸν τοῦ χωριοῦ, στὴν πλατεία.

Ἐκλείσαν τὸ σπιτάκι καὶ τὸ ἄφησαν νὰ τὸ φυλάη ὁ Μοῦργος, γιὰτὶ θὰ πήγαιναν ὅλοι, ὅλοι, ἀπὸ τὴ γιαιὰ ὡς τὸν Πάνο, τὸ μικρότερο παιδί.

Τὸ ψιλὸ χιονόνερο, πὸν ἔπεφτε ἀποβραδὶς, εἶχε σταματήσει. Ὁ οὐρανὸς ἦταν τώρα καθαρὸς καὶ γεμάτος ἄστρα. Ἐκανε ὅμως κρύο, καὶ κάπου κάπου φουσοῦσε ἀέρας δυνατὸς καὶ παγωμένος.

«Παιδιά! φώναξε ἡ μητέρα, τυλιχτῆτε καλά!»

— «Δὲν κρυώνομε» ἀπαντοῦσαν τὰ παιδιά.

Κι ἀλήθεια δὲν κρύωναν τὰ ζέσταινε ἢ χαρὰ τῆς γιορτῆς.

Ἡ νύχτα ἐκείνη, μὲ τὴν ἀστροφεγγιά, τοὺς φαινόταν ἢ πὸ γλυκιὰ νύχτα πὸν μποροῦσε νὰ γίνη! Καὶ θυμόντανε τὸ παραμῦθι τῆς γιαιγιᾶς καὶ νόμιζαν πῶς βλέπουν παντοῦ ἀγγελάκια μὲ φτερὰ ἄσπρα σὰ χιόνι.

Τὰ περισσότερα ἦταν μαζεμένα ἐκεῖ πάνω, στὴν κορφὴ τοῦ ψηλοῦ βουνοῦ, πὸν ἄσπριζε χιονισμένη.

Πέρασαν τὴν ἐρημιά, ἔφτασαν στὰ πρῶτα σπίτια τοῦ χωριοῦ, καὶ σὲ λίγο εἶδαν μπροστά τους τὴ μεγάλη ἐκκλησιά νὰ λάμπη καταφώτιστη. Οἱ καμπάνες τῆς δὲν ἔπαυαν νὰ χτυποῦν, σὰ νὰ ἔλεγαν :

« Ἐλᾶτε ! Ἐλᾶτε γρήγορα καὶ θ' ἀρχίσῃ ὁ ὄρθρος ! ... Ἐλᾶτε ν' ἀκούσετε τὸ « Χριστὸς γεννᾶται ». Ἐλᾶτε νὰ προφτάσετε τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ ! ... »

Καὶ τὰ παιδιὰ, ὅσο θυμόνταν τὸ παραμῦθι τῆς γαγιάς, νόμιζαν πὼς θὰμποῦν, ὄχι σὲ ἐκκλησιά, παρὰ στὴ σπηλιὰ τὴν ἴδια ὅπου εἶχε γεννηθῆ ὁ Χριστός, φωτισμένη ὅλη ἀπὸ τὴ φωτιὰ ποὺ εἶχε ἀνάψει ὁ Ἰωσήφ μὲ τὰ κάρβουνα τοῦ γεροβοσκοῦ ...

Καθὼς περνοῦσαν γὰ νὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησιά, εἶδαν καὶ τὸ ψηλὸ σπίτι τοῦ κυρ Ἡλία καὶ ὁ Γιωργάκης θυμήθηκε τὸν Κωστάκη.

« Ὁ καημένος ! » συλλογίστηκε. « Μονάχα αὐτὸς δὲ θὰ εἶναι ἀπόψε στὴ λειτουργία. »

Τὸ σπίτι ὅλο ἦταν κλειστὸ καὶ σκοτεινὸ. Μόνο ἓνα παράθυρο, στὸ ἀπάνω πάτωμα, ἦταν φωτισμένο. Θὰ ἦταν χωρὶς ἄλλο ἢ κάμαρα τοῦ Κωστάκη. Ἐκεῖ μέσα θ' ἀγρυπνοῦσε ὁ ἄρρωστος, ξυπνημένος ἀπὸ τὶς καμπάνες, καὶ θὰ λυπόταν ποὺ δὲμποροῦσε νὰ βγῆ κι' αὐτός, νὰ πάη στὴν ἐκκλησιά μὲ τοὺς ἄλλους.

Γιατὶ ὅλοι βέβαια ἀπὸ τὸ σπίτι του θὰ πῆγαν.

Καὶ θὰ τὸν ἄφησαν ἢ μονάχο ἢ μὲ καμμιά ὑπηρέτρια νὰ τὸν φυλάη.

Αὐτὰ συλλογίστηκε μιὰ στιγμή ὁ Γιωργάκης. Μὰ ὅταν μπῆκε στὴν ἐκκλησιά, ἄρχισε νὰ συλλογίζεται ἄλλα. Καὶ σὲ λίγο εἶχε ξεχάσει ὅλως διόλου πὸς ζοῦσε στὸν κόσμον κι ἕνας Κωστάκης ποὺ τοῦ εἶχε κάμει κακό, ποὺ ἔπειτα εἶχε ἀρρωστήσει, ποὺ κινδύνειψε νὰ πεθάνη, ποὺ σώθηκε καὶ ποὺ βρισκόταν ἀκόμη κλεισμένος στὸ σπίτι, ἀδύνατος ἀπ' τὴν ἀρρώστεια.

Ἐάν ἦταν δυνατὸ νὰ θυμᾶται καὶ νὰ συλλογίζεται τέτοια πράγματα τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων μέσα στὴν ἐκκλησιά !

Τί ὄμορφα ποὺ ἦταν ὅσα ἔβλεπε κι ὅσα ἄκουε !

Τὰ ἀναθήματα κεριὰ καὶ τὰ καντήλια, ποὺ ἔκαναν τόσο γλυκιὰ φωτοχυσία·

Ὁ Παπαστέφανος μὲ τ' ἄσπρα του γένια καὶ τὰ λαμπρὰ χρυσοκόκκινα ἄμφια·

Ὁ κόσμος ποὺ πλημμύριζε τὴν ἐκκλησιά, ἄντρες, γυναῖκες, παιδιά, ὅλοι χαρούμενοι μὲ τὰ γιορτινά τους·

Οἱ γλυκὸφῶνοι ψαλμοί, ποὺ ἀνέβαιναν ψηλὰ μὲ τοὺς εὐωδιασμένους καπνοὺς τοῦ λιβανιστηριοῦ·

Τὸ «*Χριστὸς γεννᾶται*», ποὺ τὸ εἶπαν μὲ μιὰ ἀργή, κατανυχτικὴ μελωδία στὸν ὄρθρο·

Τὸ «*Ἡ γέννησίς σου Χριστέ*», ποὺ τὸ εἶπαν πιὸ γοργά, πιὸ χαρούμενα, στὴ λειτουργία·

Ὅλα αὐτὰ κρατοῦσαν τὸ Γιωργάκη σὲ μιὰ μεγάλη συγκίνηση.

Ὁ νοῦς του ἀνέβαινε ψηλὰ μαζί μὲ τοὺς ψαλμούς, μαζί μὲ τοὺς εὐωδιασμένους καπνοὺς τοῦ λιβανιστηριοῦ. Ἐφτανε ὡς τοὺς ἀγγέλους, ποὺ τὸν εἶχε

κάνει νά ἰδῆ τὸ παραμῦθι τῆς γαγιαῶς, καὶ συλλογιζόταν τὸ γεροβοσκό, πὺ ἀπὸ κακός, τὴ μαγικὴ ἐκεῖνη νύχτα εἶχε γίνει καλός, καὶ τέτοιος εἶχε ὑποσχεθῆ νά μείνῃ σ' ὅλη του τὴ ζωή.

«Κι ἐγὼ θέλω νά γίνω καλός» ἔλεγε μέσα του ὁ Γιωργάκης.

Γιατὶ δὲν τὸ ἤξαιρε πὼς ἦταν...

Ἡ λειτουργία πλησίαζε νά τελειώσῃ. Εἶπαν καὶ τὸ «*Πάτερ ἡμῶν*».

Ὁ Γιωργάκης προχώρησε μὲ τ' ἀδέροφια του, ἀσπιάστηκε τὶς ἅγιες εἰκόνες κι ἀναψε ἓνα κεράκι στὴν εἰκόνα τῆς Γέννησης.

Ἄ, τί ὁμορφος πὺ ἦταν ὁ μικρὸς Χριστός, ζωγραφισμένος ἐκεῖ στὴ μέση τῆς φάτνης, καὶ πὼς ἔλαμπε, σὰν ἀληθινό, ἐν' ἀστρουλάκι ἀπὸ πάνω του!

Γονάτισε στὰ σκαλιὰ τῆς μεσιανῆς θύρας. Σὲ λίγο βγῆκαν τ' Ἄγια. Ὁ Παπαστέφανος διάβασε μιὰ εὐχή, παρακαλώντας τὸ Θεὸ νά συχωρέσῃ τ' ἁμαρτήματα ἐκείνων πὺ γονατισμένοι τώρα περίμεναν νά κοινωνήσουν. Κι ὁ Γιωργάκης σηκώθηκε νά κοινωνήσῃ.

Αἰσθανόταν πὼς τοῦ εἶχε συχωρεθῆ ἀλήθεια ὅ,τι κακὸ εἶχε κάμει ὡς τότε.

Θυμήθηκε μάλιστα πὺ μιὰ φορὰ, τὸ βράδυ, τὸν ἔπιασε νύστα καὶ τεμπελιά, δὲν ἐμελέτησε τὰ μαθήματα του καί, γιὰ νά μὴν πάῃ σχολεῖο τὴν ἄλλη μέρα, ἔκαμε τὸν ἄρρωστο. Ποτέ του δὲ θὰ τὸ ξανάκανε!

4

Δὲν εἶχαν κοινωνήσει ἀκόμα ὅλοι, γιὰ νά γίνῃ ἡ

ἀπόλυση, ὅταν μέσα στὴν κοσμοπλημμυρισμένη ἐκκλησιὰ ἔγινε ἔξαφνα κάποιος θόρυβος.

Ἕνας ἄνθρωπος, πού εἶχε βγεῖ ἔξω μιὰ στιγμή, ξαναγύρισε, ἔρριξε μιὰ λέξη, μιὰ λέξη τρομερή, «φωτιά!» καὶ ξανάφυγε ἀμέσως.

«Φωτιά! ποῦ;» ἔκαμε ἓνας ἄλλος.

«Φωτιά!» εἶπε ἓνας τρίτος.

Αὐτὸ ἔφρασε. Ἄλλοι πετάχτηκαν ἔξω, γιὰ νὰ ἰδοῦν ποῦ ἦταν ἡ φωτιά, ἄλλοι ἐνόμισαν πὸς καιόταν ἡ ἐκκλησιὰ ἢ ἴδια καὶ βιάστηκαν νὰ φύγουν, νὰ γλιτώσουν.

Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ἡ τρομερὴ λέξη διαδόθηκε ἀμέσως παντοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι ὅλοι κυριεύτηκαν ἀπὸ μεγάλο φόβο, ἀπὸ πανικό, κι ὤρμησαν στὴν πόρτα νὰ φύγουν.

Καὶ ὅμως οὔτε φλόγες οὔτε καπνὸ ἔβλεπαν πουθενά.

Ἔτσι γίνεται ὅταν πολλοὶ ἄνθρωποι εἶναι μαζεμένοι σ' ἓνα μέρος κλειστό. Φτάνει τὸ παραμικρό, μιὰ λέξη, γιὰ νὰ φέρῃ τὸν πανικό. Κι' ὁ πανικός φέρνει κακὰ μεγάλα!

Μὰ πάλι, σὲ τέτοια περίσταση, φτάνει ἓνας ἄνθρωπος νὰ κρατήσῃ τὴν ἀταραξία του, γιὰ νὰ προλάβῃ αὐτὰ τὰ μεγάλα κακὰ. Καὶ τὴ νύχτα ἐκείνη, στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ Ἁι-Νικόλα τῆς Καρυδιᾶς, ὁ ἄνθρωπος πού ἔσωσε τὸν κόσμον, ἦταν ὁ Παπαστέφανος.

Δὲν τὰ ἔχασε, δὲ φοβήθηκε. Καὶ μὲ τὰ Ἅγια ἀκόμη στὸ χέρι, σήκωσε τὴ βροντερὴ του φωνή:

«Σταθῆτε!» φώναξε. «Ἡ ἐκκλησιὰ δὲν καίγεται. Βλέπετε πουθενὰ φωτιά; Σταθῆτε!...»

Ἐγινε κάποια ἡσυχία κι ἐλευθερώθηκε ἡ πόρτα.

πού εἶχε φραχτῆ ἀπὸ τοὺς στοριμωγμένους ἐκεῖ ἀνθρώπους. Ἄλλοι ἄρχισαν νὰ γυρίζουν μέσα στὴν ἐκκλησιά, κι ἄλλοι νὰ βγαίνουν ἔξω χωρὶς δυσκολία.

Δὲν ἀκούονταν πιά μεγάλες φωνές, σπαραχτικὲς κραυγές. Οἱ πεσμένοι κι οἱ πατημένοι σηκώνονταν. Μιὰ γριὰ πού εἶχε λιποθυμήσει, τὴν κουβάλησαν ἔξω νὰ πάρη ἀέρα.

Αὐτὰ ὅλα ἔγιναν σ' ἓνα λεπτό.

Ὅχι, ἡ ἐκκλησιά δὲν καιγόταν. Ποῦ ἦταν λοιπὸν ἡ φωτιά πού εἶχε πεῖ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος;

Δὲν ἄργησαν νὰ τὸ μάθουν κι αὐτὸ.

Καιγόταν ἓνα σπίτι στὴ γειτονιά, ἓνα μεγάλο σπίτι, τὸ σπίτι τοῦ κῆρ Ἡλία, τοῦ πατέρα τοῦ Κωστάκη.

13. Πειὸς θὰ τὸν σώση;

1

Ὁ Γιωργάκης, πού τὴ στιγμὴ τοῦ πανικοῦ βρέθηκε κοντὰ στὸ ἱερό, φοβήθηκε κι αὐτὸς μιὰ στιγμὴ, συμμάζεψε τ' ἀδέρφια του κι ἔκαμε νὰ τρέξει, νὰ βρῆ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ φύγουν.

Πρὶν ξεκινήσει ὁμως, ἄκουσε τὰ λόγια τοῦ Παπαστέφανου κι ἀμέσως ἠσύχασε. Μὲ τὴν ἠσυχία του τότε, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ γύρισε πίσω, στὴ θέση πού εἶχε ἀφήσει τοὺς δικούς του.

Ἡ μητέρα του κι ἡ γιαγιά του, κατάχλομες ἀκόμη, ἦταν ἐκεῖ. Δὲν εἶχαν πάθει τίποτε σοβαρό· λίγο σπρωξίδι μονάχα, λίγο στοίμωγμα.

Ὁ πατέρας του ἔλειπε· εἶχε πάει στὴν πόρτα νὰ ἰδῆ, νὰ μάθῃ, καὶ σὲ λίγο γύρισε κι αὐτὸς, φέρνο-

ντας τὴν εἶδηση πὸς καιγόταν τὸ σπίτι τοῦ κυρ Ἡλία.

«Κι ὁ Κωστάκης;» φώναξε ἀμέσως ὁ Γιωργάκης.

Ὁ Κωστάκης βέβαια... ἦταν μέσα στὸ σπίτι αὐτός, κι ἴσως μονάχος... Ἔφυγε; βγήκε; τὸν ἔβγαλαν; γλύτωσε; Ἡ ἔμεινε καὶ κάηκε; Ἡ θὰ καιγόταν;

Κανεὶς δὲν ἤξιαιε.

«Τρέγω!» φώναξε ὁ Γιωργάκης.

Κι ἀκράτητος, χωρὶς ἄλλη λέξη, ὄρμησε ἔξω. Τὸ σπίτι τοῦ κυρ Ἡλία δὲν ἦταν καθαυτὸ ἀπάνω στὴν πλατεῖα, ὅπως ἡ ἐκκλησιά. Ἦταν πρὸ πέρα, στὴν ἀρχὴ τοῦ μεγάλου δρόμου πού ἔβγαζε στὴν πλατεῖα.

Βγαίνοντας καὶ κοιτάζοντας πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὁ Γιωργάκης εἶδε ἀμέσως καπνὸ, κι ὅταν πλησίασε τρεχάτος, εἶδε καὶ φλόγες.

Ὁ κόσμος στεκόταν ὀλόγυρα πυκνὸς καὶ κοίταζε μὲ σταυρωμένα χέρια. Κανεὶς δὲν ἤξιαιε τί νὰ κάμῃ. Κανεὶς δὲ μποροῦσε νὰ δώσῃ βοήθεια.

Γιατὶ ἡ φωτιὰ εἶχε πιάσει ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ ἰσόγειο. Καὶ σὲ λίγες στιγμὲς ἀπλώθηκε στὴν πόρτα καὶ στὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ. Ἀδύνατο πιά ν' ἀνεβῆ ἄνθρωπος ἀπάνω!

Τὰ χαμηλὰ παράθυρα ἔβγαζαν ὅλα καπνοὺς καὶ φλόγες, καὶ γιὰ νὰ φτάσῃ κανεὶς στὰ παράθυρα τοῦ ἀπάνω πατώματος, ὅσα δὲν καιγόταν ἀκόμη, ἔπρεπε νὰ εἶχε σκάλα.

2

Ὁ Γιωργάκης ἀνοιξε δρόμο μὲς στὸν κόσμον καὶ πλησίασε ὅσο μποροῦσε. Εἶδε τὸν κυρ Ἡλία νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά του καὶ νὰ φωνάζῃ:

«Τὸ παιδί μου!... Θὰ καὶ τὸ παιδί μου!... Μιὰ σκάλα!... φέρετε μιὰ σκάλα... κι ἓνα σκοινί!»

Ἡ κάμαρα τοῦ μικροῦ ἄρρωστου, ἐκεῖνη ποῦ τὸ παράθυρό της ὁ Γιωργάκης τὸ εἶχε δεῖ προωτέρα φωτισμένο, δὲν εἶχε πιάσει ἀκόμη. Τὸ παράθυρο φαινόταν τώρα ἀνοιχτό, μὰ καὶ σκοτεινό. Ποιὸς νὰ τὸ εἶχε ἀνοίξει; Καὶ τί εἶχε γίνει τὸ φῶς τῆς λάμπας ἢ τῆς καντήλας;

Ἐπιτέλους βρέθηκε κι ἦρθε μιὰ κουλούρα σκοινὶ καὶ μιὰ σκάλα, ξύλινη σκάλα, παλιὰ καὶ κουτσή. Τὸ μόνο της καλὸ ἦταν ποῦ ἔφτανε σχεδὸν ὡς τὸ παράθυρο ἐκεῖνο. Τὴν ἔστησαν, τὴν ἀκούμπησαν στὴν κορνίζα τοῦ τοίχου, κι ἔπειτα στάθηκαν καὶ περίμεναν... ποιὸς θὰ τολμοῦσε ν' ἀνεβῆ.

Ἔ, δὲν ἦταν τόσο εὐκόλο!

Τὸ παράθυρο εἶχε ἀρχίσει νὰ βγάξῃ καπνοῦς. Ἡ παλιόσκαλα ἐκεῖνη ἦταν ζήτημα ἂν θὰ βαστοῦσε τὸ βάρος ἑνὸς ἀνθρώπου.

Ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή κινδύνευε κι αὐτὴ νὰ πιάσῃ φωτιά ἀπὸ δίπλα. Κι ἂν πρόφτανε κανεὶς ν' ἀνεβῆ, θὰ πρόφτανε ὕστερα καὶ νὰ κατεβῆ;

«Τὸ παιδί μου!...» φώναζε ὡστόσο ὁ πατέρας σὰν τρελός. «Ποιὸς... ποιὸς θ' ἀνεβῆ νὰ σώσῃ τὸ παιδί μου; Ἐγὼ δὲ μπορῶ! Ποιὸς ἀνεβαίνει;..»

— «Ἐγώ!» ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης.

Ἄρπαξε τὴν κουλούρα τὸ σκοινὶ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀνθρώπου ποῦ τὸ εἶχε φέρει, κι ὤρμησε στὴ σκάλα.

«Ναί, ναί!» εἶπαν μερικοί. «Τὸ παιδί εἶναι ἀλαφρό. Τὸ παιδί θὰ μπορέσῃ... Ἐμπρός, μικρέ!...»

«Άς το!»

“Α, μὲ τί ἀνακούφιση ἀκούει αὐτὸ τὸ «ἄς το» ὁ Γιωργάκης! Λίγο ἀκόμη καὶ θ’ ἄφηγε τὸ σκοινὶ πρὶν τοῦ τὸ ποῦν, πρὶν φτάσῃ ὁ Κωστάκης στὰ χέρια τους. Γιατὶ εἶχε ἀποκάμει, καὶ τὸν ἔπνιγε ὁ καπνός, καὶ τὸν φοβέριζαν ἀπὸ πίσω του οἱ φλόγες...

«Βαστᾶτε μου τὴ σκάλα!» φωνάζει μὲ ὅση δύναμη τοῦ ἔμεινε.

Κι ἀνεβαίνει στὸ παράθυρο, ξαπλώνεται μὲ τὴν κοιλιά, βροῖσκει μὲ τὰ πόδια του τὸ πρῶτο σκαλοπάτι, πιάνεται κι ἀρχίζει νὰ κατεβαίνει.

5

Οἱ φλόγες φτάνουν τώρα ὡς τὸ παράθυρο ἀπὸ τὴν κάμαρα, καὶ σχεδὸν ὡς τὴ σκάλα ἀπὸ δίπλα.

Μὰ ὁ Γιωργάκης προφταίνει.

Τὸν ἀρπάζουν κι αὐτὸν ἀπὸ τὰ μισὰ τῆς σκάλας καὶ τὸν κατεβάζουν.

«Ὁ Κωστάκης;» ρωτᾷ βιαστικά.

— «Γλύτωσε» τοῦ ἀπαντοῦν. «Τὸν πῆρε ὁ πατέρας του καὶ τὸν πάει στῆς θεϊᾶς του.»

Αὐτό, θάλεγες, περίμενε ν’ ἀκούσῃ ὁ Γιωργάκης; κι ἔλεσε κι αὐτὸς λιγοθυμισμένος.

Ἀπὸ τὴν κούραση, τὴ συγκίνηση, τὴν ἀγωνία, καὶ στὸ τέλος ἀπὸ τὴ χαρά.

Τὸ ἄρρωστο παιδί, ποὺ κινδύνεψε ἀπὸ τρίχα νὰ καῖ ζωντανό, εἶχε σωθῆ καὶ τὸ εἶχε σώσει αὐτός!

«—Τὸ γοῦ σας! πιάστε τον!» (Σελ. 91)

14. Μ' ἔσωσε αὐτός! . . .

1

Ὅταν, μὲ τὰ πολλὰ τριψίματα καὶ τὰ πολλὰ ξεστάματα, συνῆρθε κι ἄνοιξε τὰ μάτια του, ὁ Κωστάκης ἔδειξε μιὰ μεγάλη ἀπορία.

Τί ἔπαθε πάλι; Δὲν εἶχε γίνει καλά; Γιατί ἦταν μαζεμένοι γύρω του, κοντά του, σκυμένοι ἀπὸ πάνω του, καὶ τὸν κοίταζαν ἔτσι περιεργά, ἢ μητέρα του, ὁ πατέρας του, ἢ ἀδερφή του ἢ Φρόσω, ἢ θειά του ἢ Διαμαντίνα, τὰ ξαδέρφια του, ὅλοι; Καὶ γιατί ὁ κ. Πελοπίδας, ὁ γιατρός, τοῦ κρατοῦσε τὸ χέρι, σὰ νὰ τοῦ μετροῦσε τὸ σφυγμό; . . .

Στὴ λιγοθυμιά του, ὁ Κωστάκης τὰ εἶχε ξεχάσει ὅλα. Μὰ σὲ λίγες στιγμὲς τὰ ξαναθυμήθηκε. Ξαφνικὰ τρόμος καὶ φοίση ζωγραφίστηκε στὸ πρόσωπό του. καὶ τράβηξε ζωηρὰ τὸ χέρι του ἀπ' τὸ χέρι τοῦ γιατροῦ κι ἔκαμε νὰ σηκωθῆ, νὰ πεταχτῆ, νὰ φύγη, φωνάζοντας:

« Ἡ φωτιά! . . ἡ φωτιά! . . Καίγεται τὸ σπίτι »

Τὸν κράτησαν, τὸν ξάπλωσαν πάλι στὸ κρεβάτι, τὸν ἡσύχασαν:

« — Ὁχι, μὴ φοβᾶσαι! . . Εἶσαι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴ φωτιά! Εἶσαι στὸ σπίτι τῆς θειάς σου. Δὲς λοιπόν! »

Κοίταξε γύρω του κι ἔκαμε: « ἄ! . . » Naί, δὲν ἦταν πιά στὸ σπίτι του, στὴν καμαρά του, στὸ κρεβάτι του. Ἦταν στὸ σπίτι τῆς θειάς Διαμαντίνας, στὸ κρεβάτι τοῦ ξαδέρφου του τοῦ Τάκη.

Μά . . . πῶς αὐτό; . . . Ἐκεῖνος τώρα πιά τὸ θυμᾶται — ἦταν στὴν κάμαρά του, στὸ κρεβάτι του, ὅταν

τὸν χτύπησε ἡ μυρωδιὰ τῆς φωτιᾶς καὶ τὸν ἔπνιξε ὁ καπνός. Κατάλαβε τότε πὼς καιόταν τὸ σπίτι καὶ σηκώθηκε. Φώναξε τὸ Γιάννη, τὸ μικρὸ ὑπηρέτη, πού οἱ δικοί του τὸν εἶχαν ἀφήσει νὰ τὸν φυλάη, γιὰ νὰ πᾶνε λίγο στὴν ἐκκλησιά, μὰ δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε κανένας. Θὰ εἶχε φύγει κι ὁ μικρός ἢ θά... θὰ εἶχε καεῖ.

Κατατρομαγμένος, ὁ Κωστάκης ἄνοιξε τὴν πόρτα νὰ βγῆ, νὰ κατεβῆ στὸ δρόμο. Ἄδύνατο. Δὲν εἶδε μπρός του παρὰ καπνοὺς καὶ φλόγες.

Ξανάκλεισε μὲ ὀρμὴ τὴν πόρτα, σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἐμποδίσῃ τὴ φωτιὰ νὰ μπῆ μέσα, κι ἔτρεξε στὸ παράθυρο. Τὸ ἄνοιξε, ἔσκυψε. Ἄρχισε νὰ φωνάζῃ :

« — Βοήθεια!... βοήθεια!... Τὸ σπίτι καίγεται!... Δὲ μπορῶ νὰ φύγω!... Πάρτε με ἀπὸ δῶ, μὴν καῶ! Θὰ καῶ!... »

Μιλιά! ψυχὴ! Ὅλοι ἦταν στὴν ἐκκλησιά. Ποιός νὰ τὸν ἀκούσῃ καὶ ποιός νὰ τὸν δῆ :

Τοῦ ἦρθε νὰ πηδήσῃ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Μὰ ἦταν τόσο ψηλά, πού θὰ σκοτωνόταν. Ἐξακολούθησε νὰ φωνάζῃ ὅσπου βράχιασε. Τίποτε!

Τοῦ ἦρθε τότε μιὰ ἰδέα : Νὰ ρίξῃ κάτω στὸ δρόμο τὰ στρώματά του, τὸ πάπλωμά του, τὴν κουβέрта του, κι ὕστερα νὰ πέσῃ κι αὐτός. Ἴσως ἔτσι δὲ θὰ σκοτωνόταν.

Καὶ γύρισε νὰ πάῃ πάλι στὸ κρεβάτι. Μὰ ὁ ἀέρας ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ εἶχε σβήσει τὸ καντήλι, κι ὁ καπνός στὴ γωνιά ἐκείνη τῆς κάμαρας ἦταν τώρα τόσο πυκνός, πού δὲν ἔβλεπε ἀνάμεσα παρὰ τὰ σίδερα τοῦ κρεβατιοῦ.

Καὶ νὰ, ἔξαφνα μιὰ φλόγα, μιὰ γλῶσσα φωτιᾶς, κὰν ἀπ' τὸ πάτωμα, κὰν ἀπ' τὴν πόρτα, ἐκεῖ κοντὰ στὸ κρεβάτι!...

Ποῦ νὰ πῆ; τί νὰ κάμη;... πῶς νὰ γλυτώσῃ;... Δὲν τοῦ ἔμενε πιά παρὰ νὰ κατῆ ζωντανός!..

Ὁ τρόμος, ἡ φρίκη, ἡ ἀγωνία, ἡ ἀπελπισία τοῦ ἀφαίρεσαν ὅλη τὴ δύναμη, τὴ λίγη δύναμη ποὺ τοῦ εἶχε ἀφήσει ἡ ἀρρώστια.

Οὔτε νὰ φωνάξῃ πιά δὲ μπορούσε, οὔτε νὰ σταθῇ κὰν στὰ πόδια του. Τὰ μάτια του θάμπωσαν, κι ἔπεσε χάμω, ἐκεῖ μπροστὰ στὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, ἀπάνω στὸ κιλίμι.

Τί ἔγινε παρακάτω δὲ θυμόταν.

2

Ποιός λοιπὸν πῆγε καὶ τὸν πῆρε ἀπὸ κεῖ; Ποιός τὸν κατέβασε ἀναίσθητο; Ποιός τὸν κουβάλησε στῆς θειᾶς του; Ποιός τὸν ἔσωσε ἀπὸ τὸ θάνατο, ποὺ τὸν εἶχε ἰδεῖ μὲ τὰ μάτια του;

«Ἐνα παιδί» τοῦ ἔλεγε. «Ἐνα καλὸ παιδί. Αὐτὸ βρέθηκε κεῖ μπροστὰ, αὐτὸ ἀνέβηκε μὲ τὴ σκάλα καὶ σὲ κατέβασε μὲ τὸ σκοινί.»

Καὶ τοῦ διηγόνταν σύντομα τὴ σωτηρία του.

«Ἐνα παιδί,» ψιθύριζε ὁ Κωστάκης μὲ ἀπορία. «Μὰ ποιὸ παιδί; ποιό;..»

— «Θὰ τὸ βροῦμε, ἔννοια σου τώρα» τοῦ ἀπαντοῦσε ὁ πατέρας του.

Γιατὶ τὸ Γιωργάκη τοῦ Μπαρμπαθόμιου τοῦ μυλωνᾶ ὁ κύρ Ἡλίας δὲν τὸν ἐγνώριζε. Οὔτε κανέννας, τὴ φοβερὴ ἐκείνη στιγμή, θυμήθηκε νὰ τοῦ πῇ τ' ὄνομά

του. Μὰ οὔτε ὁ ἴδιος συλλογίστηκε, σὴν ἀγωνία του, νὰ ρωτήσῃ ποιὸς ἦταν ὁ μικρὸς σωτήρας τοῦ γιοῦ του. Τὸ γιό του μόνο ἄρπαξε σὴν ἀγκαλιά του, μισοζώντανο, κι ἔτρεξε νὰ τὸν γλιτώσῃ. Γιὰ τὸ ἄλλο παιδί εἶχε καιρό. Κι ἔλεγε τώρα τοῦ Κωστάκη:

— «Θὰ τὸ βροῦμε. Ἐνα σωρὸ ἀνθρώποι τὸ εἶδαν. Κάποιος θὰ τὸ ξαίρῃ... Ἴσως ἔρθῃ καὶ μονάχο του νὰ γυρέψῃ τὴν ἀμοιβή του... Φτωχὸ παιδί φαινόταν... Καὶ βέβαια δὲ θὰ τ' ἀφήσουμε ἔτσι. Μᾶς ἔκαμε τέτοιο καλό· θὰ τοῦ τὸ πληρώσουμε, ἔννοια σου».

3

«Καὶ τὸ σπίτι;» ρωτοῦσε ὁ Κωστάκης.

Ἄλθθεια, τίποτε δὲν εἶχε γλιτώσει ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ κυρ Ἡλία. Γιατὶ ἔτυχε νὰ πιάσῃ φωτιά σὲ ὥρα πού ὄλοι οἱ σπιτικοί, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μικρὸ ἄρρωστο, κι ὄλοι οἱ γείτονες ἔλειπαν.

Κι ἡ φωτιά εἶχε πιάσει ἀπὸ κάτω, ἀπ' τὴ χορταποθήκη, ἴσως ἀπὸ κανένα ἀναμμένο ἀποσίγαρο πού κάποιος, περνώντας, τὸ ἔροξε ἀπρόσεχτα μέσα ἀπ' τὰ κάγκελα τοῦ μικροῦ ἀνοιχτοῦ παραθυριοῦ.

Τί μεγάλη κακὰ μπορεῖ νὰ φέρῃ κι ἡ πιὸ μικρὴ ἀπροσεξία! Πόσες φορὲς δὲν κήκε ὀλάκερο σπίτι, ὀλάκερη γειτονιά, ὀλάκερο χωριό, ἀπὸ ἓνα λύχνο, ἀπὸ ἓνα τσιγάρο, ἀπὸ ἓνα σπέρτο...

Ἡ φωτιά λοιπὸν θέριψε γρήγορα καὶ περιτύλιξε ὅλο σχεδὸν τὸ σπίτι σὲ λίγα λεπτά.

Ἦστερα ἀπὸ πολλὴ ὥρα,—κι ἀφοῦ σώθηκε πιὰ τὸ παιδί,—ἔφτανε ἡ ἀντλία τοῦ Δημαρχείου μ' ἓνα *Ξενοπούλου—Κοινδάρη. Ἀναγνωστικὸ Β'. ἔκδ. 8.*

βαρέλι θάλασσα. Μὰ οἱ φλόγες εἶχαν ἀρχίσει πιά νὰ πέφτουν μονάχες τους, ἀφοῦ εἶχαν κάμει στάχτη ὅ,τι καιόταν ἀπὸ τὸ σπίτι: ξύλο, πανί, χόρτο, μαλλί, μπαμπάκι. Δὲν ἔμεναν παρὰ τὰ σίδερα κι οἱ πέτρες.

Ἔνα μαῦρο ἐρείπιο πὺν κάπνιζε.

Τὸ καλὸ ἦταν πὺν τὸ σπίτι τοῦ κὺρ Ἡλία τὸ χῶριζε ἀπὸ τ' ἄλλα, δεξιὰ κι ἀριστερά, ὁ κῆπος του.

Κι ἔτσι ἔσβησε ἡ φωτιά χωρὶς νὰ πιόση ἄλλο σπίτι.

4

Μὰ κι ὁ ἴδιος ὁ κὺρ Ἡλίας, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, δὲ φαινόταν πολὺ λυπημένος. Ἦταν πλούσιος, εἶχε κι ἄλλα δυὸ σπίτια στὴν Καρυδιά, κι ἀκόμη εἶχε ἀσφαλισμένο ἐκεῖνο πὺν τοῦ κἀηκε σὲ μιὰ πυρασφαλιστικὴ ἐταιρεία. Αὐτὴ θὰ τοῦ ἔδινε τώρα ὅσα χρειάζονταν γιὰ νὰ τὸ ξαναχτίση καὶ νὰ τὸ ξανακάμῃ ὅπως ἦταν.

Ἐπειτα ἦταν στὴ μέση κι ἡ ἱστορία τοῦ Κωστάκη.

«Ἄς γλίτωσε τὸ παιδὶ κι ἄς ἔγιναν στάχτη ὅλα!» ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὁ κὺρ Ἡλίας. «Ὁ, τι κἀηκε ξαναγίνεται ἕνας Κωστάκης ὅμως πῶς θὰ ξαναγινόταν;»

Τὸ ἴδιο ἔλεγε ἡ μητέρα του κι ἡ μισρὴ Φρόσω κι ὅλοι οἱ συγγενεῖς.

Καὶ τὸν ἀγκάλιαζαν, καὶ τὸν φιλοῦσαν, καὶ τὸν χάιδευαν, καὶ τὸν ρωτοῦσαν ὀλοένα πῶς εἶναι, τὶ αἰσθάνεται, τί ἔχει...

«Καλὰ εἶμαι» τοὺς ἀπαντοῦσε· «νά, τώρα δὲν ἔχω τίποτα, μοῦ πέρασαν ὅλα. Οὔτε τὸ κεφάλι δὲ μὲ πονεῖ... Μὰ τὸ παιδὶ πὺν μ' ἔσωσε, ποιό ἦταν;»

Ὁ νοῦς του ὄλο ἐκεῖ! Στὸ παιδί πὸν τὸν εἶχε σώσει.

Ἐ, δὲν ἦταν μικρὸ προῶμα νὰ ἰδῇ τὸ Χάρο μὲ τὰ μάτια του, καὶ τὴν τελευταία στιγμή νὰ βρεθῇ κάποιος καί, μὲ κίνδυνο ἴσως τῆς ζωῆς του, νὰ τὸν ξαναγαυρίσῃ στὴ ζωή! Τὸ σωτήρα του ἔπρεπε νὰ τὸν μάθῃ.

Τοῦ κάκου τοῦ ἔλεγαν νὰ ἠσυχάσῃ καὶ θὰ τὸν ἔβρισκαν αὔριο. Ὅχι, ἐκεῖνος ἠθέλε νὰ τὸν βροῦν ἀμέσως, σήμερα.

5

«Πήγαινε νὰ ρωτήσῃς», ἔλεγε τοῦ πατέρα του.
«Πήγαινε νὰ μάθῃς».

— «Τώρα, τέτοια ὥρα; Ἄφησέ με, παιδί μου. Καὶ νάξαιρες τί κουρασμένοι εἶμαι, ὕστερ' ἀπὸ ὅλα αὐτά!...»

— «Μὰ πῶς ἦταν;... Ἐσὸν τὸν εἶδες βέβαια καλά!...»

— «Ναί, τὸν εἶδα... Ἦταν ἓνα παιδί στὴν ἡλικία σου... ἴσως κανένα χρόνον πὸν μεγάλο».

— «Φτωγὸ εἶπες;»

— «Χμ! ὄχι πολὺ καλοντυμένο...»

— «Ψηλό, κοντό;... ξανθό, μελαχροινό; πῶς ἦταν;»

— «Ψηλό, μεγαλόσωμο καὶ ξανθό... γαλανὸ μοῦ φαίνεται, μὲ σγουρὰ μαλλιά... καλοζαμωμένο παιδί».

— «Ὁ Γιωργάκης!» φώναξε ἄξαφνα ὁ Κωστάκης. Αὐτὴ ἡ ἰδέα τοῦ ἦρθε σὰν ἀστραλή.

— «Ποιὸς Γιωργάκης;...»

— «Δὲν ξαίρω... ὕστερα θὰ σοῦ πῶ... Πές μου προῶτα, ἦταν ἓνα παιδί πὸν ἔμοιαζε τοῦ Κώστα τῆς θειᾶς Μαρίας;»

— «Καλὰ λές!.. ναί, ὁ ἴδιος ὁ Κώστας... Μιὰ στιγμή μάλιστα μοῦ φάνηκε πὸς ἦταν αὐτός».

— «Ὁ Γιωργάκης!.. Καὶ ἡ φωνή του ἦταν χον-
τρή, βαριά, ἔτσι σὰν ἀντρίκια;»

— «Ναί, ναί, μπράβο!»

— «Ὁ Γιωργάκης!.. Καὶ στὸ δεξί του μάγουλο
εἶχε μιὰ μικρὴ ἐλιά;»

— «Ἄ, πολλὰ γυρεύεις, Κωστάκη μου! Σὲ τέτοιες
ὄρες βλέπει κανένας ἐλιές;»

— «Ἔχεις δίκιο. Μὰ ὅσα μοῦ εἶπες φτάνουν. Βε-
βαιώθηκα, εἶναι ὁ Γιωργάκης! ὁ γιὸς τοῦ Μπαρμπα-
θύμου τοῦ μυλωνᾶ! Ὁ ἐχθρὸς μου!»

— «Ὁ ἐχθρὸς σου;... Ἔλα δά!»

— «Ναί, ναί!... Οὔτε καλημέρα καλὰ καλὰ δὲ λέ-
με!... Καὶ μ' ἔσωσε αὐτός!... ὁ Γιωργάκης!»

15. Ὁ κακὸς φύλακας.

1

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἔκαμε αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψη,
ὁ Κωστάκης δὲ μπορούσε πιά νὰ ἡσυχάσει.

Ἔκανε σὰν τρελός. Ἦθελε νὰ βγῆ ὁ ἴδιος ἔξω,
νὰ ρωτήσῃ, νὰ μάθῃ, νὰ βεβαιωθῆ· κι ἔπειτα νὰ τρέξῃ,
νὰ βρῆ τὸ σωτῆρα του ὅπου κι ἂν ἦταν, καὶ στὸν
ἀνεμόμυλο ἀκόμη... Τόσο, ποὺ γιὰ νὰ μὴν κάμῃ κα-
μιὰ τέτοια τρέλα, ὁ πατέρας του ἀναγκάστηκε νὰ τοῦ
ὑποσχεθῆ πὺς θὰ πήγαινε γρήγορα.

Κι ἀλήθεια, κατὰ τὶς δέκα τὸ πρωί, ὁ κὺρ Ἡλίας
βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς ἀδερφῆς του καὶ πῆρε τοὺς
δρόμους τῆς Καρυδιᾶς.

Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, περισσότερο ἀπὸ τὸ σω-

τῆρα τοῦ γιοῦ του, ὁ κὺρ Ἡλίας βιαζόταν νὰ βρῆ κάποιον ἄλλον, ὄχι γιὰ νὰ τὸν ἀνταμείψῃ βέβαια, παρὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ ὅπως τοῦ ἄξιζε:

Τὸ Γιάννη τὸν ὑπερέτη, πού τὸν εἶχε ἀφήσει νὰ φυλάῃ τὸ σπίτι καὶ τὸν ἄρρωστο, καὶ πού ἔφυγε κρυφὰ γιὰ νὰ πάῃ κι αὐτὸς στὴν ἐκκλησιά...

Ἄν ὁ φύλακας ἦταν πιὸ πιστὸς στὸ χρέος του, οὔτε τὸ παιδὶ θὰ κινδύνευε νὰ καῖ, οὔτε τὸ σπίτι ἴσως θὰ καιόταν. Γιατὶ μόλις θὰ ἔβλεπε φωτιά, ὁ Γιάννης θὰ ἔτρεχε νὰ εἰδοποιήσῃ, καὶ πρῶτα πρῶτα τὸν ἴδιο τὸν Κωστάκη, πού θὰ πρόφταινε νὰ κουκουλωθῇ, νὰ πεταχτῆ ἔξω, νὰ τρέξῃ στῆς θεῖας του.

Ἄλλὰ ὁ Γιάννης δὲ συλλογίστηκε τίποτα. Οὔτε φαντάστηκε πὼς ἂν ἔλειπε μιὰ ὥρα, μποροῦσε νὰ γίνῃ ὅλο ἐκεῖνο τὸ κακό. Κι ἀφοῦ εἶδε πὼς ὁ Κωστάκης, πού εἶχε ξυπνήσει μὲ τὶς καμπάνες, ξανακοιμήθηκε πάλι, ἔφυγε κρυφὰ, βέβαιος πὼς κι' ὅταν γύριζε, θὰ τὸν ἔβρισκε ἀκόμη νὰ κοιμᾶται. Ἔτσι λογάριάζε πὼς κανένας δὲ θὰ τὸ μάθαινε πού ἄφησε τὸ σπίτι γιὰ νὰ πάῃ κι αὐτὸς ν' ἀκούσῃ λίγη χριστουγεννιάτικη λειτουργία.

Ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, ὅπου σιεκόταν σὲ μιὰν ἄκρη, κουμμένος μὲς στὸν κόσμο, γιὰ νὰ μὴν τὸν ἴδουν τ' ἀφεντικά, βγῆκε μὲ τοὺς πρώτους, μόλις ἀκούστηκε ἡ φοβερὴ ἐκεῖνη λέξι «φωτιά». Ἐτρεξε πρὸς τὸ σπίτι πού τὸν εἶχαν βάλει νὰ φυλάῃ. Τὸ εἶδε ἀπὸ μακριὰ μὲς στοὺς καπνοὺς καὶ τὶς φλόγες. Τότε, μόνο τότε, κατάλαβε τὸ φταίξιμό του τὸ μεγάλο.

Καὶ τόσο φοβήθηκε, ὥστε ἔφυγε ὅσο πιὸ γρήγορα μποροῦσε· κι οὔτε στὸ σπίτι ξαναγύρισε, νὰ ἰδῆ τουλά-

χιστο τί ἀπόγινε, οὔτε σῆς θειᾶς, πού πῆγαν ὅλοι,
πῆγε, οὔτε πουθενὰ ἄλλοῦ φάνηκε...

2

Ἄφαντος ὁ Γιάννης!

Ποῦ εἶχε πάει; ποῦ εἶχε κρυφτῆ;

Κανείς δὲν ἤξαιρε.

Ὁ κῦρ Ἡλίας ρωτοῦσε, ἔφαχνε δεξιὰ κι ἀριστερά.
Τίποτε.

«Δὲν τὸ καταλαβαίνεις;» τοῦ ἔλεγαν. «Φοβήθηκε
τὸ ξύλο καὶ κρύφτηκε.»

— «Ποῦ θὰ μοῦ πάη!» ἀπαντοῦσε ὁ κῦρ Ἡλίας.
«Τὸ ξύλο δὲ θὰ τὸ γλιτώσῃ. Ξαίρω ἐγὼ πού πῆγε.
Στῆς μάνας του, στὰ Καμίνια. Μὰ θὰ πάω αὐριο καὶ
θὰ τὸν πιάσω. Ἀλήθεια, σόθηκε τὸ παιδί μου, μὰ τὸ
σπίτι μου κώηκε ἐξαιτίας τοῦ παλιόπαιδου. Κι ἐγὼ τὸ
ξαίρω τί ὄρες πέρασα ἀπόψε...»

Ὅσοσο, μ' ὅλο τὸ θυμὸ καὶ τὴν ἔννοια γιὰ τὸ
Γιάννη, ὁ κῦρ Ἡλίας θυμόταν νὰ ρωτᾷ καὶ γιὰ τὸ
μικρὸ σοπῆρα. Τίνος νὰ ἦταν ἐκεῖνο τὸ παιδί; Τὸ
ἤξαιρε κανένας;... Ὁ πρῶτος ὄχι, ὁ δεύτερος ὄχι, ὁ
τρίτος ὁμῶς πού ρώτησε, τὸ ἤξαιρε. Ναι, ναι, ἦταν ὁ
Γιωργάκης τοῦ Μπαρμπαθύμιου τοῦ μυλωνᾶ.

«Καλὰ τὸν κατάλαβε κι ὁ Κωστήκης μου» ἀποκοί-
θηκε ὁ κῦρ Ἡλίας. «Εἶναι μαζί στὸ σχολεῖο, στὴν
ἴδια τάξη. Καὶ νὰ ἰδῆς πού καλὰ καλὰ δὲ μιλοῦνται.
Ὁ χειρότερος ἐχθρός του, λέει!»

«Καλέ, τί μοῦ λές! Ἐχθρός του βρέθηκε νὰ τὸν
γλιτώσῃ;»

— «Έ καλά, ἔχθρες παιδιάτιζες... Τὰ παιδιά σήμερα μαλώνουν κι αὔριο τὰ φτιάνουν».

Ἀλήθεια, ὁ κὺρ Ἡλίας δὲν ἔδινε καὶ πολλὴ σημασία σ' αὐτὴ τὴ σύμπτωση. Γιατὶ δὲν πίστευε γιὰ σοβαρὲς τὶς ἔχθρες τῶν παιδιῶν. Ἔπειτα κι ἡ πράξη αὐτὴ τοῦ Γιωργάκη, ὅσο σπουδαῖο ἀποτέλεσμα κι ἂν εἶχε, δὲν τοῦ φαινόταν καὶ τόσο σπουδαία.

Τί ἔκαμε δηλαδή; Βρέθηκε ἐκεῖ μπροστὰ τὴν ὥρα ποὺ ἔφεραν μιὰ σάλα, καὶ σὰν παιδί ποὺ ἦταν, ἔλαφρὸ καὶ σβέλτο, ἀνέβηκε. Οὔτε στὴ φωτιά χόθηκε, οὔτε κιν-
τύνειπε καθόλου.

Ὅπως νὰ πῆς ὅμως, μιὰ φορεσιὰ πάντα τοῦ ἄξιζε. Θὰ τοῦ τὴν ἔκανε κι αὐτὴν ὁ κὺρ Ἡλίας, νὰ ξεπληρώσει. Ὁ Κωστάκης μποροῦσε νὰ εἶναι ἥσυχος. Κι ὕστερα ποὺ θὰ γύριζε στὸ σπίτι, θὰ τοῦ ἔλεγε :

— «Τὸν βρήκαμε. Ὁ Γιωργάκης ἦταν, ὁ ἔχθρός σου! Χὰ γὰ γά!»

Ἔτσι συλλογιζόταν ὁ κὺρ Ἡλίας, γιατί ἦταν κάμποσο φιλόγυρος. Δὲν ἤθελε νὰ τοῦ κοστῆσι καὶ πάρα πολλὰ ὁ σωτήρας τοῦ γιοῦ του.

3

Ἔπειτα, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ἦταν ζεστός, μ' ὅλη τὴ νυχτερινὴ παγωνιά,—εἶχε ξημερώσει ἀνέλπιστα μιὰ γλυκιὰ μέρα σὰν καλοκαίρι,— ὁ κὺρ Ἡλίας θέλησε νὰ ὠφεληθῆ γιὰ νὰ κάμη κι ἕναν περὶπατο στὸ ἀκρογιάλι.

Ἔτσι ἔφτασε ὡς τὸ «Γλάρο», τὸ καφενεδάκι τοῦ κὺρ Χρήστου τὸ παραθαλάσσιο. Κι ἐπειδὴ κι ἄλλοι Καρουδιῶτες εἶχαν τὴν ἴδια ἰδέα, βρῆκε στὴν ἀνὰ

κάμποσους πού ἔπιναν τὸν καφέ τους κι ἠλιάζονταν, ὥσπου νὰ ἔρθῃ μεσημέρι γιὰ νὰ πᾶνε στὰ σπίτια τους καὶ νὰ καθήσουν στὸ χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

Δὲν τὸν συμπαθοῦσαν καὶ πολὺ τὸν κὺρ Ἡλία στὴν Καρυδιά, γιὰ τὴ φιλαργυρία του. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁμως τὸν χαιρέτησαν ὅλοι μὲ συμπάθεια, ὄχι γιὰτι τοῦ εἶχε καὶ τὸ σπίτι, παρὰ γιὰτι εἶχε κιντυνέψει ὁ γιός του.

Εἶχαν μάθει ὅλα τὰ καθέκαστα. Μερικοὶ μάλιστα τὰ εἶχαν ἰδεῖ μὲ τὰ μάτια τους καὶ δὲ μπορούσαν παρὰ νὰ συμπονοῦν ἕναν ἄνθρωπο, πού ὅσο φιλάργυρος κι ἂν ἦταν, πάντα ἦταν πατέρας, καὶ καθέννας φανταζόταν τὴν ἀγωνία πού εἶχε περάσει.

Γιὰ τὴ φωτιά μιλοῦσαν καὶ πρὶν πάη ὁ κὺρ Ἡλίας, γι' αὐτὴν ἐξακολούθησαν νὰ μιλοῦν καὶ μαζί του· καὶ κεῖ πού τὰ ἔλεγαν, μπήκε στὴν αὐλὴ τοῦ «Γλάρου» κι ὁ δάσκαλος.

Εἶχε κάμει κι αὐτὸς ἕναν περίπατο στὸν ἥλιο καὶ πήγαινε τώρα νὰ καθίση, νὰ ξεκουραστῆ.

Καθὼς εἶδε τὸν κὺρ Ἡλία, ἔτρεξε κοντά του καὶ τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

«— Ἀφοῦ γλίτωσε τὸ παιδί», τοῦ εἶπε μὲ συγκίνηση. «τ' ἄλλα διορθώνονται· ὑγεία νὰ εἶναι».

— «Ἔτσι λέω κι ἐγώ», ψιθύρισε ὁ κὺρ Ἡλίας.

— «Ἔ, πῶς εἶναι τώρα ὁ Κωστάκης, συνῆρθε;»

— «Συνῆρθε, δάσκαλέ μου, καλὰ εἶναι. Γυρεύει καλὰ καὶ σώνει τὸ παιδί πού τὸν ἔσωσε».

— «Τὸ Γιωργάκη, ἔ;»

«Ναί, ναί, αυτόν... τὸ Γιωργάκη... τὸν ἐχθρό
του... γὰ γὰ γὰ!...»

Καὶ γελώντας, ὁ κὺρ Ἡλίας ἄρχισε πάλι νὰ λέη
πὺς δὲν ἦταν δὰ καὶ κανένα σπουδαῖο ἐκεῖνο πού
ἔκαμε τὸ παιδί τοῦ μυλωνᾶ.

Τὸ ἄκουσε κι ὁ δάσκαλος χωρὶς νὰ πῆ τίποτε.
Ὑστερα ὅμως πῆρε κατὰ μέρος τὸν κὺρ Ἡλία καὶ τοῦ
εἶπε σιγά, γιὰ νὰ μὴν ἀκοῦνε οἱ ἄλλοι:

«Κι ὁ δάσκαλος διηγήθηκε στὸν κὺρ Ἡλία ὅλη τὴν
ἱστορία...» (Σελ. 106).

4

«Δὲν ἔχεις δίκιο, κὺρ Ἡλία. Ὁ Γιωργάκης ἔκαμε
τὸ χρέος του ὅπως δὲν τὸ κάνουν ὅλοι, καὶ μάλιστα
στὴν ἡλικία του. Ἀψήφησε γενναῖα τὸν κίντυνο τῆς ζωῆς
του, γιὰ νὰ σώσῃ τὴ ζωὴ ἑνὸς ἄλλου πού κιντύνευε. Μὰ

ποιός ἦταν γι' αὐτὸν ὁ ἄλλος, πόσο τὸν ἐχθρευόταν καὶ τί κακὸ τοῦ εἶχε κάμει, ἔ, αὐτὰ δὲν τὰ ξαίρεις! Καὶ πρέπει, πρέπει τώρα νὰ σοῦ τὰ πῶ ἐγώ.

»Θὰ σοῦ τὰ ἔλεγα κι ἀπὸ τότε. Μὰ δὲ σὲ φώναζα στὸ σχολεῖο, ὄχι γιατί δὲν ἤμουν βέβαιος πὼς τὸ κακὸ ἐκεῖνο τὸ εἶχε κάμει ὁ Κωστάκης σου, παρὰ γιατί περρίμενα πὼς θὰ τὸ καταλάβαινε σιγὰ σιγὰ μοναχὸς του, πὼς θὰ μετάνιωνε καὶ θὰ τ' ὠμολογοῦσε. Ἔπειτα ἦρθε ἡ ἀρρώστια του καὶ τὸ πρᾶμα ἔμεινε ἔτσι. Γι' αὐτὸ δὲν ἔμαθες τίποτε. Μὰ τώρα πρέπει νὰ τὰ μάθης ὅλα».

Κι ὁ δάσκαλος διηγήθηκε στὸν κύρ Ἡλία ὅλη τὴν ἱστορία γιὰ τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη.

Ὁ πατέρας τοῦ Κωστάκη ἀπόμεινε μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Καὶ κατάλαβε πιά τί ἀξία εἶχε ἡ πράξη ἐκεῖνη τοῦ Γιωργάκη, πὺν ξεπλήρωσε τέτοιο κακὸ μὲ τέτοιο καλό.

Κατάλαβε ἀκόμη καὶ γιατί ὁ γιὸς του ἔδειξε τόση ἐκκληξή, τόση συζίνηση, τόση ταραχή, μόλις ἄκουσε ποιὸς τὸν εἶχε σώσει, κι ἔκανε σὰν τρελὸς γιὰ νὰ βεβαιωθῆ πὼς ἦταν αὐτός, ὁ Γιωργάκης, καὶ νὰ τὸν ἰδῆ.

«Νὰ τοῦ τὸν πᾶς, κύρ Ἡλία» συμβούλεψε ὁ δάσκαλος. «Ἄν θέλῃς μάλιστα, πᾶμε τώρα μαζὶ νὰ τὸν βροῦμε. Στὸ σπῆτι του θὰ εἶναι, ἐκεῖ κάτω ἀπ' τὸν ἀνεμόμυλο. Νωρὶς εἶναι ἔχουμε καιρὸ γιὰ φαί... Τί λές;»

Ὁ κύρ Ἡλίας σιεκόταν καὶ κοίταζε τὸ δάσκαλο σὰν ἀναποφάσιτος· μὰ ἦταν φανερὰ συζηνημένος. Στὰ μάτια αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, πὺν ἡ φιλαργυρία τὸν ἔκανε σκληρό, γυάλιζε τώρα ἀπὸ ἓνα δάκρυ.

«Πᾶμε!» εἶπε ἄξαφνα, ἀποφασιστικά. «Ναί, καλύτερα νὰ πᾶμε μαζί... Γι' αὐτὸ τὸ παιδί θὰ κάμω ὅ,τι πρέπει. Σοῦ δίνω τὸ λόγο μου, δάσκαλέ μου».

Ἐκίνησαν ἀμέσως οἱ δύο τους. Καὶ σὲ λίγο φτάσανε στὴ ρίζα τοῦ λόφου, στὸ φτωχόσπιτο τοῦ Μπαρμπαθῆμιου.

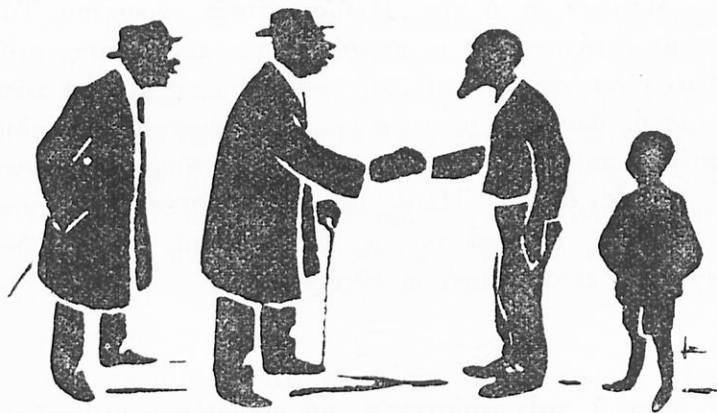
16. Ὁ Γιωργάκης κάνει πάλι τὸ χρέος του.

1

Ἐκεῖ ἦταν ὅλοι.

Τὰ μικρότερα παιδιά, μὲ τὸ Γιωργάκη, ἔπαιζαν στὴν ἠλιόλουστη αὐλή. Ἔτορχαν ἐδώθε κεῖθε καὶ ξεφώνιζαν ζοηρά, χαρούμενα.

Ὁ Ἄντροεας, τὸ παιδί τοῦ μύλου, καθόταν καβάλλα στὴ μάντρα καὶ ἔξιχνε μὲ τὸ σουγιά του ἓνα κλαδί, νὰ τὸ κάμη καμτσίκι.

«Ἀφοῦ καλημερίστηκαν καὶ χαιρετίστηκαν...» (Σελ 108).

Ὁ Χαράλαμπος, ὁ ψαράς, καθισμένος παρέκει, διάβαζε μιὰ ἐφημερίδα μὲ κόπο, γιατί ὁ κακόμοιρος δὲν ἤξαιρε πολλὰ γράμματα.

Ὁ μυλωνάς, στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ, ἀκουμπισμένος στὸν παραστάτη, κοίταζε χαμογελώντας καὶ καμάρωνε τὰ παιχνίδια τῶν παιδιῶν του.

Ἡ Ἀννούλα, ἡ μητέρα κι ἡ γιαγιά πηγαينوῦρχονταν μέσα στὸ σπίτι κι ἐτοίμαζαν τὸ τραπέζι.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι πρόσεχαν τόσο σ' ὅ, τι ἔκαναν ἐκείνη τὴ στιγμή, — δουλιὰ, διάβασμα, παιχνίδι, — πού ἂν ὁ Μοῦργος δὲν ἔτρεχε ἄξαρνα στὴν ἐξώπορτα γαβγίζοντας, κανεὶς δὲ θὰ καταλάβαινε πὼς ξένοι πλησίαζαν νὰ μποῦν στὴν αὐλή.

Στάθηκαν, σήκωσαν τὰ μάτια τους, τοὺς εἶδαν καὶ μόλις ὁ Γιωργάκης κι ὁ Μπαρμπαθύμιος γνώρισαν τὸ δάσκαλο καὶ τὸν κύρ Ἡλία, ἔτρεξαν, παραμέρισαν τὸ σκύλο καὶ τοὺς εἶπαν νὰ ὀρίσουν.

Μπῆκαν κι ὁ κύρ Ἡλίας κοίταξε γύρω του. Τοῦ ἔκαμε ἐντύπωση τὸ φτωχικὸ σπιτάκι πού ἔλαμπε στὸν ἥλιο τόσο καθαρὸ, ταχτικὸ, περιποιημένο, μὰ καὶ τόσο φαιδρὸ, ἀληθινὰ γιορτινὸ, μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ παιδιὰ πού, ἂν καὶ φτωχοντυμένα, φαίνονταν τόσο χαρούμενα.

Ἴσως ὁ κύρ Ἡλίας θὰ συλλογίστηκε πὼς ποτὲ στὸ σπίτι τὸ δικό του, μ' ὅλα του τὰ πλούτη, δὲν εἶχε ἰδεῖ τέτοια χαρὰ κι εὐτυχία.

2

Ἀφοῦ καλημερίστηκαν καὶ χαιρετίστηκαν, πρῶτος μίλησε ὁ δάσκαλος,

«Ὁ κύριος Ἡλίας ἀπὸ δῶ, εἶπε, ἔρχεται νὰ συγκαρῆ καὶ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ Γιωργάκη γιὰ ὅ,τι ἔκαμε τὴ νύχτα. Ἐκεῖνη τὴν ὥρα, στὴν ταραχὴ του, στὴ συγκίνησή του, ὁ ἄνθρωπος τὸ ξέχασε. Μὰ τώρα ἦρθε νὰ κάμῃ τὸ χρέος του, σταλμένος μάλιστα καὶ ἀπὸ τὸν Κωστάκη, ποὺ δὲ βλέπει τὴν ὥρα ν' ἀγκαλιάσῃ τὸ σωτήρα του».

— «Εἶναι καλὰ τώρα ὁ Κωστάκης;» ρώτησε ὁ Γιωργάκης ζωηρά.

— «Ναί, παιδί μου» ἀποκρίθηκε ὁ κύριος Ἡλίας ὁ ἴδιος. «Γρήγορα συνῆρθε ἀπὸ κείνη τὴ λιγοθυμιά. Μὰ δὲν ἀκοῦς ποῦ μὲ στέλνει νὰ σὲ πάρω, γιὰ νὰ σὲ ἰδῆ;»

«—Κι ἐγὼ ζαλίστηκα τὴ νύχτα» εἶπε ὁ Γιωργάκης, σὰ νὰ ἠθέλε ν' ἀλλάξῃ ὁμιλία· «μὰ δὲν ἦταν τίποτε, μοῦ πέρασε ἀμέσως».

— «Παιδιά, βλέπεις» ἔκαμε καὶ ὁ Μπαρμπαθύμιος κουνώντας τὸ κεφάλι του. «Στὴ στιγμή γίνονται περδία. Μόνο ἐμεῖς παίρνουμε τὴν τρομάρα καὶ τὴ λαχτάρα».

— «Ἔχεις καλὰ παιδιά, Μπαρμπαθύμιε!» τοῦ εἶπε τότε ὁ Ἡλίας. «Νὰ σοῦ ζήσουν καὶ νὰ τὰ χάρωσαι. Δὲν εἶδες τί ἔκαμε χτὲς ὁ Γιωργάκης;... Καὶ τὴ ζωὴ του ἀψήφησε, γιὰ νὰ γλιτώσῃ τὸ παιδί μου ποῦ κιντύνευε».

— «Εἶναι ἀλήθεια!» πρόσθεσε ὁ δάσκαλος. «Χτὲς ὁ Γιωργάκης ἔκαμε μιὰ ὠραία καὶ εὐγενεϊὰ πράξη».

Ὁ Γιωργάκης ἔγινε κατακόκκινος. Στενοχωρῆθηκε ὅπως πάντα ὅταν ἄκουε νὰ τὸν ἐπαινοῦν, χαμήλωσε τὰ μάτια του καὶ ψιθύρισε:

«Δὲν ἔκαμα τίποτα σπουδαῖο. Καθένας στὴ θέση μου... Ἐγὼ βροῆθηκα ἐδεκεῖ, ἐγὼ ἀνέβηκα... Ὁ Κωστάκης εἶναι πολὺ καλὸς ποῦ θέλει νὰ μὲ ἰδῆ, νὰ μ'εὐ-

χαριστήση. Μὰ γιὰ τόσο μικρὸ πρᾶμα εἶναι περιπτώ...»

Καὶ σηκώνοντας τὰ μάτια, πρόσθεσε δυνατώτερα:

«Νὰ τοῦ πῆτε πὼς δὲν ἔκαμα παρὰ τὸ χρέος μου. Κι ἐκεῖνος δὲ θὰ ἔκανε τὸ ἴδιο γιὰ μένα;...»

Ὁ κὺρ Ἡλίας ἔγνεψε μὲ τὸ μάτι στὸ Μλαορπα-
θύμιο κι εἶπε στὸ Γιωργάκη:

«Καλά, ὅπως θέλεις. Δὲ σοῦ εἶπαμε πάλι πὼς ἔκαμες καὶ κανένα ἀντραγάθημα!... Μόνο πᾶμε τώρα μιὰ στιγμὴ, νὰ σὲ ἰδῇ ὁ φίλος σου ποὺ δὲ περιμένει... Ἄ, μὴν πῆς ὄχι! Γιατὶ δὲ φεύγουμε ἀπὸ δῶ, ἂν δὲ σὲ πάροουμε. Ἔ, κὺρ δάσκαλε;»

— «Βεβαιότατα!» ἀποροῖθηκε ὁ δάσκαλος. «Ἄν ὁ Γιωργάκης ἔκαμε χιῆς τὸ χρέος του, καὶ συμφωνῶ κι ἐγὼ μαζί του πὼς τὸ χρέος του ἔκαμε, τίποτε παραπάνω, πρέπει νὰ τὸ κάμη καὶ σήμερα καὶ νὰ πάη νὰ ἰδῇ τὸν Κωστάκη. Θαρχόταν ἐκεῖνος, μὰ εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ δὲ βγαίνει ἔξω, παρὰ μόνο... ὅταν τὸ σπῖτι πιάνη φωτιά... καὶ τότε πάλι ἀπὸ τὸ παράθυρο...»

Κι ὁ δάσκαλος γέλασε, χτυπώντας τὸ Γιωργάκη στὸν ὄμο.

3

Στὸ ἀναμεταξὺ αὐτό, εἶχαν βγῆ στὴν αὐλὴ κι οἱ γυναῖκες, εἶχαν πλησιάσει καὶ τὰ παιδιά, καὶ ὅλοι, σὲ κύκλο, ἄκουαν τὴν ὁμιλία.

Ὁ Γιωργάκης θὰ προτιμοῦσε νὰ καθόταν στὸ σπιτάκι του. Δὲν τοῦ ἄρεσε καθόλου νὰ πάη νὰ ἰδῇ τὸν Κωστάκη καὶ ν' ἀκούσῃ τίς εὐχαριστίες του. Καταλάβαινε πὼς θὰ τὸν στενοχωροῦσαν.

Καταλάβαινε ἀκόμη πὼς κι ἐκεῖνος θὰ βρισκόταν

στενοχωρημένος μπροστά του· κι' ίσως περισσότερο γιὰ τὸν Κωστάκη παρὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του, θὰ ἤθελε νὰ τὸ ἀποφύγη.

Ἐπὶ τὴ στιγμὴ ὅμως πὺν ὁ δάσκαλος τοῦ εἶπε πὺς κι αὐτὸ ἦταν χρέος του, ἄρχισε νὰ τὸ συλλογιέται. Ὅσο δυσάρεστο κι ἂν τοῦ ἦταν, ἤξαιρε ἀπὸ ἄλλοτε πὺς τὸ χρέος τέτοιο εἶναι τίς περισσότερες φορές. Κοπιᾶζει κανεῖς, στενοχωριέται, πονεῖ κάποτε γιὰ νὰ τὸ κάμῃ, κι ὕστερα μόνο ἔχει τὴν εὐχαρίστηση.

Ἄμα εἶδε πὺς κι οἱ δικοὶ του ὅλοι τὸ ἤθελαν, τὸ ἀποφάσισε.

«Καλὰ, εἶπε, νὰ πάω. Μὰ τώρα ;»

— «Ναί, ναί, τώρα, μαζί μας. Ὁ Κωστάκης δὲ μπορεῖ νὰ περιμένη. Καὶ τὸ φαί' ἀργεῖ ἀκόμη. Ἔ, κυρὰ Θύμιανα, τί λέει τὸ τσουκάλι ;»

— «Μιὰ παλιόζοτα βράζει, κύριε» ἀποκρίθηκε ἡ γυναῖκα τοῦ μυλωνᾶ «καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲ θὰ μασιέται καλὰ πρὶν περάση καμιά ὥρα».

— «Μιὰ ὥρα ; Μὰ σὲ μισὴ τὸ πολὺ ὁ Γιωργάκης θὰ εἶναι πίσω. Ἐμπρὸς λοιπόν !... γειά σας, καὶ τοῦ χρόνου, καλὰ Χριστούγεννα ! Μπαρμπαθύμιο, νὰ χαίρεσαι τὰ παιδιὰ σου ! Καί... νὰ ξαναἰδωθοῦμε !»

Κι ὁ κὺρ Ἡλίας χαιρέτησε τοὺς μεγάλους, χᾶιδεψε τὴν Ἀννούλα καὶ τὰ μικρά, ἄφησε τὸ δάσκαλο νὰ περάση πρῶτος τὴν ἐξώπορτα, κι ὕστερα βγῆκε κι αὐτός.

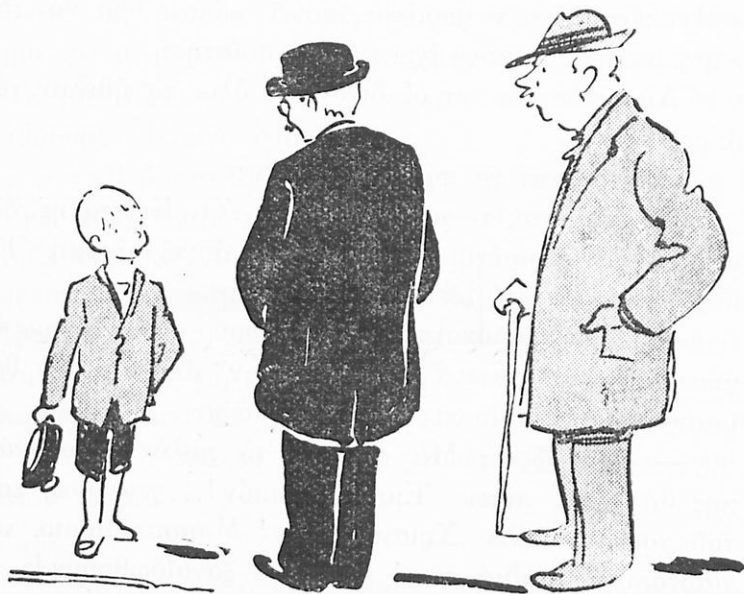
4

Ὁ Γιωργάκης μὲ τὸ καπέλο στὸ χέρι τοὺς ἀκολούθησε.

Στὸ δρόμο, ἀπὸ σεβασμό, πήγαινε δυὸ βήματα πίσω τους. Σὲ λίγο ὅμως ὁ δάσκαλος τὸν φώναξε κοντά του καὶ τοῦ εἶπε νὰ τοῦ διηγηθῇ ὅλα τὰ χτεσινά.

Ὁ Γιωργάκης τοῦ τὰ διηγήθηκε, ἀπὸ τὴ στιγμή πού πετάχτηκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, ὡς τὴ στιγμή πού ἔπεσε κι αὐτὸς λιγοθυμισμένος, ὅπως τὰ ξαίρουμε.

«Ἔπειτα ;» ρώτησε ὁ δάσκαλος.

«Ὁ δάσκαλος τοῦ εἶπε νὰ διηγηθῇ ὅλα τὰ χτεσινά...» (σ. 112)

— «Ἔπειτα μὲ σήκωσαν καὶ μένα καὶ μὲ πήγαν στοὺς δικούς μου, πού μὲ εἶχαν χάσει καὶ μὲ περίμεναν, μαζεμένοι ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά. Μὰ ὡς νὰ μὲ πᾶνε, ξεζαλίστηκα κι ἤμουν καλά. Καθήσαμε λίγο καί, ἅμα ἔπεσε ἡ φωτιά κι ἤρθε κι' ἡ ἀντλία, γυρίσαμε στὸ σπίτι».

— «Καὶ πότε ἔμαθε ὁ πατέρας σου τὸ... κατόρθωμά σου; Ἐσὺ τοῦ τὸ εἶπες;»

— «Ἄ, ὄχι!» ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης. «Οἱ ἄνθρωποι πὺν μὲ κουβάλησαν ζαλισμένο τοῦ τὰ εἶπαν».

— «Καὶ τί σοῦ εἶπε τότε ὁ πατέρας σου;»

— «Τίποτε...»

— «Πῶς τίποτε;... Δὲ μπορεῖ. Κάτι θὰ σοῦ εἶπε».

— «Δὲ θυμοῦμαι...»

Ἦ, πολὺ καλὰ θυμόταν ὁ Γιωργάκης τί τοῦ εἶπε ὁ πατέρας του· μὰ δὲν ἤθελε, ντροπέταν νὰ τὸ πῆ.

Κι ἐπειδὴ ὁ Γιωργάκης θὰ ντροπέταν καὶ νὰ τὸ ἀκούση, ἄς τὸ ποῦμε μετὶ σιγᾶ, κρυφά.

Λοιπὸν, ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε: «Μπράβο, παιδί μου! Μὲ τίμησες!» καὶ τὸν χτύπησε στὴν πλάτη.

17. Πῶς ὁ Κωστάκης δέχεται τὸ Γιωργάκη.

1

«Ἄχ!» ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὁ Κωστάκης. «γιατί ἀργεῖ ἔτσι ὁ πατέρας; Δὲ βροῆκε κανένα νὰ τοῦ πῆ, νὰ τὸν βεβαιώση, πὺς ἐκεῖνο τὸ ξανθὸ παιδί ἦταν ὁ Γιωργάκης;... Κι ἂν τὸ ἔμαθε, γιατί δὲν τρέχει νὰ μοῦ τὸ πῆ; Δὲν ξαίρει λοιπὸν πόσο σπουδαῖο γιὰ μένα εἶναι;... Δὲν τοῦ τὸ εἶπα;»

Κι ὅλο ἔστελνε τὴν ἀδερφή του τὴ Φρόσω, ἕνα χαριτωμένο κοριτσάκι ὡς ὀχτὸ χρονῶν, νὰ βλέπη ἀπὸ τὸ παράθυρο ἂν ἔρχεται ὁ πατέρας.

Δὲ μπορούσε νὰ ἡσυχάση· καὶ στιγμὲς στιγμὲς τοῦ ἔρχόταν νὰ κάμη ἐκεῖνο πὺν εἶχε φοβεροῖσει:

«Θὰ βγῶ νὰ μάθω μόνος μου! Θὰ πάω νὰ τὸν βρῶ! Ξαίρω ποῦ κάθεται».

— «Γιὰ τὸ Θεό! τρελάθηκες;» τοῦ φώναξαν ἡ μητέρα του κι ἡ θειά του.

Καὶ τὸν ἀνάγκασαν νὰ καθήση, νὰ ξαπλωθῆ στὸ κρεβάτι, νὰ ἡσυχάσῃ...

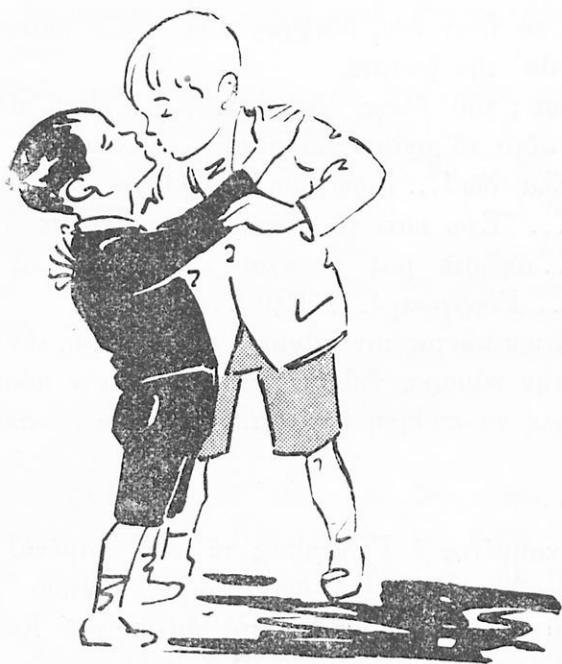
Ἐπιτέλους, κάποτε ἡ Φρόσω γύρισε ἀπὸ τὸ παράθυρο φωνάζοντας:

«Ἔρχεται!... Ἔχει μαζί του κι ἓνα παιδί».

— «Τί παιδί;» ρώτησε ὁ Κωστάκης.

«Ἐστειλε τὴν ἀδερφή του νὰ βλέπῃ ἀπὸ τὸ παράθυρο» (Σελ. 113)

«Ὁ Κωστάκης τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν φίλησε» (Σελ. 115)

— «Ἐνα ψηλό, ξανθό...σὰν τὸν Κώστα τὸν ξά-
δερό μας.»

— «Ὁ Γιωργάκης!» φώναξε ὁ Κωστάκης.

Ἀκράτητος, πετάχτηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι—καλὰ ποὺ
ἦταν ντυμένος!—καὶ βρέθηκε στὸ κεφαλόσκαλο.

Ἦταν, ἀλήθεια, ὁ πατέρας του μὲ τὸ Γιωργάκη.

Οἱ δύο τους. Ὁ δάσκαλος τοὺς εἶχε ἀφήσει στὴν
πλατεῖα.

Μόλις εἶδε τὸ συμμαθητὴ του, ὁ Κωστάκης ὤρ-
μησε ἀπάνω του, τὸν ἀγκάλιασε καὶ τὸν ἐφίλησε κλαίον-

τας, σὰ νὰ ἦταν ἓνας ἀδερφὸς πὺν γύριζε ὕστερα ἀπὸ χρόνια ἀπ' τὴν ξενητιά.

«Ἐσὺ; τοῦ ἔλεγε, ἐσὺ λοιπόν;... Ἐσὺ, ἀλήθεια, ἔκαμες αὐτὸ τὸ πρᾶμα γιὰ μένα;... Γιὰ μένα;... Ἐλα δῶ! Ἐλα δῶ!... Γιωργάκη!... Θέλω νὰ σοῦ μιλήσω!... Ἐχω κάτι νὰ σοῦ πῶ!... Φύγετε σεῖς οἱ ἄλλοι... ἀφῆστε μας μονάχους... Πρέπει νὰ μιλήσουμε... Γιωργάκη!... Ἐλα!..»

Καὶ κρατώντας τον πάντα ἀγκαλιασμένο, τὸν ἔφερε μέσα στὴν κάμαρα, ἔκλεισε πίσω του τὴν πόρτα καὶ τὸν ἔβαλε νὰ καθήσει δίπλα του σ' ἓναν καναπέ.

2

Ὁ καημένος ὁ Γιωργάκης τὰ εἶχε χαμένα. Μιλὰ δὲ μποροῦσε νὰ βγάλῃ· δὲν περιέμενε τέτοιο ξέσπασμα· καὶ βλέποντας δάκρυα στὰ μάτια τοῦ Κωστάκη, αἰσθανόταν νὰ ὑγραίνονται τὰ δικὰ του.

Ναί, ἔκλαψε, ἔκλαψαν κι οἱ δύο!

Ὡστόσο ἐκεῖνος τοῦ ἔλεγε:

«Γιωργάκη, νὰ ξαίρης πὺς ἀπὸ σήμερα ἐμεῖς εἴμαστε ὄχι φίλοι, παρὰ ἀδέρφια! Σοῦ χρωστῶ τὴ ζωὴ, μὲ γλίτωσες ἀπὸ τὶς φλόγες πὺν ἔκαμαν στάχτη ὄλο μας τὸ σπίτι. Μὰ σοῦ χρωστῶ καὶ κάτι ἄλλο, Γιωργάκη, πὺν εἶναι πιὸ πολύτιμο κι ἀπὸ τὴ ζωὴ. Μὲ τὸ κίνημά σου, πὺν ἐγὼ στὴ θέση σου δὲ θὰ τὸ ἔκανα—ἀκούς; ἐγὼ δὲ θὰ τὸ ἔκανα—μ' ἔκαμες νὰ ἰδῶ, νὰ νιώσω πόσο καλὸς ἦμουν ἐγὼ, καὶ πόσο καλὸς εἶσαι σύ!

»Γιωργάκη, σοῦ φέρθηκα ὡς τώρα ἄσχημα, ἔλεεινά! Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πὺν σὲ γνώρισα, ὡς τὴν ἡμέρα πὺν

ἔπεσα ἄρρωστος, ὅλο κακὸ σοῦ ἔκανα, ὅσο μπο-
ροῦσα κακό!

»Ἐγώ, ναι, ἐγὼ πῆρα τὸ πενηντῆρι τοῦ Σω-
τήρη καὶ τὸ ἔκρουσα στὸ βιβλίο σου!... Ἐγώ, ἀκούς;
Ναι, μὰ τώρα θὰ τὸ πῶ σὲ ὅλους, θὰ τ' ὁμολογήσω
καὶ στὸ δάσκαλο καὶ στὰ παιδιὰ... Γιατὶ δὲ θέλω
νάχη κανένας τὴν ἰδέα πὼς εἶσαι κλέφτης ἐσύ. Σοῦ
δίνω τὸ λόγο μου. Ὅπως τὸ λέω σὲ σένα, θὰ τὸ πῶ
σὲ ὅλους ἀκούς;»

3

Ἐδῶ μόνο μπόρεσε νὰ τὸν σταματήσῃ ὁ Γιωργά-
κης καὶ νὰ μιλήσῃ:

«Σ' εὐχαριστῶ, τοῦ εἶπε, μὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη.
Περασμένα ξεχασμένα. Καὶ πού τὸ εἶπες τώρα σὲ μένα,
κι αὐτὸ περιττὸ ἦταν. Κανένας δὲν ἔχει πιά τὴν ἰδέα
πὼς τὸ εἶχα πάρει ἐγώ».

— «Ἀδιάφορο!» φώναξε ὁ Κωστάκης. «Ἐγὼ θὰ
τὸ πῶ, γιὰ νὰ φύγῃ καὶ ἡ τελευταία ὑποψία, ὅπως
εἶπε κείνη τὴν ἡμέρα κι ὁ δάσκαλος. Νὰ μάθουν τί
σοῦ εἶχα κάμει ἐγὼ καὶ πῶς μοῦ τὸ ξεπλήρωσες ἐσύ!...
Μὰ εἶναι μεγάλο πρᾶμα αὐτὸ πού ἔκαμες, Γιωργάκη!
εἶναι μεγάλο!»

— «Σώπα, καημένε! Δὲν ἔκαμα καὶ τίποτε σπου-
δαῖο. Καθένας στὴ θέση μου...»

— «Μὰ ὄχι, ὄχι! μὴν τὸ λές, Γιωργάκη, αὐτό!
Ἐγὼ στὴ θέση σου, σοῦ τὸ ξαναλέω, δὲ θὰ τὸ ἔκανα.
Δὲ θὰ κινδύνευα ἐγὼ τὴ ζωὴ μου στὶς φλόγες, γιὰ
ἕναν ἄνθρωπο πού θὰ μοῦ εἶχε κάμει τόσα κακά!
Ἄδιάφορο ὅμως, τὸ παραδέχεσαι ἢ δὲν τὸ παραδέ-

χεσαι, ἐγὼ ξαίρω τί πρέπει νὰ κάμω τώρα. Πές μου μόνο, καλέ μου Γιωργάκη, μὲ συγχωρεῖς γιὰ ὅτι σοῦ ἔχω κάμει ;»

— «ὦ, ναί ! μὲ τὴν καρδιά μου !»

— «Καὶ θὰ μ' ἔχῃς τώρα φίλο, θὰ μ' ἀγαπᾷς σὰν ἀδερφό σου, ὅπως σ' ἀγαπῶ κι ἐγώ ;»

— «Ναί ! Δὲ μοῦ εἶναι καθόλου δύσκολο, γιὰτὶ ἐγὼ ποτὲ δὲ σὲ εἶχα μισήσει».

— «ὦ, πὼς μὲ μισοῦσες, τὸ ξαίρω, τὸ καταλαβαίνω, μὰ μὲ τὸ δίκιο σου. Δὲ μὲ μέλει ἀπὸ δῶ κι ἐμπρὸς θέλω νὰ μὴ μὲ μισῆς».

— «Μὰ ὄχι, σοῦ λέω, ἐγὼ δὲ σὲ μίσησα ποτέ !»

Ὁ Κωστιάκης ἀπόρησε.

— «Ἀλήθεια τὸ λὲς αὐτό ;»

— «Ἀλήθεια ...»

— «Σὲ ζήλευα, σὲ πείραζα, σ' ἔρριχνα κάτω μὲ τρικλοποδιά, σοῦ ἔβαζα στὸ βιβλίό σου ξένα λεφτά, ἤθελα τὸ κακό σου· καὶ σὺ δὲ μὲ μισοῦσες ;» .

— «Ὅχι, ὄχι ! Ποτέ μου δὲ θέλησα τὸ κακό σου. Ὅταν ἀρρώστησες, λυπήθηκα πολὺ καὶ παρακαλοῦσα νὰ γλιτώσης· καὶ χιτὲς ἀκόμη, πρὶν ἀπὸ τὴ φωτιά, περνώντας ἀπὸ τὸ σπίτι σου, σὲ συλλογίστηκα καὶ σὲ λυπήθηκα, πὺν δὲ μποροῦσες νὰ πᾶς καὶ σὺ στὴν ἐκκλησιά τὰ Χριστούγεννα».

Ὁ Κωστιάκης τὸν κοίταξε λίγες στιγμὲς σοβαρὸς καὶ σιωπηλός. Ἄξαφνα φώναξε :

«ὦ, τί διαφορετικὸς πὺν εἶσαι ἀπὸ μένα, Γιωργάκη ! Αὐτὸ πὺν μοῦ λὲς τώρα εἶναι τόσο ἀπίστευτο, πὺν δὲ θὰ τὸ πῖστευα ποτέ, ἂν μοῦ τὸ ἔλεγε ἄλλος.

Μὰ μοῦ τὸ λὲς ἐσὺ καὶ τὸ πιστεύω! Καὶ χαίρομαι, δὲν ξαίρεις πῶς χαίρομαι, ποὺ δὲ σοῦ κάνει κανένα κόπο νὰ μ' ἔχῃς φίλο κι' ἀδερφό! Ἔλα, αὐτὰ τὰ εἶπαμε, φτάνει.

»Πές μου τώρα τὰ γτεσινά. Διηγῆσου μου πῶς μὲ βροῆκες, ὅταν ἀνέβηκες μὲ τὴ σγάλα... Θέλω νὰ τὰ μάθω ὅλα.»

4

Ὁ Γιωργάκης τότε διηγῆθηκε στὸν Κωστάκη ὅσα ἤθελε νὰ μάθῃ. Ὑστερα πάλι κι' ὁ Κωστάκης ἄρχισε νὰ λέῃ στὸ Γιωργάκη πῶς κατάλαβε τὴ φωτιὰ καὶ τί ἔκαμε ὡς τὴ στιγμή ποὺ λιγοθύμησε.

Μὰ ἡ διήγηση αὐτὴ κόπηκε στὴ μέση. Ὁ κύρ Ἡλίας ἀνοιξε τὴν πόρτα καὶ τοὺς εἶπε :

«Ἐλάτε! ἀκόμη δὲν τὰ εἶπατε σεῖς;... Κωστάκη μου, μὴν κρατᾶς περισσότερο τὸ Γιωργάκη. Εἶναι ἀργὰ καὶ πρέπει νὰ γυρίσῃ στὸ σπίτι του, ποὺ τὸν περιμένουν οἱ ἄνθρωποι νὰ φᾶνε... Ἔ, Γιωργάκη; δὲ θὰ ἔβρασε πιὰ ἐκεῖνη ἡ παλιόκοτα;»

— «Νὰ τὸν κρατήσουμε νὰ φάῃ μαζί μας!» φώναξε ὁ Κωστάκης.

— «Ὅχι σήμερα» ἀποκρίθηκε ὁ κύρ Ἡλίας. «Εἶναι Χριστοῦγεννα καὶ πρέπει νὰ φάῃ στὸ σπίτι του, μὲ τοὺς δικούς του. Ἄν θέλῃ, ἄς ἔρθῃ αὔριο».

— «Ναί, ναί, αὔριο!» εἶπε ὁ Κωστάκης. «Γιωργάκη μου, νὰ ἔρθῃς αὔριο χωρὶς ἄλλο, ἀπὸ τὸ πρωί, νὰ μοῦ κάμῃς συντροφιά. Θὰ σὲ κρατήσουμε καὶ στὸ τραπέζι. Τί φαῖ σοῦ ἀρέσει καλύτερα; Πές μου, γιὰ νὰ πῶ τῆς θεῖας νὰ τὸ κάμῃ γιὰ σένα».

— «Ψ!» ἔκαμε μόνο ὁ Γιωργάκης κατακόκκινος.

— «Καλά, καλά», εἶπε ὁ κύρ Ἡλίας· «ὁ Γιωργάκης δὲν εἶναι κακομαθημένο παιδί, τρώει ἀπ' ὅλα. Αὔριο, ἔννοια σου, θὰ ξαναρθῆ... Σύρε στὸ καλό, Γιωργάκη, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ πάρης κι αὐτό. Εἶναι ἓνα μικρὸ δῶρο ποῦ σοῦ κάνει ὁ Κωστάκης».

Κι ἔκαμε νὰ τοῦ βάλῃ στὸ χέρι ἓνα χαρτί.

Πενηντάριζο ; ἑκατοστάριζο ;

Οὔτε τὸ εἶδε καθόλου ὁ Γιωργάκης, μὰ τρόβηξε τὸ χέρι του σὰ νὰ τὸν ἔκαψε κι' εἶπε :

«Ἄ, ὄχι, εὐχαριστῶ ! Λεφτὰ δὲν παίρνω !»

Φυσικά, κι ὁ κύρ Ἡλίας κι ὁ Κωστάκης τὸν παρακάλεσαν πολὺ· μὰ μὲ κανένα τρόπο ὁ Γιωργάκης δὲ θέλησε νὰ δεχτῆ τὸ χαρτί ἐκεῖνο. Ἔτσι ἀναγκάστηκε ὁ κύρ Ἡλίας νὰ τὸ ξαναφυλάξῃ λέγοντας :

«Καλά, παιδί μου, δὲν πειράζει... Ὁ Κωστάκης θὰ σοῦ κάμῃ κανένα ἄλλο δῶρο, ποῦ ἴσως δὲ θὰ μπορέσης νὰ μὴν τὸ δεχτῆς. Μὲ συμπαθῆς ὥστόσο· δὲν τὸ ἤξαιρα πὼς ἐοῦ περιφρονεῖς ἔτσι τὰ λεφτὰ!...»

Καὶ γέλασε μὲ τὸ ἀστεῖο του.

Γέλασε κι ὁ Γιωργάκης κι ἀποκρίθηκε :

«Δὲν περιφρονῶ τὰ λεφτὰ. Ὅταν λέω τὰ κάλαντα καὶ μοῦ δίνουν, τὰ παίρνω μ' αὐτὸ ποῦ ἔκαμα χτές, δὲν τὸ ἔκαμα γιὰ πληρωμῆ».

Ὁ κύρ Ἡλίας σήκωσε τοὺς ὄμους του, σὰ νὰ ἔλεγε : «Καλά, ὅπως ἀγαπᾷς». Κράτησε ὅμως στὸ νοῦ του τὸ λόγο τοῦ παιδιοῦ.

Ἄκουσαν πὼς φεύγει ὁ Γιωργάκης, καὶ τότε μπῆ-

καν στὴν κάμαρα ὅλοι: ἡ γυναίκα τοῦ κυρ Ἡλία, ἡ Φρόσω, ἡ θειά Διαμαντίνα, τὰ ξαδέφρια.

Ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκη τὸν φίλησε. Οἱ ἄλλοι τοῦ ἔσφιξαν θερμὰ τὸ χέρι κι ὅταν κατέβαινε τὴ σκάλα, ἡ Φρόσω, ἡ χαριτωμένη μικρούλα, ποὺ δὲν τοῦ εἶχε πῆ τίποτε, τοῦ φώναξε κι αὐτὴ ἀπὸ πάνω :

— «Γιωργάκη, Γιωργάκη! Σ' εὐχαριστῶ ποὺ ἔσωσες τὸν ἀδερφό μου!»

18. Ἡ κότα ἔχει... δόντια;

1

Μονάχος τώρα, γυρίζοντας στὸ σπίτι, ὁ Γιωργάκης θυμήθηκε ἓναν ἄλλο του γυρισμό, τόσο ἀλλιόωτικο! Θυμήθηκε τὸ δρόμο ποὺ εἶχε κάμει ἀπὸ τὸ σχολεῖο ὡς τὸ σπίτι του κι ὡς τὸν ἀνεμόμυλο, ἐκεῖνο τὸ δειλινό, τὴν ἡμέρα ποὺ βρέθηκε στὸ βιβλίο του τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη, καὶ πῆγαινε νὰ πῆ τοῦ πατέρα του πὼς τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ κλέφτη...

Σήμερα οἱ δρόμοι τῆς Καρυδιᾶς ἦταν ἔρημοι. Οἱ ἄνθρωποι, μαζεμένοι στὰ σπίτια τους, ἐτοιμάζονταν νὰ καθήσουν στὸ χριστουγιεννιάτικο τραπέζι. Κάπου κάπου ἀπαντοῦσε κανέναν ἄντρα ἢ κανένα παιδί, ποὺ ἔτρεχε νὰ προφτάση. Κάπου κάπου ἔβλεπε σὲ καμιὰ πόρτα καμιὰ γριά ἢ σὲ κανένα παράθυρο κανένα κορίτσι.

Μὰ ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα, γνωστά του ἢ ἄγνωστα, τοῦ φαινόταν πὼς τὸν κοίταζαν μὲ καλοσύνη.

Τοῦ φαινόταν πὼς τὰ ἤξαιραν ὅλα καὶ πὼς ἔλεγαν σιγὰ μετὰξὺ τους ἢ μὲ τὸ νοῦ τους: «Νὰ τὸ παιδί ποὺ γλίτωσε χιτὲς ἀπὸ τίς φλόγες τὸν ἐχθρό του!»

Κι ὅπως τότε πήγαινε σκυφτός καὶ θλιμμένος, γιατί τοῦ φαινόταν πὼς ὅλοι τὸν ἔδειχναν μὲ τὸ δάχτυλο γιὰ κλέφτη, ἔτσι τώρα πήγαινε μὲ τὸ μέτωπο ψηλά, ἔλαφρός, εὐτυχημένος.

Καὶ συλλογιζόταν : « Πῶς ἔρχονται καμὶὰ φορὰ τὰ πράματα ! ... Ποιὸς θὰ μοῦ τὸ ἔλεγε, πὼς θὰ ἔκανα μιὰ μέρα φίλο κι ἀδερφό ... τὸν Κωστάκη ! »

Γιατὶ πίστευε ὀλόφυχα στὴ μετάνοια καὶ στὴν εὐγνωμοσύνη τοῦ σωσμένου. Δὲ μπορούσε νὰ εἶναι προσποιητά, ψεύτικα, τὰ λόγια ποὺ τοῦ εἶχε πεῖ πρωτύτερα, μὲ τέτοια ὀρμὴ καὶ μὲ δακρυσιμένα μάτια ! Ἔβγαιναν μὲς' ἀπὸ τὴν καρδιά του.

Τοῦ παιδιοῦ τοῦ εἶχε κάμει βέβαια μεγάλη ἐντύπωση ὁ κίνδυνός του στὴ φωτιά κι ἡ σωτηρία του ἀπὸ τὸ Γιωργάκη πού, ἐπειδὴ τὸν ἐχθρευόταν ὁ ἴδιος, τὸν θεωροῦσε κι ἐχθρό του.

Αὐτὸ τοῦ εἶχε ἀναποδογυρίσει μονομιᾶς τὶς ιδέες, κι ἀπὸ ἐχθρό, γεμάτο ζήλεια καὶ κακία, τὸν εἶχε κάμει φίλο, γεμάτο ἀγάπη κι εὐγνωμοσύνη.

Γι' αὐτό, γι' αὐτό προπάντων εἶχε τόση χαρὰ κι ἦταν εὐτυχημένος σήμερα ὁ Γιωργάκης : Ὅχι γιατί τὸν βοήθησε ἡ τύχη, ὄχι γιατί τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ κάμει μιὰ πράξη ποὺ τοῦ τὴν ἐπαινοῦσε ὁλος ὁ κόσμος· παρὰ γιατί εἶχε κάμει φίλο κι ἀδερφό τὸν Κωστάκη.

Τοῦ φαινόταν ἔτσι δυὸ φορὲς σωσμένος ὁ Κωστάκης : μιὰ ἀπὸ τὸ θάνατο ποὺ τὸν φοβέρισε, καὶ μιὰ ἀπὸ τὴν ἐχθρα ἐκείνη καὶ τὴν κακία ποὺ τὸν κρατοῦσε τόσον καιρό. Δὲν εἶχε πιά μέσα του ἐχθρα, εἶχε φιλία. Δὲν εἶχε κακία, εἶχε καλοσύνη.

Εἶχε ἀλλάξει. Ἀπὸ κακὸς εἶχε γίνεи καλὸς. Κι ὁ Γιωργάκης δὲ θὰ τὸν λυπόταν πιά, ὅπως τότε πὸν ἀποροῦσε κι ἔλεγε μέσα του : «Μὰ γιατί νὰ εἶναι ἔτσι αὐτὸ τὸ παιδί;» Τώρα θὰ μποροῦσε καὶ νὰ τὸν ἀγαπᾷ μὲ τὴν καρδιά του.

2

Αὐτὰ συλλογιζόταν, καθὼς ἔτρεχε εὐτυχισμένος πρὸς τὸ σπίτι πὸν τὸν περιμέναν.

Καὶ τί ὄμορφα, τί χαρούμενα πὸν τοῦ φαίνονταν γύρω του ὅλα : Τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ γιορτινά· τὰ πρόσωπα τῶν σπιτιῶν μὲ τ' ἀνθοστόλιστα παρράθυρα καὶ μπαλκόνια· ὁ ἀσυννέφιαστος οὐρανὸς μὲ τὸ λαμπρὸν ἥλιος ἢ θάλασσα μὲ τὰ ἑλαφρὰ κυματᾶζια· τὰ δέντρα, οἱ πρασινάδες τῆς ἐξοχῆς, τὰ βουνά, τὸ μεγάλο βουνὸ μὲ τὴν χιονισμένη κορφή κι ὁ λόφος μὲ τὸν ἀνεμόμυλο, πὸν ἀκίνητος στὴ γαλήνη ξεκουραζόταν...

Βοῆξε τοὺς δικούς του καθισμένους στὸ τραπέζι· δὲν εἶχαν ὅμως ἀρχίσει ἀκόμη νὰ τρῶνε. Ἡ μητέρα μόλις κένωνε τὴ σούπα, — μιὰ σούπα ἀχνιστή, παχιά, ἀπὸ τὸ ζουμί τῆς «παλιόκοτας», μὲ ρύζι κ' αὐγολέμονο.

«Ἐλα λοιπὸν» τοῦ φώναξε ὁ πατέρας. «Λίγο ἔλειψε νὰ σοῦ κρεμάσουμε τὸ κουτάλι. Ἔ, καὶ πῶς τὰ καλοπέρασες στοῦ φίλου σου;»

— «Ὡραία» ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης γελαστός. «Ἦθελαν νὰ μὲ κρατήσουν καὶ στὸ τραπέζι. Μὰ ἐπειδὴ σήμερα εἶναι Χριστούγεννα, μοῦ εἶπαν νὰ πάω αὐριο».

— «Νὰ πᾶς, παιδί μου, νὰ πᾶς... Σὲ φίλεψαν, βλέπω, καὶ κουραμπιέδες...»

— «Ναί, ἦ θεία τοῦ Κωστάκη μοῦ τοὺς ἔδωσε ὅταν

ἔφευγα· κι εἶναι ἴσια ἴσια ἐννιά! Θὰ φᾶμε ὅλοι ἀπὸ ἓνα καὶ θὰ περισσέψῃ κι ἓνας».

«—Αὐτὸν θὰ τὸν φᾶς ἐσύ, δεύτερο, γιὰ τὸν κόπο σου. Σοῦ ἀξίζει. Ἄλλο τίποτε ;»

Ὁ Γιωργάκης δίστασε, μὰ ἔκρινε πὼς ἔπρεπε νὰ τὸ πῆ· καὶ σὰν κάθησε στὴ θέση του, εἶπε κοκκινίζοντας:

«Ὁ κὺρ Ἡλίας ἤθελε νὰ μοῦ δώσῃ ἓνα χαρτί, μὰ δὲν τὸ πῆρα».

—«Τί χαρτί ;»

—«Ἐαίρω κι ἐγώ;... Ἐκατοστάριζο ἦταν;... Δὲν τὸ εἶδα καλά».

—«Δηλαδή μπορεῖ νὰ ἦταν καὶ πεντακοστάριζο...»

—«Δὲν ξαίρω».

—«Ἄς εἶναι. Ὅτι κι ἂν ἦταν, ἔκαμες πολὺ καλά πού δὲν τὸ δέχτηκες. Μπράβο, παιδί μου! Ἄλλη μιὰ φορὰ μπράβο! Ἀλλιῶτιζα θὰ μίκραινες τὴν πράξη σου».

Ἄ, πὼς χάριξε ὁ Γιωργάκης ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα του! Γιατι κάτι τέτοιο εἶχε σιὸ νοῦ του κι αὐτός, πού δὲ μποροῦσε ὅμως νὰ τὸ πῆ ἔτσι καθαρά. Ναί, θὰ μίκραινε τὴν πράξη του, ἂν δεχόταν τὰ λεφτά. Γιατὶ καθένας θὰ εἶχε τότε τὸ δικαίωμα νὰ πῆ: «Τὸν εἶδες; Γιὰ τὰ λεφτά τὰ ἔκαμε ὅλα!»

Ὁ, ἔκαμε πολὺ καλά πού δὲν πῆρε τὸ χαρτί ἐκεῖνο· κι ἔκαμε πολὺ καλά πού τὸ εἶπε. Ἐπρεπε νὰ μάθουν ὅλοι, πὼς κι ὁ κὺρ Ἡλίας, πού τὸν εἶχαν γιὰ φιλάργυρο, ἔκαμε σ' αὐτὴ τὴν περίστασι τὸ χρέος του· μὰ κι ὁ Γιωργάκης ἔκαμε τὸ δικό του.

Τὸ χρέος τοῦ ἐνὸς ἦταν κάτι νὰ δώσῃ. Τὸ χρέος τοῦ ἄλλου νὰ μὴ δεχτῆ χροήματα.

Ἔλειπα ἀπὸ τῆ σούπα, ἔφαγαν καὶ τὴ βραστὴ κότα, πού καθὼς εἶχε πεῖ κι ἡ κυρὰ Θύμιανα, δὲ μασιόταν καλά. Μὰ τί τοὺς πείραζε ! Δόντια γερὰ εἶχαν, ὄρεξη δὲν τοὺς ἔλειπε κι ἡ χαρὰ σήμερα τοὺς πλημμυροῦσε.

Ὁ Μπαρμπαθύμιος μάλιστα, γιὰ νὰ τοὺς κάμη νὰ γελᾶσουν, τοὺς ρώτησε, καθὼς μασοῦσε μὲ κόπο ἓνα κομμάτι :

«Ξαίρετε, παιδιά, ἀπὸ τί γνωρίζεται ἡ μικρὴ κότα ἀπὸ τὴ γριά ;»

Δὲν ἀποκρίθηκε κανένας.

— «Ἄ, δὲν τὸ ξαίρετε ; Λοιπὸν ἐγὼ νὰ σᾶς τὸ πῶ. Ἄπὸ τὰ δόντια, παιδιά μου !»

— «Μπά !» φώναξε ἡ Ἀννούλα. «Μὰ ἔχει δόντια ἡ κότα ;»

— «Ἡ κότα ὄχι», ἀποκρίθηκε ὁ Μπαρμπαθύμιος, «ἔχω ὅμως ἐγὼ πού τὴν τρώω !»

Τότε κατάλαβαν τί ἤθελε νὰ πῆ καὶ γέλασαν πολὺ.

Ἔτσι μὲ γέλια καὶ μὲ χαρὲς πέρασαν τὴν ἡμέρα τους στὸ φτωχόσπιτο.

Τὸ ἀπόγεμα, οἱ φίλοι πού ἔμαθαν τί εἶχε κάμει ὁ Γιωργάκης, πῆγαν νὰ τοὺς συγχαροῦν.

Ἄκουσε πάλι ἓνα σωρὸ ἐπαίνους τὸ καλὸ παιδί. Καὶ πάλι τὸν στενοχώρησαν, καὶ πάλι τὸν ἀνάγκασαν νὰ φύγη ἀπὸ τὸ σπίτι, νὰ βγῆ στὸ περιβόλι γιὰ νὰ μὴν ἀκούη. Ἄλλὰ μ' αὐτὸ δὲ λιγότεψε ἡ χαρὰ κι ἡ εὐτυχία του.

Τὸ βράδυ, τὴν ὥρα πού ἐτοιμάζονταν νὰ πέσουν νὰ κοιμηθοῦν, ἄκουσε τὸν πατέρα του νὰ λέη :

«Δόξα σοι ὁ Θεός! Ποτὲ δὲν κάναμε καλύτερα Χριστούγεννα. Καὶ τοῦ χρόνου, Θεέ μου!»

Ἄξαφνα, τὴ στιγμὴ πού θὰ τὸν ἔπαιρνε πιά ὁ ὕπνος, ὁ Γιωργάκης θυμήθηκε κάτι ἄλλο.

«Νά, εἶπε μέσα του, τὸ παραμῦθι τῆς γιαγιᾶς! Ἔτσι κι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων, ἀπὸ κακὸς ἔγινε καλός».

19. Τὸ ρολόι.

1

Τὴν ἄλλη μέρα, ὁ Γιωργάκης πῆγε πάλι στὸ σπίτι τῆς θειᾶς τοῦ Κωστάκη.

Ἡ θειὰ Διαμαντίνα ἦταν ἀδερφή τοῦ πατέρα του, χήρα μὲ τρία παιδιά. Ἐκεῖ ἔμεινε προσωρινὰ ὅλη ἡ οἰκογένεια τοῦ κῦρ Ἡλίου.

Ἔ, δὲν ἦταν καὶ μεγάλη. Ὁ κῦρ Ἡλίας, ἡ γυναίκα του, ὁ Κωστάκης κι ἡ Φρόσω.

Εἶχε κάμει κι ἄλλα παιδιά, μὰ τοῦ πέθαναν. Φυσικά, ἡ ἀγάπη του ὅλη εἶχε πέσει σ' ἐκεῖνα τὰ δυὸ πού τοῦ ἔμεναν.

Ὁ Κωστάκης εἶχε τὰ περισσότερα χάρδια, καὶ μάλιστα ἀφότου κινδύνεψαν νὰ τὸν χάσουν κι αὐτὸν δυὸ φορές, μὰ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια καὶ μὰ ἀπὸ τὴ φωτιά. Μὰ κι ἡ Φρόσω, σὰ μικρό, χαριτωμένο πλασματάκι πού ἦταν, δὲν πῆγαινε παρακάτω. Τέλος πάντων καὶ τὰ δυὸ ἀδέρφια ἦταν χαϊδεμένα, κι ὅτι ἤθελαν, ὅτι ἐπιθυμοῦσαν, τοὺς γινόταν ἀμέσως· γιατί τὸ σπίτι τους ἦταν πλούσιο, κι ὁ φιλόργυρος κῦρ Ἡλίας μόνο γιὰ τὰ ἀγαπημένα του παιδιά δὲ λυπόταν νὰ ξοδεύη.

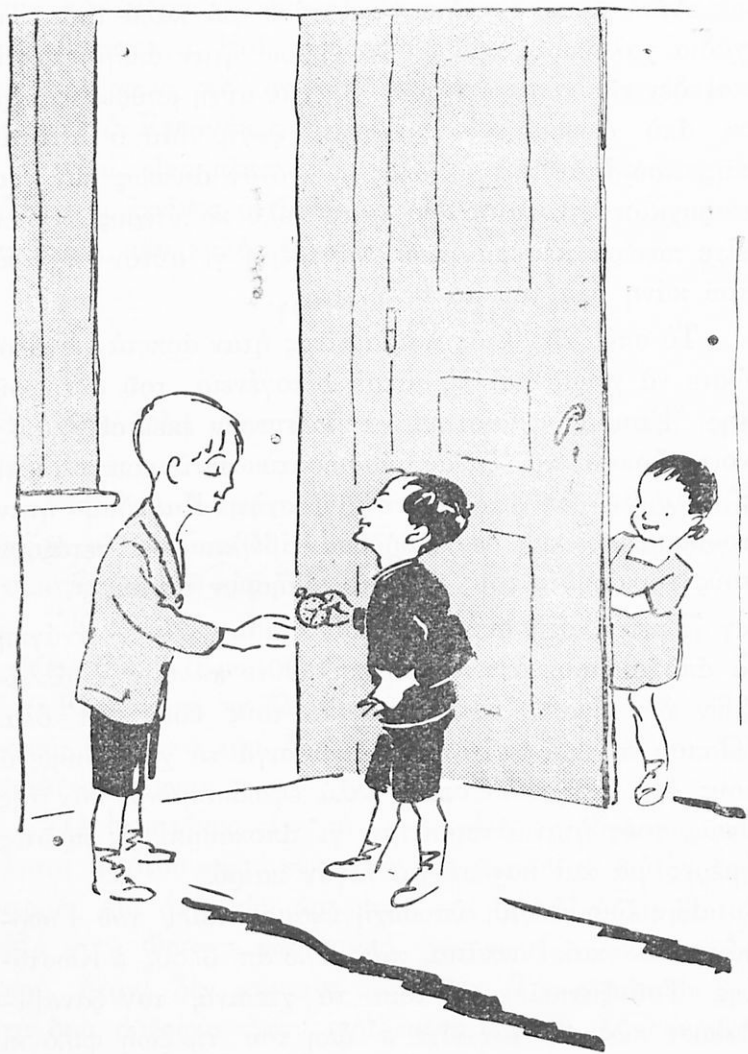
Αὐτὸ ὁμως δὲν ἦταν καὶ τόσο γιὰ καλὸ τους. Τὰ χάρδια χαλοῦν τὰ παιδιά. Ἡ Φρόσω ἦταν ἀκόμη μικρὴ καὶ δὲν τῆς παραφαινόταν. Ἔπειτα, αὐτὴ μπορεῖ νὰ εἶχε κι ἀπὸ φυσικὸ τῆς καλύτερη ψυχὴ. Μὰ ὁ Κωστάκης, ποῦ ἦταν πιὰ μεγάλος, φαινόταν ἀμέσως σὰν ἓνα παραχαϊδεμένο παιδί. Θὰ ἦταν πολὺ καλύτερος, ἂν δὲν εἶχε πατέρα πλούσιο, ποῦ νὰ τρέμη γι αὐτὸν καὶ νὰ τοῦ κἀνὴ ὅλα του τὰ θελήματα...

Τὸ σπίτι τῆς θειᾶς Διαμαντίνας ἦταν ἀρκετὰ μεγάλο, ὥστε νὰ χωρῆ καὶ τὴ μικρὴ οἰκογένεια τοῦ ἀδερφοῦ τῆς. Ἔτσι ἀποφασίστηκε νὰ βουλευτοῦν ἐκεῖ οἱ «καμένοι» ὥσπου νὰ ξαναφτιάσουν τὸ σπίτι τους. Γιατὶ τ' ἄλλα δυὸ σπίτια, ποῦ εἶχαν στὴν Καρυδιά, ἦταν νοικιασμένα, καὶ δὲ μποροῦσαν βέβαια νὰ πετάξουν τοὺς νοικάρηδες τους γιὰ νὰ καθίσουν αὐτοί.

Ἔπειτα, στὴ συμφορὰ ποῦ ἔπαθαν, εἶχαν ἀνάγκη κι ἀπὸ συντροφιά καὶ βοήθεια. Οὔτε κάλτσες ν' ἀλλάξουν δὲν εἶχαν! Ἔ, ἡ θειὰ θὰ τοὺς ἔδινε ἀπ' ὅλα. Ὡσπου νὰ προμηθευτοῦν σιγὰ σιγὰ τὰ χρειζόμενά τους, ἓνα συγγενικὸ σπίτι, καλὰ ἐφωδιασμένο, σὰν τῆς θειᾶς, τοὺς ἦταν ἀπαραίτητο γι' ἀποκούμπι, τίς προῦτες ἡμέρες μὰ καὶ κατόπι γιὰ λίγον καιρὸ.

Τὴν ἴδια θερμὴ ὑποδοχὴ ἔχαμαν πάλι τοῦ Γιωργάκη ὅλοι καί, ἐννοεῖται, πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους ὁ Κωστάκης. Τοῦ ξαναεἶπε τὰ ἴδια τὰ χτεσινά, τὸν ξαναβεβαίωσε πὼς θὰ τὸν εἶχε σ' ὅλη του τὴ ζωὴ φίλο κι ἀδερφό, καὶ γιὰ σημάδι τῆς ἀγάπης του, ἔβγαλε καὶ τοῦ χάρισε ἓνα ὠραῖο ἀσημένιο ρολοί.

«Πάρε το, τοῦ εἶπε, νὰ μὲ θυμᾶσαι κάθε φορὰ

«— Πάρε το να με θυμάσαι» τοῦ εἶπε ὁ Κωστάκης (σ 128)

πού θὰ βλέπης τὴν ὄρα καὶ νὰ λές: «Αὐτὸ μοῦ τὸ χάρισε ὁ ἀγαπητὸς μου Κωστάκης!»

»Βλέπεις τί ὁμορφο πού εἶναι; Ὁ ξάδερφός μου ὁ Τάκης (ἦταν ὁ μεγάλος γιὸς τῆς θειᾶς Διαμαντίνας) τὸ ἀγόρασε τὶς προάλλες πού πῆγε στὴν πρωτεύουσα, γιὰ νὰ μοῦ τὸ χαρίσῃ τὴν πρωτοχοροιά. Ἐγὼ ὁμως τὸ ἤξαιρα καί, θέλοντας νὰ σοῦ κάμω σήμερα ἓνα δῶρο, παρακάλεσα τὸν πατέρα μου νὰ μοῦ τὸ ἀγοράσῃ. Ἔ, δὲν πειράζει ὡς τὴν πρωτοχοροιά, ὁ Τάκης ἐμένα μοῦ παίρνει καὶ μοῦ χαρίζει τίποτ' ἄλλο. Πάρ' το τώρα σύ! Ἄ, δὲ μπορεῖς νὰ μὴν τὸ πάρῃς, Γιωργάκη! θὰ τὰ χαλάσουμε!»

Ὁ Γιωργάκης στὴν ἀοχὴ δίστασε, ἔπειτα ὁμως συλλογίστηκε πὼς δὲ μπορούσε ν' ἀρνηθῆ τὸ δῶρο. Ὁ Κωστάκης τοῦ τὸ χάριζε μὲ τόση εὐχαρίστηση! Ἦταν δῶρο ἀπὸ φίλο... καὶ ἓνα ρολόγι τοῦ χρειαζόταν τόσο πολὺ!

2

Λές καὶ τὸ ἤξαιρε ὁ Κωστάκης, πὼς τὸνειρό τοῦ φίλου του ἦταν νὰποχτήσῃ ἓνα ρολόι— ἃς ἦταν καὶ νικέλινο. Νὰ βλέπῃ μόνο τὴν ὄρα καὶ νὰ μὴν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ρωτᾷ τοὺς διαβάτες ἢ στὰ μαγαζιά, ὅταν εἶχε νὰ πῆ κάπου καὶ δὲν ἤξαιρε ἂν ἦταν ἀργὰ γιὰ νὰ τρέξῃ, ἢ νοοῖς γιὰ νὰ περπατῆ μὲ τὴν ἡσυχία του.

Οὔτε στὸ σπῆτι τοῦ εἶχαν ρολοῖ. Μόνο ἓνα μεγάλο, παλιό, μπρούτζινο, πού τὸ ἔλεγε «κρομμύδα», εἶχε ὁ Χαράλαμπος· μὰ καὶ αὐτὸς ὄλο ἔλειπε, καὶ ἡ «κρομμύδα» του δὲν πῆγαινε ποτὲ καλά...

Πόσες φορὲς ὁ καημένος ὁ Γιωργάκης, φεύγοντας

πρωί ἢ ἀπομεσήμερο ἀπὸ τὸ σπῖτι του γιὰ τὸ σχολεῖο, ποὺ ἦταν τόσο μακρὰ, ἔτρεχε, ἔτρεχε σιὸ δρόμο, μὲ τὴν ἰδέα πὼς ἦταν ἀργὰ καὶ δὲ θὰ πρόφτανε τὸ κουδούνι. Καὶ μόνο σὰν ἔφτανε λαχανιασμένος στὴν πλατεῖα, ἔβλεπε στὸ μεγάλο ρολοὶ τοῦ Δημαρχείου, πὼς ἡ ὥρα ἦταν παρὰ πέντε ἢ παρὰ δέκα, κι' ἄδικα εἶχε κάμει ὄλο ἐκεῖνο τὸ τρεχατό!...

Τώρα θὰ εἶχε τὸ ρολογάκι του στὴν τσέπη του! "Ὅταν ἤθελε, ὅπου καὶ νὰ ἦταν, δὲν εἶχε παρὰ νὰ τὸ βγάλῃ καὶ νὰ κοιτάξῃ σὲ ποιά θέση, σὲ ποιὸν ἀριθμὸ βρίσκονται οἱ δεῖχτες.

Τὸ ρολόγι τὸ ἤξαιρε καλά, ὁ Χαράλαμπος τοῦ τὸ εἶχε μάθει. Ὁ κοντὸς δείκτης ἔδειχνε τὶς ὥρες κι ὁ μακρὸς ἔδειχνε τὰ λεπτά. . . "Ἦξαιρε ἀκόμη πὼς ἡ ὥρα ἔχει ἐξήντα λεπτά, ἢ μισὴ τριάντα, τὸ τέταρτο δεκαπέντε.

"Ὅταν οἱ δυὸ δεῖχτες ἦταν μαζί, ἀπάνω στὸ XII, ἡ ὥρα ἦταν δώδεκα, μεσημέρι ἢ μεσάνυχτα. "Ὅταν ὁ κοντὸς δείκτης ἦταν ἀπάνω, ἀνάμεσα στὸ XII καὶ στὸ I, κι ὁ μικρὸς κάτω, στὸ VI, ἦταν δώδεκα καὶ μισή.

Πάντα λοιπὸν ὁ Γιωργάκης θὰ ἤξαιρε τί ὥρα εἶναι καὶ θὰ τὰ κανόνιζε ὅλα σύμφωνα μὲ τὴν ὥρα. Φτάνει μόνο νὰ θυμόταν νὰ κουρδίξῃ τὸ ρολογάκι του κάθε μεσημέρι, ὅταν χτυποῦσε ἡ καμπάνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

3

Ἀμέσως κίόλα τὸ ἀγάπησε ὁ Γιωργάκης, μόλις τὸ πῆρε στὰ χέρια του ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Κωστάκη καὶ τὸ κοίταξε λίγες στιγμές. Εἶδε μπροστὰ τὴν πλάκα μὲ τὸ κρύσταλλο, εἶδε πίσω τὸ γυαλιστερὸ ἀσημένιο κα-

πάκι μὲ τὰ ὄρατα σκαλίσματα. Εἶδε καὶ τὴν ὄρα, γιὰ τὸ ρολοὶ δούλευε: ἔντεκα καὶ εἴκοσι. Ἔπειτα τὸ ἔβαλε στὸ ἀφτί του καὶ ἄκουσε τὸ δυνατὸ ἐκεῖνο καὶ καθαρὸ τικ τὰκ ποὺ ἔκανε.

«Γ' ἀκοῦς»; τοῦ εἶπε ὁ Κωστάκης· «σὺν καμπάνα κουδουνίζει εἶναι καλὸ ρολοὶ, θὰ τὸ ἔχῃς χρόνια!»

«Τὸ βλέπω» τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης· «καὶ σ' εὐχαριστῶ πολὺ, πολὺ... Ναί, αὐτὸ μπορῶ νὰ τὸ δεχτῶ».

— «ὦ, μὰ θὰ λυτόμουν πολὺ ἂν δὲν τὸ ἔπαιρνες» φώναξε ὁ Κωστάκης. «Δὲ θὰ σοῦ ξαναμιλοῦσα!...»

Ὁ Γιωργάκης χαμογέλασε.

«Πάλι;...» ψιθύρισε. «Ὁχι, ὄχι, ἠσύχασε... Νά, τὸ πῆρα, τὸ φυλάω...»

Ἦταν εὐχαριστημένος ποὺ ἀπόχτησε ἓνα ρολογάκι. Μὰ πῶς εὐχαριστημένος ποὺ ἀπόχτησε ἓνα φίλο.

Εἶχε βέβαια καὶ ἄλλους· ὅλα τὰ παιδιά τὸν ἀγαποῦσαν τὸ Γιωργάκη. Μὰ καταλάβαινε πὼς ὁ Κωστάκης θὰ τὸν ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπ' ὅλα τὰ παιδιά, καὶ αὐτὸς θὰ γινόταν ὁ καλύτερος φίλος του.

Ποιὸς; ὁ Κωστάκης!... Τί περίεργο!

20. Ἡ τιμωρία τοῦ Γιάννη.

1

Ὡσπου νὰ ἐτοιμαστῆ τὸ τραπέζι, οἱ δυὸ φίλοι μιλοῦσαν μονάχοι στὴν κρεβατοκάμαρα.

Ἡ πόρτα ἦταν κλειστή. Μὰ συχνὰ τὴν ἀνοιγε μὲ ὄρεμῃ ἢ Φρόσω, πότε γιὰ νὰ πῆ, πότε γιὰ νὰ δεῖξη

κάτι σιόν ἀδερφό της. Ἦταν ὁμως ὀλοφάνερο πὼς τὸ ἔκανε γιὰ νὰ βλέπη τὸ Γιωργάκη.

Τῆς εἶχε κάμει ἐντύπωση τῆς μικρούλας τὸ μεγάλο αὐτὸ παιδί, τὸ ξανθό, μὲ τὰ γαλανὰ μάτια. Δὲν ἔμοιαζε καθόλου τοῦ Κωστάκη πὸν ἦταν κοντός, μικροκαμωμένος καὶ μελαχροινός,

Προπάντων τὸ μεγάλο παιδί τῆς φαινόταν καλό, βολικό. Τὸ πλησίαζε, τὸ κοίταζε στὰ μάτια καὶ τοῦ μίλοῦσε μὲ ἀφοβία, μ' ἐμπιστοσύνη, σὰ νὰ τὸ γνώριζε ἀφότου γεννήθηκε.

— «Ἔχεις καὶ σὺ ἀδερφή; τὸν ρώτησε μιὰ στιγμή.

— «Ἔχω... δυὸ μάλιστα...» τῆς ἀποκρίθηκε.

— «Λυό; Ἀκόμη καλύτερα!... Καὶ πὼς τῆς λένε;»

— «Τῆ μιὰ Ἀννούλα, τὴν ἄλλη Ρηνούλα».

— «Καὶ πόσο μεγάλες εἶναι;»

— «Ἡ Ἀννούλα εἶναι δώδεκα χρονῶν, ἡ Ρηνούλα εἶναι σὰν καὶ σένα».

— «Τὴν ἀγαπᾷς τὴ Ρηνούλα;»

— «Πῶς; τὴν ἀδερφή μου δὲ θ' ἀγαπῶ;»

— «Ὅπως ὁ Κωστάκης ἀγαπᾷ ἑμένα;»

— «Ναί, ἔτσι, ἀπαράλλαχτα».

— «Νὰ σοῦ πῶ. Θὰ φέρης ἐδῶ καμὰ μέρα καὶ τὴ Ρηνούλα, νὰ τὴ δῶ κι ἐγώ;»

— «Οὐφ, Φρόσω, φώναξε ὁ Κωστάκης, ἀφισέ μας πιά, ἔχουμε ὀμιλία. Ναί, καμὰ μέρα θὰ σοῦ τὴ φέρῃ Φύγε».

Ἡ μικρὴ βγῆκε, μὰ σὲ λίγο ξαναγύρισε.

«Κωστάκη!» εἶπε. «Τὸ τραπέζι εἰτοιμάζεται. Ἐτοιμάσου καὶ σύ!»

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρόφασις, γιατί ἀμέσως γύρισε στὸ Γιωργάκη.

«Πεινᾶς;» τὸν ρώτησε.

—«Λιγάκι...»

—«Ἐγὼ πεινῶ πολὺ!... Νὰ σοῦ πῶ, σοῦ ἀρέσουν τὰ μακαρόνια μὲ κιμά;»

—«Πολύ.»

—«Δὲν ἔχουμε σήμερα. Ὅταν ὁμως ξανάρθης, θὰ πῶ τῆς θείας νὰ κἀνὴ μακαρόνια μὲ κιμά. Μὰ θὰ ξανάρθης;»

Ὁ Γιωργάκης γέλασε χωρὶς νὰ τῆς ἀπαντήσῃ.

«Ἄ! πρέπει νὰ ξανάρθης... τοῦ φώναξε. Πρέπει νάρχεσαι κάθε μέρα ἐσὺ πὺν ἔσωσες τὸν ἀδερφό μου!»

«Οὐφ, Φρόσω!» φώναξε πάλι ὁ Κωστιάκης. «Ἄ-κρησέ μας, σοῦ εἶπα! Πήγαινε, στὸ τραπέζι ὕστερα μᾶς τὰ λές.»

2

Ὅταν ἔφυγε ἡ μικρὴ, γύρισε στὸ φίλο του:

«Περίεργο πράμα! τοῦ εἶπε, πῶς σ' ἀγαποῦν ἐμένα καὶ τὰ μωρὰ παιδιά! Ἐμένα δὲ μ' ἀγαπᾶ κανένας!»

—«Δὲν πιστεύω» ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης. «Ἐγὼ βλέπω πὼς ὅλοι οἱ δικοί σου σ' ἀγαποῦν...»

—«Ναί, οἱ δικοί μου μπορεῖ νὰ μ' ἀγαποῦν. Οἱ ξένοι ὁμως; Δὲν ἔχω σχεδὸν οὔτε ἓνα φίλο!»

—«Δὲν ξαίρω... Ἐγὼ ὁμως εἶμαι φίλος σου καὶ σὲ ἀγαπῶ.»

—«Ναί, ἀφοῦ σ' ἀγάπησα κι ἐγώ, σ' ἔκαμα φίλο!»

—«Τότε ἀγάπησε καὶ τοὺς ἄλλους. Ὅποιον θέλεις

νά τὸν ἔγχεσ φίλο, ἀγάπα τὸν ἐσὺ. Αὐτὸς εἶναι ὁ καλὺ-
τερος τρόπος».

Ὁ Κωστάκης ἔμεινε λίγες στιγμὲς συλλογισμένος.

«Ἀλήθεια» εἶπε ὕστερα, «θυμᾶσαι τί μᾶς εἶπε ἐκείνη
τὴν ἡμέρα ὁ δάσκαλος στὴν ἐκδρομὴ, πὺ ἀκούσαμε
τὸν ἀντίλαλο τῆς σπηλιᾶς;»

— «Ναί. Ὅπως μιλῆσης ἔτσι θὰ σοῦ μιλήσουν,
ὅπως φερθῆς ἔτσι θὰ σοῦ φερθοῦν. Ἄν θέλῃς λοιπὸν
νά σ' ἀγαποῦν, ἀγάπα.»

— «Τώρα βλέπω πόσο εἶναι ἀληθινὸ», ψιθύρισε ὁ
Κωστάκης.

«— Ἡ γιαγιά μου, μάλιστα, ἐξακολούθησε ὁ Γιωρ-
γάκης, «μᾶς λέει συχνὰ καὶ γιὰ τὸν ἀντίλαλο τοῦ πη-
γαδιοῦ. Εἶναι μιὰ παροιμία:

*Μὴν πῆς «μπά» τοῦ πηγαδιοῦ,
Γιὰ νὰ μὴν ἀκούσης «μπού»!*

«Καὶ ξαίρεις πὼς βγῆκε αὐτὴ ἡ παροιμία; Ἄκουσε:

»Μιὰ φορὰ—μᾶς εἶπε ἡ γιαγιά—ἓνα παιδάκι, στὴν
αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ του, διασκέδαζε μὲ τὸν ἀντίλαλο τοῦ
πηγαδιοῦ: «Ἄ!» τοῦ φώναζε ἀπὸ πάνω, «ἄ!» τοῦ
ἀπαντοῦσε ἀπὸ κάτω τὸ πηγάδι. «Μπά!» τοῦ φώναζε
ὁ μικρός· «μπά!» τοῦ ἀπαντοῦσε τὸ πηγάδι.

»Ὁ παππούς, πὺ στεκόταν στὴν πόρτα κι ἔβλεπε
αὐτὸ τὸ παιγνίδι, τοῦ εἶπε:

«Ἄκους; Ὅτι τοῦ πῆς σοῦ λέει.»

»Τὴν ἄλλη μέρα, τὸ παιδί παραπονέθηκε στὸν παπ-
πού του, πὼς ἓνα ἄλλο παιδί, ἓνα ξένο κακὸ παιδί,
τοῦ μίλησε ἄσχημα.

«Καὶ τί σοῦ εἶπε;» τὸν ρώτησε ὁ παππούς.

«Μοῦ εἶπε: κακόπαιδο!»

«Μὰ ἔτσι, χωρὶς ἐσὺ νὰ τοῦ μιλήσης καθόλου;

«Καθόλου! μόνο τὴν ὥρα ποὺ περνοῦσε, καθὼς τὸ εἶδα σκονισμένο, καὶ λερωμένο, τοῦ φώναξα: «Φύγε, παλιόπαιδο!»

«Ἄ, ἔτσι; φώναξε ὁ παππούς. Μὰ σὺ λοιπὸν πρῶτος τοῦ μιλήσες ἄσχημα. Τὸ εἶπες παλιόπαιδο καὶ σὲ εἶπε κακόπαιδο. Τοῦ εἶπες «μπά» καὶ σοῦ εἶπε «μπού», σὰν τὸ πηγάδι. Ἔ, παιδί μου! Μὴν πῆς «μπά» τοῦ πηγαδιοῦ γιὰ νὰ μὴν ἀκούσης «μπού!»

— «Σωστὸ» ἀποκρίθηκε ὁ Κωστάκης, πάντα συλλογισμένος. «Ἄκουσες ὅμως τί σοῦ εἶπε πρωτότερα ἢ Φρόσω; Πρέπει νὰ ἔρχεσαι κάθε μέρα. Θὰ ἔρχεσαι, ναί;... Ἔρχου τώρα ἐσύ, καὶ ἀργότερα, σὲ λίγες μέρες ποὺ θὰ βγαίνω ἔξω, τότε θὰ ἔρχουμαι σιὸ σπίτι σου κι ἐγώ».

— «Μὰ... θὰ σὲ ἀφήνη ὁ πατέρας σου;»

— «Γιατί νὰ μὴ μὲ ἀφήνη; Πῶς σὲ ἀφήνει ἐσένα ὁ δικός σου κι ἔρχεσαι ἐδῶ;...»

— «Μὰ... ξαίρεις... τὸ σπίτι μας δὲν εἶναι σὰν τὸ δικό σας. Εἶναι φτωχικό».

— «Μπά! καὶ τί πειράζει; Περιβόλι δὲν ἔχει; αὐλή δὲν ἔχει;»

— «Ἦ, αὐλὴ ἔχει καὶ μεγάλη! Ἔχει καὶ περιβόλακι ἀπὸ πίσω, μὲ δέντρα καὶ μὲ λαχανικά».

— «Ὁραῖα! ἐκεῖ ἔξω θὰ παίζουμε. Θὰ ἔχη γλυκάνει κιάλα ὁ καιρός. Γιατὶ ὅσο κάνει αὐτὴ τὴν παγωνιά, δὲ θὰ μ' ἀφήσουν βέβαια νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ σπίτι».

Καὶ ὁ Κωστάκης ἀναστέναξε.

— «Ἐννοια σου» τοῦ εἶπε τότε ὁ Γιωργάκης, «κι ἐγὼ θὰ ἔρχουμαι ὅσο βαστοῦν οἱ διακοπές, θὰ ἔρχουμαι συχνά, ἂν θέλῃς, νὰ μελετοῦμε καὶ μαζί. Μελετᾶς καθόλου, τώρα ποῦ εἶσαι καλά;»

— «Ἰσα ἴσα, τώρα εἶχα σκοπὸ ν' ἀρχίσω,» ἀποκρίθηκε ὁ Κωστάκης, «μὰ ποῦ! Δὲ μοῦ ἔμεινε οὔτε βιβλίο, οὔτε τετράδιο. Ὅλα μοῦ κἀηξαν... Ἄς εἶναι, θὰ πάρω καινούργια. Μὰ τὸ κακὸ εἶναι ποῦ μὲ τὴν ἀρρώστια μου ἔχω μείνει πίσω πολὺ».

— «Ναί... ἔλειψες τόσες μέρες...»

— «Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, στὰ μαθήματα καὶ ἀπὸ πρὶν δὲν πήγαινα τόσο καλά... Φοβοῦμαι, Γιωργάκη, πὼς δὲν θὰ προβιβαστῶ φέτος».

— «Ἄ, ὄχι, μὴν τὸ λές! Φτάνει νὰ θέλῃς κι ἔχεις καιρὸ. Δεκέμβρης εἶναι ἀκόμη. Ὡς τὸν Ἰούνη εἶναι ἔξι μῆνες ἀκόμη δὲν ἀρχίσαμε, πές. Ἐννοια σου, Κωστάκη, κι ἐγὼ θὰ σὲ βοηθήσω. Θὰ μελετοῦμε μαζί, θὰ σοῦ τὰ ἐξηγῶ. Ἐγὼ δὲν ἔχασα κανένα μάθημα καὶ τὰ ξαίρω. Ἄν θέλῃς, κι ἀπὸ αὐτοιο ἀρχίζουμε. Φέρονω ἐγὼ τὰ βιβλία μου ἀπὸ τὸ σπίτι».

— «Ναί! Τί καλὸς ποῦ εἶσαι, Γιωργάκη! Ναί, νὰ ἀρχίσουμε ἀπὸ αὐτοιο. Δὲ θὰ ξαναπαῖμε στὸ σχολεῖο παρὰ ὕστερα ἀπὸ τοῦ Ἄϊ-Γιάννη».

— «Τί καλά!»

Ἄνοιξε πάλι ἡ πόρτα καὶ μπῆκε ἡ Φρόσω χαρούμενη:

«Ἐλᾶτε!» φώναξε. «Θὰ καθήσουμε στὸ τραπέζι».

— «Ἀλήθεια τὸ λές;» τὴ ρώτησε ὁ ἀδερφός της
«Ἡ βιάστηκες πάλι γιὰ νὰ δῆς τὸ Γιωργάκη;»

Μὰ τὴν ἴδια στιγμή μῆξε στὴν κάμαρα κι ὁ κὺρ Ἡλίας, γιὰ νὰ πάρη τὰ παιδιὰ στὴν τραπεζαρία.

«Πατέρα, πατέρα!» τοῦ φώναξε ὁ Κωστάκης. «Ξαίρεις τί; Ὁ Γιωργάκης θάρχεται καὶ θὰ μελειοῦμε μαζί. Δὲ θὰ μείνω φέτος στὴν ἴδια τάξη!»

3

Στὸ τραπέζι ὁ κὺρ Ἡλίας ἔδωσε τὴν εἶδηση:

«Τὸν ἤβραμε ἐπιτέλους, τὸν τσακώσαμε!»

«Ποιόν;» ρώτησε ὁ Κωστάκης.

— «Τὸ Γιάννη, τὸν προζομένο... πού τὸν ἄφησα νὰ σὲ φυλάη καὶ τόξαμε ρόιδο!»

— «Ποῦ; ποῦ ἦταν κρυμένος;»

— «Στῆς μάνας τοῦ ποῦ ἀλλοῦ; Πῆγα τὸ πρωὶ στὰ Καμίνια καὶ τὸν ξετρούπωσα... Τὸν ξεγέλασα πὼς δὲ θὰ τὸν πειράξω, ἀφοῦ γλίτωσες ἐσύ, καὶ τὸν ἔκαμα νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ. Μὰ θὰ φάη ξύλο πού θὰ βάλῃ καὶ στὴν τσέπη του! Θὰ τὸν δέρω κάθε μέρα ὅσπου νὰ ξαναχτιστῇ τὸ σπίτι!»

— «Καὶ ποῦ εἶναι τώρα;»

— «Κάτω στὸ ὑπόγειο τὸν ἔκλεισα. Τί ἔπαθα καὶ τί πῆγα νὰ πάθω ἐξαιτίας του!»

Ὅλοι ἦταν μὲ τὴ γνώμη τοῦ κὺρ Ἡλία. Ὁ Γιάννης ἔφταιξε κι ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ.

Ὅχι βέβαια νὰ δέρεται κάθε μέρα ὅσπου νὰ ξαναχτιστῇ τὸ σπίτι — ὁ κὺρ Ἡλίας στὸ θυμὸ του τὰ παράλεγε — μὰ ἔπρεπε νὰ φάη ἓνα ξύλο πού νὰ τὸ θυμᾶται, καὶ νὰ μείνῃ καὶ δυὸ τρεῖς μέρες στὸ ὑπόγειο, μὲ ψωμὶ καὶ μὲ νερό.

Μὰ ὁ Γιωργάκης ἀγανάχτησε ἀκούοντας αὐτὰ τὰ σχέδια, καὶ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, χωρὶς νὰ τὸ ἔχη δῆ ποτέ του, τὸ λυπήθηκε τὸ δυστυχησμένο παιδί, ποὺ ἐτοιμάζονταν νὰ τὸ τιμωρήσουν τόσο αὐστηρά.

«Πόσω χρονῶν εἶναι αὐτὸς ὁ Γιάννης;» ρώτησε.

— «Μὰ σὴν ἡλικία σας» ἀποκρίθηκε ἡ μητέρα τοῦ Κωστιάκη. «Λίγο μικρότερος».

Ὁ Γιωργάκης ἔμεινε συλλογισμένος.

Τὸ παιδί ἐκεῖνο ἦταν μικρότερο... Ἐξαιτίας του εἶχε γίνει ἓνα κακό, ποὺ ἂν ἦταν πρὸ πιστὸς στὸ χρέος του, μποροῦσε ἴσως καὶ νὰ τὸ προλάβῃ. Μὰ τὸ ἔκαμε ξεπίτηδες; Τὸ θέλησε; Τὸ φαντάστηκε κἀν;

Ὁχι, βέβαια, καὶ τὸ κάτω κάτω, εἶχε φύγει γιὰ νὰ πάῃ στὴν ἐκκλησιά, ὅχι γιὰ νὰ παίξῃ... Χριστούγεννα! Ἄκουε τίς καμπάνες· ἔβλεπε τὸν κόσμο. Δὲ μπόρεσε νὰ βαστάξῃ... Ἐφταιξε τάχα τόσο πολὺ;...

Ὁ Γιωργάκης δίστασε κάμποσο. Ἦταν ἴσως πολὺ τολμηρὸ αὐτὸ ποὺ ἤθελε τώρα νὰ κάμῃ. Μὰ τὸ ἀποφάσισε. Κι ἔξαφνα, ἐνῶ εἶχαν πάψει πιά νὰ μιλοῦν γιὰ τὸ Γιάννη, εἶπε θαρρετά:

«Κὺρ Ἥλῖα, θὰ μοῦ ἔκανες, ἂν σοῦ ζητοῦσα μιὰ μικρὴ χάρη;»

«— Ἀκούς ἐκεῖ!» φώναξε φαιδρὰ ὁ κὺρ Ἥλῖας. «Καὶ ρωτᾷς; Ἔλα, ζήτησέ μου καὶ σὺ κατιτί! Νὰ εὐχαριστηθῶ κι ἐγώ, νὰ σ'εὐχαριστήσω καὶ σένα! Ὁχι νὰ σοῦ κἀνω ἓνα δῶρο καὶ νὰ μοῦ τὸ δίνης πίσω, ἀκατάδεχτε! Ἔλα, λέγε μου γρήγορα, τί θέλεις;»

— «Κάτι, ποὺ ἐσᾶς δὲ θὰ σᾶς κοστίσῃ τίποτε...»

— «Δηλαδή;»

— «Νά, νά συχωρέσετε τὸ Γιάννη!»

Ὁ κὺρ Ἡλίας κατσούφιασε. Αὐτὸ ἦταν; Μὰ πρὶν ἀποκριθῆ τίποτε αὐτός, ἄρχισε νὰ φωνάζη ὁ Κωστάκης:

«Ναί, ναί, πατέρα! Νὰ τὸν συχωρέσης. Ἄφου τὸ θέλει ὁ Γιωργάκης, πρέπει. Τὸ θέλω κι ἐγώ. Νὰ τὸν συχωρέσωμε καὶ δὲ θὰ τὸ ξανακάμῃ!... Ναί, ναί!..»

Μὰ κι ἡ μικρὴ Φρόσω, γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ Γιωργάκη, συμφώνησε κι αὐτή.

«Ναί, πατεράκη! εἶπε. Νὰ μὴν τὸν δέρνης ὥσπου νὰ χριστῆ τὸ σπῆτι!.. Θὰ πεθάνῃ ὁ καημένος!..»

Οἱ ἄλλοι ὄλοι γέλασαν. Θέλοντας καὶ μί, γέλασε κι ὁ κὺρ Ἡλίας.

«Τὴν ἔπαθα! εἶπε. Ὑποσχέθηκα νὰ τοῦ τὸ κάμω πρὶν μάθω τί θὰ μοῦ ζητήσῃ. Μὰ ποῦ νὰ φαντασθῶ!... Τώρα πᾶει ἄς ἔχῃ χάρη... Γιωργάκη, ὁ Γιάννης θὰ συχωρεθῆ».

Ἔτσι ὁ φτωχὸς ὁ Γιάννης ξόφλησε μόνο μὲ τὸ φόβο.

Τὴν ἴδια ὥρα τὸν ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ ὑπόγειο καὶ τοῦ εἶπαν πὼς γι' ἀγάπη τοῦ Γιωργάκη, ποὺ γλίτωσε τὸν Κωστάκη, τὸν συχωροῦσαν... Μόνο νὰ μὴν τὸ ξανακάμῃ.

«Καὶ πότε νὰ τὸ ξανακάμῃ;» φώναξε κλαίοντας ἀπὸ τὴ χαρὰ του ὁ μικρὸς ὑπηρέτης. «Κάθε μέρα δὲν εἶναι Χριστούγεννα, καὶ κάθε χρόνο, τὰ Χριστούγεννα δὲ θὰ ἀρρωσταίνει ὁ κύριος Κωστάκης, γιὰ νὰ μὲ ἀφήνετε μέσα νὰ τὸν φυλάω!..»

Ὁ κακόμοιρος! Νόμιζε πὼς τοῦ ζητοῦσαν νὰ μὴν ξανακάμῃ τὸ ἴδιο, ἔτσι ὅπως ἔγινε ἐκεῖνη τὴ νύχτα.

Ἐνῶ δὲν τοῦ ζητοῦσαν παρὰ νὰ κάνη πάντα ὅπως τοῦ ἔλεγαν καὶ νὰ εἶναι στὸ χρέος του πιστός.

21. Τὰ τελευταῖα κάλαντα τοῦ Γιωργάκη.

1

Τὰ δυὸ παιδιά ἔκαμαν ὅπως εἶπαν.

Κάθε μέρα ὁ Γιωργάκης πήγαινε κι ἔβρισκε τὸ φίλο του. Μιλοῦσαν, ἔπαιζαν, μὰ διάβαζαν καὶ τὰ μαθήματά τους. Στὰ παιχνίδια τους ἀνακατευόταν κι ἡ μικρὴ Φρόσω, γελαστὴ πάντα, ζωηρή, χαρούμενη καὶ φλύαρη σὰν τὸ πουλάκι. Μὰ ὅταν διάβαζαν, τὴν ἔβγαζαν ἔξω καὶ κλείδωναν καὶ τὴν πόρτα γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἐνοχλῇ. Αὐτὸ τῆς κακοφαινόταν.

«Καλά, κακοί!» τοὺς φώναζε ἀπέξω. «Καλά, κακοί!»

Καὶ κάθε λίγο καὶ λιγάκι πήγαινε καὶ τοὺς χτυποῦσε.

«Ἔ!.. ἀκόμη αὐτὸ τὸ μάθημα;.. Φτάνει σας πιὰ γιὰ σήμερα. Δὲ θὰ γίνετε ξεφτέρια σὲ μιὰ μέρα!..»

Νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, πολλές φορὲς ὁ Κωστάκης ἦταν μὲ τὴ γνώμη τῆς Φρόσως· ν' ἀφήσουν τὸ μάθημα καὶ νὰ ξαναρχίσουν τὸ παιχνίδι... Μὰ ὁ Γιωργάκης δὲν ἄφηνε.

«Ἀκόμα λίγο, Κωστάκη μου, τοῦ ἔλεγε... Νά, ὡς ἐκεῖ θὰ διαβάσουμε, κι αὔριο πάλι...»

Καὶ μὲ τὸν τρόπο του τὸν κατάφερνε. Ἔτσι ὁ Κωστάκης μὲ τὴ συντροφιά, μὲ τὴ βοήθεια, μὲ τὴν ὁδηγία, συνήθισε σιγὰ σιγὰ νὰ διαβάξῃ ὅσο δὲν ἐδιάβαζε προτύτερα ποτέ του. Ὁ κύριος Ἡλίας, πού τὸ ἔβλεπε αὐτὸ, συλλογιζόταν καμιά φορὰ μόνος του

«Χμ! αυτός ο Γιωργάκης δὲν τὸν ἐγλίτωσε τὸ γιόμου μόνο ἀπὸ τὴ φωτιά!...»

2

Ὅσο ἄκόμη δὲν ἔβγαινε ἔξω ὁ Κωστάκης, γιὰ τὸ χειμῶνας ἦταν πολὺ δυνατός. Ἔπεσαν καὶ χιόνια ἄφθονα, πὺ βάσταξαν ἄλυωτα δυὸ μέρες. Σπάνιο πράμα γιὰ τὴν παραθαλάσσια τὴν Καρυδιά.

Τὶ ὄμορφο ὅμως πὺ ἦταν νὰ βλέπη κανεὶς τὸ χωριό, ἔτσι χιονισμένο ὅλο, σὰν κουκουλωμένο μ' ἓνα ἄσπρο σεντόνι.

Ἀὖς καὶ κάποια νεράϊδα τὸ εἶχε ἀγγίξει μὲ τὸ μαγικό της ραβδί, ὅπως στὰ παραμύθια, καὶ τὸ εἶχε μεταμορφώσει.

Τὴν πρώτη μέρα πὺ χιόνισε πυκνά, ἡ κυρὰ Θύμια δὲν ἄφησε τὸ γιό της νὰ πάη στοῦ Κωστάκη. Τὴ δεύτερη ὅμως πὺ σταμάτησε τὸ χιόνι, τὸν ἄφησε. Ὁ Γιωργάκης ἔκαμε τότε ἓναν ὄραϊο περίπατο μέσα στὰ χιόνια.

Ἔπαιξε στὸ δρόμο χιονιές, εἶδε καὶ τὸ χιονάνθρωπο πὺ εἶχαν κάμει στὴν πλατεῖα κάτι μεγάλα παιδιά· κι ὅταν πῆγε στοῦ φίλου του, πὺ τὸν βρῆκε περιίλυτο νὰ κοιτάζη τὰ χιόνια πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια, τοῦ διηγῆθηκε ὅλα ὅσα εἶχε ἰδεῖ αὐτὸς ἔξω καὶ τὸν διασκέδασε.

Ἔστερα ἀπὸ τὸ δυνατὸ ἐκεῖνο χιόνι, ὁ χειμῶνας ξεθύμανε κι ὁ καιὸς ἄρχισε νὰ γλυκαίνει. Ἔκανε ἄκόμη τὸ βράδυ παγωνιά, μὰ τὴν ἡμέρα ὁ οὐρανὸς δὲν εἶχε οὔτε ἓνα συννεφάκι· ὁ ἥλιος φώτιζε χλιαρὸς

κι ἡ θάλασσα ἔλαμπε ἀκίνητη σὰ γυαλί, γιατί δὲ φουσοῦσε καθόλου.

«Κωστάκη, ἔλεγε ὁ Γιωργάκης τοῦ φίλου του, σήμερα, ὥσπου νὰ ἔρθω ἐδῶ, ζεστάθηκα. Γρήγορα, μοῦ φαίνεται, θὰ πῆ ὁ γιατρός νὰ σ' ἀφήσουν νὰ βγῆς!»

Κι ἀλήθεια ὁ γιατρός, ὁ κ. Πελοπίδας, πού πῆγε πάλι μιὰ μέρα κι ἐξέτασε τὸν ἄρρωστό του, τὸν βοῆκε ἀρχετὰ δυναμωμένο κι εἶπε, πὼς ἂν ἐξακολουθοῦσαν ἐκεῖνες οἱ λιακάδες, θὰ μποροῦσε νὰ βγῆ ὡς τὰ Φῶτα.

Φαντασιῆτε πιά τὴ χαρὰ τοῦ Κωστάκη, πού εἶχε παραπάνω ἀπὸ μῆνα κλεισμένος, φυλακισμένος στὸ σάιτι!

«Ὅλο αὐτὸν τὸν καιρό, ἔλεγε, δὲ βγῆκα ἔξω παρὰ μόνο μιὰ φορά: τὴ νύχτα τῆς φωτιᾶς. Ἄλλὰ πὼς; λιγοθυμισμένος, κρεμασμένος ἀπὸ τὸ παράθυρο καὶ... γιὰ ν' ἀλλάξω φυλακή!»

«Τέτοιο βγάλσιμο νὰ μὴ σοῦ τὸ ξαναδώσει ὁ Θεός, παιδί μου», εὐχόταν ἡ μητέρα του.

3

Τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς, μιὰ ὥραία μέρα, ὁ Γιωργάκης πῆγε πάλι στοῦ φίλου του, μὰ ὄχι μονάχος. Εἶχε μαζί του καὶ τὰ δυὸ ἐκεῖνα γειτονόπουλα, τὸ Βαγγέλη καὶ τὸ Σπύρο, πού τὸν συνόδευαν ὅταν ἔλεγε τὰ κάλαντα. Ἀνέβηκε, σιάνθηκε στὸ κεφαλόσκαλο καὶ ρώτησε δυνατὰ:

«Νὰ τὰ ποῦμε;»

— «Μπά, μπά!» φώναξαν ἀμέσως ὅλοι καὶ πετάχτηκαν ἔξω στὸ διάδρομο, πρώτη πρώτη ἡ Φρόσω. «Ὁ

Γιωργάκης ἤρθε νὰ μᾶς πῆ τὰ κάλαντα!... Ναί, ναί, νὰ μᾶς τὰ πῆτε!... Ἐμπρός!...

Ἄρχισε ἡ φουσαρόνικα τοῦ Βαγγέλη νὰ μουγκρίζη, ἄρχισε μαζί τὸ τρίγωνο τοῦ Σπύρου νὰ κουνουνίζη, ἄρχισε κι ὁ Γιωργάκης μὲ τὴ γλύκιά του τὴ φωνὴ νὰ τραγουδῇ :

Ἀρχιμηνιά κι ἀρχιχρονιά κι ἀρχὴ τοῦ Γεναρίου,
αὔριο ξημερώνεται τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.

Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι πούρθαμε, πέτρα νὰ μὴ ραῖση
Κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χίλια χρόνια νὰ ζήση

Ὁ κὺρ Ἡλίας ἦταν ἐκεῖ, κι ἀφοῦ τελείωσαν τὰ κάλαντα, εἶπε στὰ παιδιὰ φαιδρά :

«Γιὰ κοπιάστε τώρα παραμέσα, νὰ σᾶς ἰδοῦμε καλύτερα».

Τὰ παιδιὰ μπῆξαν παραμέσα κι ὅλοι οἱ σπιτικοὶ τὰ τριγύρισαν.

«Ἐ!» τὰ ρώτησε τότε ὁ κὺρ Ἡλίας, «τὰ λεφτὰ πὺν μαζεύετε ἀπὸ τὰ κάλαντα, τί τὰ κάνετε;»

— «Τὰ μοιραζόμαστε» ἀποκρίθηκε ὁ μικρὸς Σπύρος.

— «Ὠραῖα!» φώναξε ὁ κὺρ Ἡλίας. «Ὅριστε λοιπὸν τρία πεντόδραχμα, νὰ τὰ μοιραστῆτε. Μὰ ἐσύ, Γιωργάκη, πὺν τραγουδήσες, πάρε αὐτὸ χωριστά, ὅλο δικό σου!»

Καὶ τοῦ ἔβαλε στὸ χέρι ἓνα ἑκατοστάρικο.

Ὁ Γιωργάκης ἔκαμε πάλι νὰ μὴν τὸ πάρη, ἀλλὰ ἔβαλαν τὶς φωνὲς ὅλοι:

«Ἄ, ἄ, ἄ; Εἶναι γιὰ τὰ κάλαντα, πάρτο!»

«Πάρτο τώρα καὶ μὴν ντρέπεσαι!» τοῦ φώναξε καὶ ἡ Φρόσω.

«'Α, δὲν ἔχει» τοῦ εἶπε κι ὁ κὺρ 'Ηλίας. «Τὴν ἄλλη φορὰ, δὲ μοῦ εἶπες σὺ ὁ ἴδιος πὼς ὅταν λὰς κάλαντα παίρνεις λεφτά; Λοιπὸν δὲ μπορεῖς τὴν νᾶ

•'Εσύ, Γιωργάκη, πάρε αὐτὸ χωριστά, ὅλο δικό σου!» (σ. 143)
πῆς τίποτε. Θυμήσου λίγο καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Γιάννη.
Τότε τὴν ἔπαθα ἐγώ, σήμερα τὴν παθαίνεις καὶ σὺ.
Λοιπὸν πάρ' το».

«Μά... τόσα πολλά;» ψιθύρισε ὁ Γιωργάκης.

— «Ἄ! ἐγὼ τόσα δίνω ὅταν ὁ Γιωργάκης λήη τὰ κάλαντα. Δικαίωμά μου δὲν εἶναι νὰ δώσω ὅσα θέλω;»

Τί νὰ κάμη πιά ὁ Γιωργάκης! Πῆρε τὸ ἑκατοστάριο καὶ τὸ ἔδωσε τοῦ πατέρα του, νὰ τοῦ τὸ φυλάξη.

«Τὴν ἔπαθα, πατέρα» τοῦ εἶπε. «Πῆγα νὰ τοὺς πῶ τὰ κάλαντα γιὰ τὸν καλὸ χρόνο, καὶ νόμιζα πὼς δὲ θὰ μοῦ ἔδιναν περισσότερο ἀπὸ τὸ συνηθισμένο. Μὰ ὁ κύρ Ἡλίας μοῦ ἔδωσε αὐτὸ καὶ μ' ἔκαμε νὰ τὸ πάρω θέλοντας καὶ μὴ».

Καὶ τοῦ διηγῆθηκε τὴν ἱστορία ὅπως ἔγινε. Στὸ τέλος ρώτησε :

«Ἔτσι πὸν μοῦ ἔφερε τὸ ζήτημα, μποροῦσα νὰ τοῦ ἀρνηθῶ;»

— «Ὁχι, παιδί μου» τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ πατέρας του. «Αὐτὰ ἔπρεπε νὰ τὰ πάρης, ἀφοῦ σοῦ τὰ ἔδωσε τάχα γιὰ τὰ κάλαντα. Οἱ ἄνθρωποι, βλέπεις, ἔχουν ὑποχρέωση σὲ σένα καὶ θέλουν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν ξεπληρώσουν. Σ' ἀγαποῦν κιόλα. Ἔ, δὲν ἀξίζει νὰ τοὺς παρακάνης τὸ δύσκολο. Συλλογίσου πὼς τοὺς δίνεις καὶ εὐχαρίστηση ὅταν δέχεσαι κάτι πὸν σοῦ χαρίζουν».

Ναί, καὶ ὁ πατέρας του μπορεῖ νὰ εἶχε τώρα δίκιο. Μὰ ὁ Γιωργάκης δὲν ἤθελε νὰ τοῦ δίνουν λεφτά.

Θυμῶταν καὶ τὸν ἄλλο λόγο τοῦ πατέρα του: Ἄν ἔπαιρνε λεφτά, ἢ πράξη του θὰ μίκραινε· καὶ γιὰ νὰ μὴ πάθῃ πάλι τὰ ἴδια καὶ τὰ Φῶτα, δὲ βγῆκε τὴν παραμονὴ νὰ πῆ τὰ κάλαντα.

Οὔτε καράβι ἔκαμε, ὅπως ἄλλοτε, γιὰ νὰ τὸ τρι-
Σενοπούλου—Κονιδάρη. Ἀναγνωστικὸ Β', ἐκδ. 8. 10

γυρσίση φωταγωγημένο κατὰ τὴ συνήθεια τοῦ τόπου.

Στοὺς μικροὺς του συντρόφους εἶπε νὰ βγοῦν γιὰ τὰ κάλαντα τῶν Φώτων μὲ ἄλλους.

«Μὰ γιατί; γιατί;» τὸν ρώτησαν.

«—Ἐ, τώρα πιά ἐγὼ μεγάλωσα» τοὺς ἀποκρίθηκε. «Δὲ θὰ ξαναβγῶ».

Μὰ γιὰ νὰ κερδίξῃ κάτι καὶ νὰ βοηθᾷ τὸν πατέρα του στὰ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ, λογάριαζε νὰ πιάσῃ κι αὐτὸς μεθούριο καμιά δουλειά· κι ἄλλα φτωχὰ παιδιὰ στὴν Καρυδιὰ ἐργάζονταν καὶ πηγαιναν καὶ στὸ σχολεῖο.

4

Τὴν ἄλλη μέρα, ἀνήμερα τὰ Φῶτα, ὁ Γιωργάκης εἶχε μιὰ μεγάλη χαρά. Ὅταν πῆγε στὴν ἐκκλησιά μὲ τοὺς δικούς του, εἶδε κεῖ καὶ τὸν Κωστάκη!

Ἔτρεξε κοντά του καὶ τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

«Μὲ γειά σου!» τοῦ εἶπε. «Μὰ βέβαια ἔπρεπε σήμερα νὰ βγῆς. Εἶναι σὰν καλοκαίρι».

«—Δὲ θὰ ἦταν κριμα νὰ χάσω τέτοιο πανηγύρι;» εἶπε ὁ Κωστάκης, χλομὸς λιγάκι ἀκόμη, τυλιγμένος μ' ἓνα βαρὺ ἐπανωφόρι, μὰ τόσο χαρούμενος, πὺ θάλεγες πὼς ἔλαμπε ὅλος.

Ἄκουσαν τὴ λειτουργία καὶ τὴν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἀγιασμοῦ στὴν ἐκκλησιά. Ἐπειτα βγῆκαν μὲ τὸν κόσμον κι ἀκολούθησαν τὸ σταυρὸ ὡς τὸ ἀκρογιάλι. Ἐκεῖ, στὴ γειτονιά τῶν ψαράδων, περίμενε μιὰ μεγάλη μαούνα στολισμένη μὲ σημαῖες, μὲ πράσινα κλαδιὰ καὶ μὲ λουλούδια. Μπῆκε μέσα ὁ Παπαστέφανος μὲ τὸ διάκονο του, μὲ τοὺς ψαλτάδες του καὶ μὲ

τὰ ἑξαφτέρουγα, κι ἀνέβηκε στήν πρύμη. Ἐπὶ κεῖ ἔπιασε τὸ σταυρό, δεμένο μ' ἓνα μακρὸ σκοινί, καὶ τὸν ἔσπρωξε τρεῖς φορὲς στὴ θάλασσα, ψαίλνοντας τὸ «ἐν Ἰορδάνη».

Ἔτσι ἀγιάστηκαν τὰ νερά, καὶ τὰ ψαροκάϊκα ποὺ περιμέναν δεμένα αὐτὸν τὸν ἀγιασμό, θὰ ἔκαναν πανιὰ ἀμέσως τὴν ἄλλη μέρα καὶ θὰ ἔβγαιναν στ' ἀνοιχτά.

Ὁλη ἡ Καρουδιά, μαζεμένη στὸ ἀκρογιάλι, εὐχέθηκε τοὺς θαλασσινοὺς. Κι ὁ Γιωργάκης φίλησε τὸν ἀδερφό του τὸ Χαράλαμπο, ποὺ θὰ ἔφευγε κι αὐτὸς μὲ τὴν ψαρόβαρκα τοῦ καπετὰν Λευτέρη.

Ἄφου τελείωσε κι αὐτὴ ἡ τελετὴ, ὁ κόσμος ξεχύθηκε στὶς κοντινὲς ἑξοχὲς, νὰ χαρῆ τὴν λιακάδα.

«Ἐμεῖς θὰ πᾶμε κατὰ τὸν ἀνεμόμυλο» εἶπε ὁ Κωστάκης.

Κι οἱ δυὸ οἰκογένειες, μὲ τὰ παιδιά μπροστά, τράβηξαν μαζί.

Οἱ Καρουδιῶτες παραξενεύονταν ποὺ ἔβλεπαν τὸν κύριον Ἡλία νὰ κἀνὴ παρέα τὸ φτωχὸ Μπαρμπαθύμιον τὸ μυλωνά. Μὰ ὅταν ἔβλεπαν τὰ παιδιά τους, θυμόνταν τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων καὶ δὲν τὸ ἔβρισκαν πιά παραξένο. Οὔτε οἱ συμμαθητὲς τους, ἂν καὶ ἤξαιραν πῶς στὸ σχολεῖο ἦταν μαλωμένοι καὶ μόλις ἔλεγαν μιὰ «καλημέρα», δὲν ἀποροῦσαν ποὺ τοὺς ἔβλεπαν τώρα φίλους. Γιατὶ ὅλοι πιά εἶχαν μάθει τί χρωστοῦσε ὁ Κωστάκης στὸ Γιωργάκη. Κι ἔλεγαν: «Εἶδες πῶς τὸν πλήρωσε ὁ Γιωργάκης τὸν ἐχθρὸ του;»

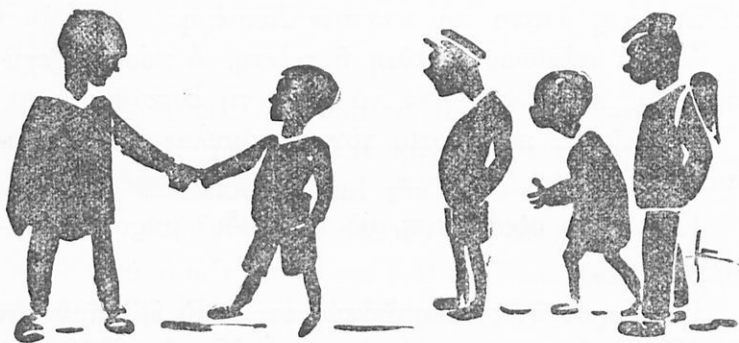
Ἡ ἐπιθυμία τῆς μικρῆς Φρόσως ἔγινε ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα. Γνωρίστηκε μὲ τὴ Ρηνούλα, τὴν ἀδερφοῦλα

τοῦ καλοῦ της Γιωργάκη. Ὅλη τὴν ὥρα πιά τὴν εἶχε κοντά της, ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά ὡς τὸ σπίτι.

22. Ὁ Κωστάκης ὁμολογεῖ.

Πέρασε καὶ τοῦ Ἀἰ Γιαννιοῦ μὲ ὑγεία, καὶ τὴν ἄλλη μέρα, πρωὶ πρωί, ὁ Κωστάκης κι ὁ Γιωργάκης ἀνταμώθηκαν πιά στὴν αὐλὴ τοῦ σχολειοῦ.

Τὰ παιδιά, ποὺ εἶχαν νὰ ἰδοῦν στὸ σχολειὸ τὸν Κωστάκη τόσο καιρό, τὸν περιτριγύρισαν μὲ χαρὰ καὶ

«—Σωτήρη! ἐγὼ σοῦ πῆρα ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τὸ πενηντάρι σου!.. (Σελ. 149)

μὲ συμπάθεια. Φαίνονταν προπάντων εὐχαριστημένα ποὺ τὸν ἔβλεπαν νὰ φέρεται τώρα στὸ Γιωργάκη τόσο φιλικά, νὰ τοῦ μιλῇ μὲ τόσο ὀλοφάνερη ἀγάπη.

«Ἔτσι μπράβο!» τοὺς ἔλεγαν. «Τί καλά! Νάσαστε καὶ σεῖς φίλοι, ὄχι ὄλο ἐχθροί».

«Ἄ, πᾶνε πιά κεῖνα ποὺ ξαίρατε!» ἀπαντοῦσε ὁ Κωστάκης. «Μὲ τὸ Γιωργάκη εἴμαστε τώρα φίλοι σὰν ἀδέρφια. Μὰ γιὰ συλλογιστῆτε τί ἔκαμε αὐτὸς γιὰ

μένα και τί είχα κάμει ἐγὼ γι' αὐτόν! Γιὰ θυμηθῆτε! θυμᾶστε;»

᾽Ω ναί, τὸ θυμόνταν πολὺ καλὰ! Ξεχνιοῦνται ποτὲ τέτοια πράματα; Καὶ ὅταν εἶναι ξεχασμένα ἀκόμη, τὸ παραμικρὸ τὰ ξαναθυμίζει...

Ἔτσι καὶ τώρα, ὅλα τὰ παιδιὰ, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ τοὺς εἶδαν φίλους, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἄκουσαν τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Κωστάκη, δὲν εἶχαν στὸ νοῦ τους παρὰ τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη...

Ἐξαφνα εἶδαν κάτι παράξενο, κάτι ποὺ δὲν τὸ περίμενε ποτὲ κανεὶς: Ὁ Κωστάκης ἄρπαξε ἀπὸ τὸ χέρι τὸ Σωτήρη καὶ μπροστὰ σὲ ὅλους τοῦ εἶπε:

«Σωτήρη!... Ἐγὼ, ἐγὼ σοῦ πῆρα ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τὸ πενηντάρι σου!... Ἀκοῦς; ἐγὼ!... Σοῦ εἶχε πέσει, ἀφοῦ μοῦ τὸ ἔδειξες, ὅταν τὸ ξανάβαζες βιαστικὰ στὴν τσέπη, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβης, κι ἐγὼ ἀπὸ πίσω σου, χωρὶς νὰ μὲ ἰδῆς, τὸ σήκωσα.

»Μοῦ ἤρθε νὰ σοῦ φωνάξω: «Σωτήρη! τὰ λεφτά σου!» Ἄλλὰ μοῦ ἤρθε μαζὶ καὶ μιὰ ἄλλη κακὴ ἰδέα, ποὺ δὲ μπορῶ παρὰ νὰ τὴν ὁμολογήσω. Γιατὶ δὲ θέλω νὰ ἔχετε, οὔτε σύ, οὔτε κανέννας, τὴν παραμικρὴ ὑποψία πὼς ὁ Γιωργάκης πῆρε ἐκεῖνο τὸ χαρτί. Ἐγὼ, ἐγὼ μπῆκα στὴν τάξη καὶ τὸ ἔχωσα κρυφὰ στὸ βιβλίο του. Ἐγὼ, γιὰ νὰ τοῦ κάμω κακό».

«—Μά, Κωστάκη!...» δοκίμασε δυὸ τρεῖς φορές, ἐνῶ ἔλεγε αὐτά, νὰ τὸν διακόψῃ ὁ Γιωργάκης.

—«Σώπα!» τοῦ ἀποκρίθηκε. «Σοῦ ὑποσχέθηκα νὰ πῶ σὲ ὅλους τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ κάνω! Μάλιστα θὰ

τὸ ἔκανα κι ἂν δὲν σοῦ τὸ εἶχα ὑποσχεθῆ. Ἦμουν ζηλιάρης, ἦμουν κακός...»

Τὰ παιδιά ἄκουγαν σαστισμένα. Ποιὸς περίμενε ποτέ, πὼς ὁ Κωστάκης ὁ ἴδιος θὰ ὠμολογοῦσε μὲ τέτοια μετάνοια μιὰ τόσο κακῆ του πράξι;

«Μὰ φτάνει λοιπόν!» φώναξε ὁ Γιωργάκης. Τώρα μὲ κάνεις νὰ ντρέπουμε ἐγώ! Οὔτε κακὸς ἦσουν, οὔτε ζηλιάρης! Ἐκεῖνο τότε τὸ ἔκαμες ἔτσι, γι' ἄστεϊο, καὶ θὰ τ' ὠμολογοῦσες ἀμέσως, ἂν δὲ φοβόσουν μὴ σὲ τιμωρήσῃ ὁ δάσκαλος.»

«Ὅχι! Τὸ ἔκανα στ' ἀλήθεια, καὶ δὲν τὸ ὠμολόγησα, ὄχι γιὰτὶ φοβήθηκα τὴν τιμωρία, παρὰ γιὰ νὰ σὲ πάρουν γιὰ κλέφτη!»

«Ἄς εἶναι» εἶπε ὁ Θάνος. «Αὐτὸ δὲν τὸ κατάφερες, γιὰτὶ κανεῖς μας δὲν πῆρε γιὰ κλέφτη τὸ Γιωργάκη.»

3

Τῆ στιγμῇ ἐκείνη χτύπησε τὸ κουδούνι· τὰ παιδιά ἄφησαν τὴν ὁμιλία καὶ ἀνέβηκαν τρέχοντας.

Ὁ δάσκαλος περίμενε στὴν ἔδρα, κι ἅμα μπῆκαν ὅλοι στὴν τάξη καὶ κάθησαν στὴ θέση τους, πρὶν γίνῃ ἡ προσευχή, τοὺς εἶπε:

«Τί ἔτρεξε κάτω πρωτύτερα; Ἄκουσα τὸν Κωστάκη νὰ φωνάζῃ... Μὲ ποιὸν τὰ εἶχε πάλι;»

--«Μὲ κανένα!» ἀποκρίθηκε ὁ Κωστάκης. «Μὲ τὸν ἑαυτό μου τὰ εἶχα. Κατηγοροῦσα τὸν ἑαυτό μου.»

—«Δηλαδή;» ρώτησε ὁ δάσκαλος, πού κάτι εἶχε πάρει τὸ ἀφτί του. «Κατηγοροῦσες τὸν ἑαυτό σου γιὰ κανένα κακό;»

— «Ναί!» ἀποκρίθηκε χωρίς δισταγμό. «Γιὰ ἓνα μεγάλο, πολὺ μεγάλο κακό!»

— «Ἐσύ;... περίεργο!»

— «Ναί, ἐγώ... Μὰ εἶχα ὀρμιστῆ νὰ τὸ πῶ καὶ στὰ παιδιὰ καὶ σὲ σᾶς».

Καὶ πάλι, ἐκεῖ μπροστὰ σὲ ὅλους, ὁ Κωστάκης εἶπε στὸ δάσκαλο ὅσα εἶχε πεῖ καὶ κάτω στὴν ἀυλὴ.

Ὁ δάσκαλος φάνηκε πολὺ συγκινημένος ἀπὸ τὴν ὁμολογία τοῦ Κωστάκη. «Καλά... καλά... καλά...» ψιθύριζε σὰ νὰ συλλογιζόταν μὲ τὰ μάτια του στὸν ἀέρα. Ἐπειτα γύρισε στὸν Κωστάκη.

«Παιδί μου, τοῦ εἶπε, αὐτὸ τὸ περίμενα. Οὔτε ἡ εὐγνωμοσύνη σου στὸ Γιωργάκη θὰ ἦταν βαθιά, οὔτε ἡ φιλία σου ἀληθινή, ἂν δὲν ἔκανες αὐτὴ τὴν ὁμολογία. Ἄνθρωπος ὅμως ποὺ αἰσθάνεται εὐγνωμοσύνη καὶ φιλία, ἄνθρωπος ποὺ μετανοεῖ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔκαμε, ἔχει καλὴ καρδιά. Μόνο ποὺ ἡ καλὴ καρδιά εἶναι καμιά φορὰ κρυμμένη βαθιά, καὶ γιὰ νὰ ξεφραγερωθῆ πρέπει νὰ τύχη κάτι ἔκτακτο...»

»Δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ σοῦ πῶ νὰ μὴν ξανακάνης ποτὲ κάτι σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἔκαμες ἐκείνη τὴν ἡμέρα, γιὰτὶ εἶμαι βέβαιος πὼς τέτοιο πράγμα δὲ θὰ τὸ ξανακάνης. Ὡς τώρα βρισκόσουν σ' ἓνα δρόμο κακὸ' τώρα μπῆκες στὸν καλὸ δρόμο. Νὰ τὸν ἐξακολουθήσης, παιδί μου, ὡς τὸ τέλος. Εἶναι δύσκολος, ἔχει ἀγκάθια, μὰ θὰ σὲ βγάλῃ σὲ καλὸ. Καὶ τώρα, παιδιὰ, τὴν προσευχὴ μας!

»Ἄς εὐχαριστήσουμε τὸ Θεὸ γιὰ ὅλα. Ἄς τὸν εὐχαριστήσουμε ποὺ μᾶς ἀξίωσε νὰ ξανανταμωθοῦμε σή-

μερα με υγεία και με χαρά. "Ας τὸν εὐχαριστήσουμε ἀκόμη και γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀγαπητοῦ μας Κωστάκη».

Ὁ δάσκαλος τόνισε καλὰ τὴ λέξη «σωτηρία», σὰ νὰ ἤθελε νὰ πῆ σωτηρία ἀπὸ τὴν ἀρρώστια, σωτηρία ἀπὸ τὴ φωτιά, σωτηρία κι ἀπὸ τὸν κακὸ δρόμο.

Ναί, ὁ Κωστάκης εἶχε μπῆ στὸ δρόμο τὸν καλό.

23. Ὁ Γιωργάκης κι ὁ Κωστάκης ἀδέρφια.

1

Πέρασαν ἀκόμη τρεῖς μῆνες.

Ὑστερα ἀπὸ τὶς ἀποκριὲς ἦρθε ἡ σαρακοστή, κι ὕστερα ἀπὸ τὴ σαρακοστή ἦρθε ἡ Λαμπρῆ. Μὰ λίγο πρωτύτερα εἶχε περάσει κι ὁ χειμώνας κι εἶχε ἔρθει ἡ ἀνοιξη μετὰ τὰ λουλούδια και τὰ χελιδόνια.

Ὁ Γιωργάκης κι ὁ Κωστάκης πάντα φίλοι, πάντα μαζί, σχεδὸν ἀχώριστοι.

Τὴ Λαμπρῆ οἱ δυὸ οἰκογένειες γιόρτασαν χωριστά. Τὴ δευτέρη ὅμως μέρα, πὺ εἶναι κι αὐτὴ σὰ Λαμπρῆ, ὁ Κωστάκης κι ἡ Φρόσω πῆγαν στὸ σπῆτι τοῦ Γιωργάκη, γιὰ νὰ τοῦ πᾶνε κόκκινα αὐγά και νὰ τοῦ ποῦν «Χριστὸς Ἄνέστη».

Ἦταν ἓνα ὥραϊο ἀνοιξιάτικο ἀπομεσήμερο, ζεστὸ σὰν καλοκαιρινό, ἀν και χωρὶς πολὺν ἥλιο, γιὰτὶ τὸν σκέπαζαν κάτι ἑλαφρὰ ἄσπρα σύννεφα σὰ μπαμπάκια.

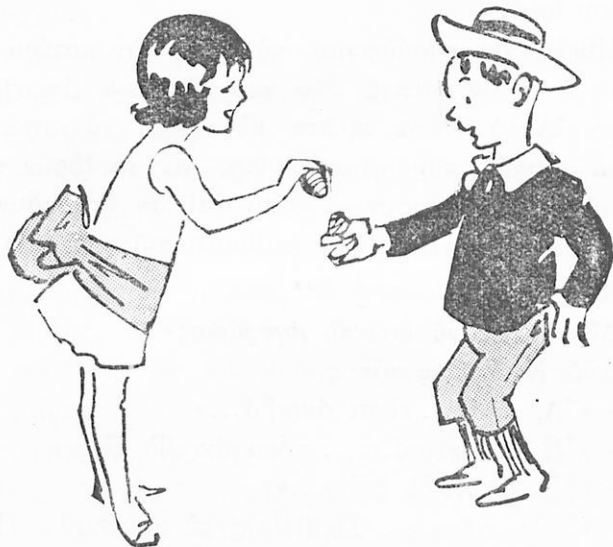
Τὰ παιδιὰ ἔπαιξαν στὸ περιβολάκι, κι ἔπειτα μαζεύτηκαν στὴν αὐλή, νὰ δειλινίσουν μετὰ κόκκινα αὐγά και μετὰ κάτασπρο φρέσκο τυρί, κάτω ἀπὸ τὴν ἀγαπη-

μένη κληματαριά του Γιωργάκη, γεμάτη τώρα πράσινα φύλλα.

Στὸ τσουγκρισμα, ἡ μικρὴ Φρόσω ἔσπασε τὸ αὐγὸ τοῦ Γιωργάκη, κι ἔκαμε κάτι γέλια!..

2

Ὁ Κωστάκης εἶχε μπῆ, καθὼς εἴπαμε, στὸν καλὸ δρόμο. Καὶ τὸ δρόμο αὐτὸ δὲν τὸν ἄφησε πιά.

«Ἡ μικρὴ Φρόσω ἔσπασε τὸ αὐγὸ τοῦ Γιωργάκη» (σ. 153)

Ἀλήθεια, καμιά φορὰ ἔκανε νὰ ξεφύγῃ δεξιά ἢ ἀριστερά, μὰ ὁ Γιωργάκης, ὁ φίλος του, ἦταν πάντα ἐκεῖ καὶ τὸν κρατοῦσε. Καὶ νὰ πῶς:

Τοῦ ἄρεσε ἀκόμη, ἀπὸ τὴν παλιά του συνήθεια, νὰ λήη ψέματα. Ὁ Γιωργάκης τὸν τσάκωνε καὶ τοῦ παραπονιόταν :

«Τί κατάλαβες, καημένη, πού με γέλασες;...
Ἐγὼ θέλεις νὰ σοῦ μάθω πὸς τὸ ψέμα εἶναι
κακό; Ἀπὸ τὸν ἴδιο δάσκαλο δὲν τὸ μάθαμε κι οἱ
δυσὸ μας;»

Μιά, δυσὸ, τρεῖς φορές, κι ὁ Κωστάκης ἔκοψε καὶ
τὴν κακὴ αὐτὴ συνήθεια.

Τοῦ ἄρρεσαν ἀκόμη κι οἱ κατεργαριές. Ἄμα ἤθελε
νὰ πετύχη κάπιτι, μεταχειριζόταν τρόπους πού δὲν ἦταν
καθόλου ἴσιοι.

Ἦθελε, γιὰ παράδειγμα, νὰ κάμη τὸν πατέρα του
νὰ τοῦ ἀγοράσῃ κατιτί. Δὲν τοῦ τὸ ἔλεγε ἀπευθείας,
καθαρά. Ἀλλὰ ἔκανε πρῶτα μὲ τρόπο νὰ περάσουν
ἀπὸ τὸ μαγαζὶ πού τὸ πουλοῦσε, νὰ τὸ ἰδοῦν τάχα
κατὰ τύχη, νὰ μιλήσουν γι' αὐτὸ καί, ἂν ἦταν δυνατό,
ὁ πατέρας νὰ μαντέψῃ τὴν ἐπιθυμία τοῦ γιοῦ του καὶ
νὰ τοῦ πῇ:

«Μὴ θέλεις νὰ σοῦ τὸ ἀγοράσω;»

Κι ὁ Κωστάκης τότε:

— «Ἄ, μπά!... εἶναι ἀκριβό...»

— «Ἔ, δὲν πειράζει... πόσο ἀκριβὸ εἶναι:...»

— «Μὰ ὄχι... δὲ θέλω...»

— «Ἐλα τώρα!... Τὸ θέλεις, σὲ κατάλαβα. Πᾶμε
νὰ σοῦ τὸ πάρω».

Κάμποσες φορές ὁ Γιωργάκης παραστάθηκε σὲ
τέτοιες σκηνές κι ἀγανάχτησε μὲ τὴν κατεργαριὰ τοῦ
φίλου του.

«Μὰ γιατί, τοῦ ἔλεγε, γιατί νὰ μεταχειρίζεσαι αὐ-
τοὺς τοὺς τρόπους; Ἐγὼ δὲν κάνω ἔτσι ποτέ. Ἄμα
θέλω κατιτί, τὸ λέω τοῦ πατέρα μου· κι ἅμα ὁ πατέ-

ρας μου μπορεί, μου τὸ κάνει. Νομίζεις πὼς ὁ δικός σου δὲν ἀξίζει νὰ τοῦ φέρνεσαι μὲ τὴν ἴδια εἰλικρίνεια; Ὁ καημένος σ' ἀγαπᾷ τόσο πολὺ! Βλέπω πὼς τὰ λεφτὰ δὲν τὰ λυπᾶται γιὰ σένα».

Μιά, δυό, τρεῖς φορές, κι' ὁ Κωστάκης περιορίσε κι' αὐτὸ τὸ ἐλάττωμά του.

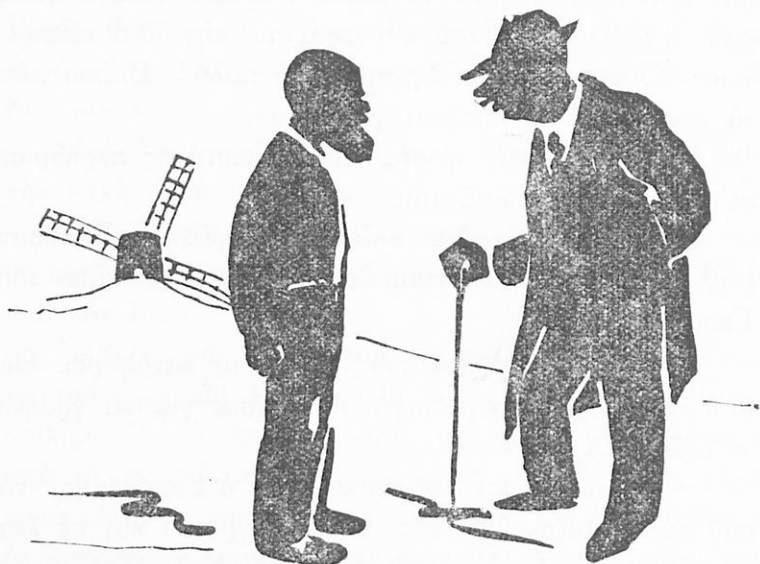
Μιά μέρα πάλι, ἐκεῖ πού οἱ δυὸ φίλοι μελετοῦσαν μαζί γιὰ τοὺς διαγωνισμούς, ὁ Κωστάκης εἶπε τοῦ Γιωργάκη:

«Καημένε, φοβᾶμαι πὼς δὲ θὰ τὰ καταφέρω. Θὰ μοῦ τὰ σφυρίζης σιγὰ σιγὰ ἀπὸ πίσω, γιὰ νὰ γράψω κι ἐγὼ καλά;»

— «Εὐχαρίστως», τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργάκης, «νὰ σοῦ τὰ σφυρίζω. Ἄν θές, σοῦ τὰ γράφω καὶ σὲ ἓνα χαρτάκι καὶ σοῦ τὸ περνῶ μὲ τρόπο. Ναί, ἀλλὰ τί θὰ καταλάβης; Θὰ γελάσης τὸ δάσκαλο, ἂν δὲ μᾶς πιάση κίολας, νὰ σοῦ δώσῃ ἓνα βαθμὸ παραπάνω, καὶ θὰ περάσης; δὲ θὰ μάθῃς ὅμως ἐκεῖνο πὸν πρέπει νὰ ξαίσης.

«Θυμᾶσαι τί μᾶς εἶπε μιὰ μέρα ὁ δάσκαλος; Δὲν πρέπει νὰ μελετᾷ κανεὶς γιὰ νὰ παίρνῃ βαθμούς, παρὰ γιὰ νὰ μαθαίνῃ. Βλέπω ὅμως πὼς ἡ μελέτη πὸν κάνεις ἐσὺ εἶναι μόνο γιὰ τὸ βαθμὸ. Ἔλα, ἄς τὰ ξαναδιαβάσουμε μιὰ δυὸ φορές ἀκόμη, μὲ τὴν καρδιά μας, γιὰ νὰ τὰ μάθουμε ἐμεῖς, ὄχι γιὰ νὰ τὰ ποῦμε στὸ δάσκαλο. Ἔτσι δὲ θὰ ἔχουμε ἀνάγκη οὔτε νὰ μᾶς τὰ σφυρίξῃ κανεὶς ἀπὸ πίσω, οὔτε νὰ μᾶς τὰ γράψῃ».

Μιά, δυό, τρεῖς φορές, κι' ὁ Κωστάκης ἄφησε πιά τὸν ἄσχημο ἐκεῖνον τρόπο τῆς ψεύτικης μελέτης, ἄρ-

«—Μπαρμπαθύμιο, μοῦ δίνεις τὸ Γιωργάκη σου νὰ τὸν ἔχω σὰν παιδί μου;» (Σελ. 157)

χισε νὰ μελετᾷ ἀληθινά, μὲ τὴν καρδιά του, καὶ πέτυχε στοὺς διαγωνισμοὺς ὅσο ποτέ του δὲν εἶχε πετύχει.

Εἶδε κι ὁ κὺρ Ἡλίας τοὺς βαθμοὺς τοῦ γιοῦ του κι εὐχαριστήθηκε πάρα πολύ.

«Κι αὐτὸ στὸ Γιωργάκη τὸ χρωστᾷ!» εἶπε μὲ τὸ νοῦ του.

Μὰ μήπως ἦταν μόνο ἡ προκοπή του στὰ μαθήματα; Ὅλος ὁ Κωστάκης εἶχε ἀλλάξει στὸ καλύτερο, ἀπὸ τότε πού ἔκαμε φίλο κι ἀδερφὸ τὸ γιὸ τοῦ μυλωνᾶ. Ὁ πατέρας του, πού τὸ ἔβλεπε πολὺ καλά, συλλογίστηκε:

«Αὐτὸ τὸ παιδί δὲν πρέπει νὰ λείψῃ ἀπὸ τὸ πλευρὸ

τοῦ Κωστάκη. Ἔπειτα πάντα χροστώ νὰ κάμω γιὰ τὸ Γιωργάκη κάτι γενναῖο. Καὶ τὸν Κωστάκη μου θὰ ὠφελήσω ἔτσι, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη μου θὰ ξεπληρώσω σ' αὐτὸ τὸ παιδί, ποὺ μοῦ τὸν ἔσωσε ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ φωτιά.»

Ἀληθινά, ὁ κὺρ Ἡλίας περισσότερο εὐγνωμονοῦσε τώρα τὸ Γιωργάκη γιὰ τ' ἄλλα, παρὰ γιὰ τὴ σωτηρία τὴ νύχτα τῶν Χριστουγέννων. Τὸ κάτω κάτω, αὐτὴ μποροῦσε νὰ τὴν κάνη κι ἓνα ἄλλο παιδί, ὅποιο καὶ νὰ ἦταν. Ποιὸ παιδί ὅμως θὰ μποροῦσε ν' ἀλλάξῃ ἔτσι τὸν Κωστάκη; Πῆρε τὴν ἀπόφασή του ὁ κὺρ Ἡλίας καὶ μιὰ μέρα ξεκίνησε καὶ πῆγε στὸ μύλο νὰ βρῇ τὸ μυλωνά.

«Μπαρμαθύμιο», τοῦ εἶπε ὀρθὰ κοφτά, «μοῦ δίνεις τὸ Γιωργάκη σου νὰ τὸν ἔχω σὰν παιδί μου;»

Ὁ Μπαρμαθύμιος κούνησε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὰ κάτω πρὸς τὰ ἀπάνω καὶ φώναξε:

«Τί μου λὲς ἐκεῖ, κὺρ Ἡλίας; Τὸ καλύτερό μου παιδί νὰ σοῦ δώσω; Ποτέ!»

— «Μπά! Καὶ μήπως σοῦ τὸ γυρεύω γιὰ νὰ τὸ σφάξω;» εἶπε γελώντας ὁ κὺρ Ἡλίας. «Ἡ μήπως θέλω νὰ τὸ πάρω σκλάβο; Ἔλα, Μπαρμαθύμιο, μὴν εἶσαι κουτός· τὸ Γιωργάκη τὸν θέλω γιὰ νὰ τὸν σπουδάσω μαζί μὲ τὸν Κωστάκη μου. Θὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀπ' ὅλα τὰ ἔξοδα, καὶ πάλι δικός σου θὰ εἶναι.»

Μποροῦσε ποτὲ νὰ μὴ δεχτῇ τέτοια πρόταση ὁ Μπαρμαθύμιος;

«Ἀφοῦ εἶν' ἔτσι, κὺρ Ἡλία μου, ἀποκρίθηκε, τί νὰ σοῦ πῶ, πάρε τον. Καὶ ὅ,τι κάμης γι' αὐτόν, ὁ Θεὸς νὰ σοῦ τὸ πληρώσῃ.»

Τὰ συμφώνησαν λοιπὸν ὅλα κι ὕστερα τὰ εἶπαν στὰ παιδιά.

Ὁ Κωστάκης πήδησε ὡς ἐκεῖ πάνω ἀπὸ τὴ χαρὰ του, ὁ Γιωργάκης ὁμως δὲν ἔδειξε τὸν ἴδιο ἐνθουσιασμό. Ν' ἀφήση τὸ σπιτάκι του, νὰ χωριστῆ τοὺς ἀγαπημένους του, νὰ πάη νὰ καθήση μὲ ἄλλους;.. Μονάχα ὅταν τοῦ μίλησαν οἱ δικοὶ του καὶ τοῦ ἔδειξαν πὼς αὐτὸ ἦταν γιὰ τὸ συμφέρο ὅλων, τὸ ἀποφάσισε.

Ἔτσι, στὸ καμένο σπίτι, πού ὁ κύρ Ἡλίας τὸ ξανάχτισε γρήγορα, γιὰτὶ ὑπῆρχαν τὰ θεμέλια κι οἱ τοῖχοι, ἐτοιμάστηκε καὶ γιὰ τὰ δυὸ παιδιά ἢ ἴδια ἐκεῖνη κάμαρα, πού ὁ Γιωργάκης εἶχε μπῆ γιὰ πρώτη φορὰ μὲ τὴ σγάλα ἀπὸ τὸ παράθυρο. Τοὺς ἔβαλαν δυὸ κρεβάτια. Ἐκεῖ μέσα, ὁ Κωστάκης κι ὁ Γιωργάκης θὰ κοιμόνταν πλάι πλάι σὰν ἀδέρφια.

Ἔτσι θὰ ἦταν πάντα μαζί, ἀχώριστοι. Τὸ καλοκαίρι θὰ πήγαιναν στὸ χτήμα· ὅταν θὰ τελείωναν τὸ σχολεῖο τῆς Καρυδιάς, θὰ πήγαιναν στὴν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, στὸ γυμνάσιο, κι ἀπὸ κεῖ στὴν Ἀθήνα, στὸ Πανεπιστήμιο. Πάντα μαζί, ἀχώριστοι...

Ὅταν ἐτοιμάστηκαν ὅλα κι ἦρθε στὸ καινούργιο σπίτι τοῦ κύρ Ἡλία ὁ Γιωργάκης, μὲ λύπη καὶ μὲ χαρὰ, τὸν καλύτερο λόγο τοῦ τὸν εἶπε ἢ μικρὴ Φρόσω: «Εἶχα δὲν εἶχα, σ' ἔκαμα ἀδερφό...»

24. Ἐπίλογος

1

Τὸ καλοκαίρι, ἀφοῦ ἔκλεισε τὸ σχολεῖό, ἡ οἰκογένεια τοῦ κῦρ Ἡλία μὲ τὸ Γιωργάκη πῆγαν στὸ χτήμα, στὴν ἐξοχή.

Ἦταν ἓνα μεγάλο χτήμα, δυὸ ὄρες μὲ τὸ ἀμάξι ἀπὸ τὴν Καρυδιά. Εἶχε ἀμπέλια, χωράφια, ἐλαιῶνες κι ἓνα ὁμορφο ροδοβαμμένο σπιτάκι, ἀνάμεσα σὲ ροδοδάφνες, γιὰ τὴν οἰκογένεια ποὺ κάθε χρόνο ξεκαλοκαίριεκε κεῖ.

Ἐκεῖ κοντὰ ἦταν καὶ τὸ μεγάλο βουνό, ἐκεῖνο ποὺ ἀπὸ τὴν Καρυδιά φαινόταν τόσο μακριά, γαλάζιο σὰν ἀέρινο καὶ ποὺ ἡ κορυφή του, τὸ χεῖμῶνα, ἀσπρίζε πάντα· χιονισμένη.

Τὶ διαφορετικὴ ποὺ ἦταν ἡ ὄψη του ἀπὸ τὸ χτήμα! Πρῶτα πρῶτα τὸ χρῶμα του· ἀπὸ κεῖ ἦταν καταπράσινο, γιὰτὶ ὡς τὴν κορυφή του σχεδόν, τὸ μεγάλο βουνὸ ἦταν δασωμένο. Εἶχε πεῦκα, ἔλατα, πρινάρια, καὶ στὰ ριζοβούνια ἐλιές. Εἶχε ἐκεῖ κάτω καὶ δυὸ τρία χωριουδάκια μὲ κάτασπρα σπιτάκια, ποὺ φαίνονταν ἀπὸ μακριὰ σὰν κοπάδια πρόβατα σταλισμένα στὴν πρασινάδα.

Συχνὰ ὁ Γιωργάκης κι ὁ Κωστάκης, ποὺ ἔκαναν μακρινοὺς περιπάτους στὴν ἐξοχή, ἔφταναν ὡς τὴ ρίζα τοῦ μεγάλου βουνοῦ καὶ στέκονταν πότε στὸ ἓνα χωριουδάκι καὶ πότε στὸ ἄλλο. Μιὰ μέρα ὅμως ἀποφάσισαν ν' ἀνεβοῦν καὶ στὴν κορυφή.

«Γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου» εἶπε ὁ Γιωργάκης· «θὰ εἶναι ἔξοχο θέαμα».

— «Γιὰ νὰ ἰδοῦμε καὶ τὸ μεγάλο κάμπο ἀπὸ πίσω» πρόσθεσε ὁ Κωστάκης. «Λένε πὸς εἶναι κάτι θαυμάσιο!»

Γιατὶ ποτὲ ἄλλη φορὰ ὁ Κωστάκης δὲν εἶχε ἐπιχειρήσει ν' ἀνεβῆ στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ. Ἦταν μικρὸς γιὰ τέτοια ἐκδρομὴ. Τώρα ὅμως εἶχε μεγαλώσει, καὶ ἀκόμη ὁ φίλος του ἦταν κοντὰ του, τοῦ ἔδινε θάρρος καὶ δύναμη...

Ζήτησαν λοιπὸν τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν κὺρ Ἡλία ποῦ πρόθυμα τοὺς τὴν ἔδωσε.

2

Σηκώθηκαν νύχτα καὶ ξεκίνησαν μὲ χαρὰ. Πῆραν μαζί τους καὶ τὸ Γιάννη, ποῦ ἤξαιρε τὰ κατατόπια, γιὰ ὁδηγό, πῆραν ἀκόμη καὶ τὸν Ἀράπη, τὸ σκύλο τοῦ χτήματος, ἓνα μεγαλόσωμο καὶ ἄγριο σκύλο σὰ μικρὸ λιοντάρι.

Τὸ ἀνέβασμα δὲν ἦταν πολὺ εὐκόλο· τοὺς κούρασε πολὺ. Ἐφτασαν ὅμως στὴν κορφή, στὸ πρὸ ψηλὸ ἴσιωμα, καὶ ἀπὸ κεῖ εἶδαν καὶ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου καὶ τὸ μεγάλο κάμπο ποῦ ἠθελαν.

Πρῶτα πρῶτα θαύμασαν τὸν ἥλιο. Ἐνας ἥλιος ποῦ βγῆκε ἀπὸ τὴ θάλασσα, πελώριος, κόκκινος καὶ χωρὶς ἀχτῖνες, ὅπως δὲν τὸν εἶχαν δεῖ ποτέ!

Ἐπειτα στάθηκαν νὰ ἰδοῦν τὸν κάμπο, ποῦ ὅσο ἀνέβαινε ὁ ἥλιος, τόσο φωτιζόταν καὶ τόσο ἔδειχνε τίς ὁμορφιές του.

Τὸν ἔσκιζαν δρόμοι καὶ δρομάκια, ποτάμια καὶ

ποταμάκια. Τὸν ἔκοβαν ἐδῶ κι ἐκεῖ χαμηλὰ βουνάκια, λόφοι δεντροφυτεμένοι, καὶ τὸν ἔκλειναν ἐκεῖ κάτω ἄλλα βουνὰ μακρινά, πὸν φαίνονταν κι αὐτὰ γαλάζια σὰν ἀέρινα, ὅπως τὸ μεγάλο βουνὸ ἀπὸ τὴν Καρυδιά.

Δεξιά, ἐκεῖ πὸν τελείωνε πιά ἡ βουνοσειρά, ἀνοιγόταν μιὰ μακρινὴ θάλασσα, μιὰ θάλασσα ἄλλη ἀπὸ κείνη πὸν ἔβλεπε πρὸς τὴν Καρυδιά κι ἀπ' ὅπου βγῆκε πρὶν ὁ ἥλιος.

Ὁ μέγας κάμπος εἶχε πλῆθος χτήματα μὲ σπιτάκια μοναχικά, σκόρπια ἐδῶ κι ἐκεῖ μέσα στὰ πράσινα ἀμπέλια, στὰ λιβάδια καὶ στοὺς λόγγους. Εἶχε ὅμως καὶ χωριουδάκια, εἶχε καὶ χωριά μεγαλύτερα.

Ὅταν τὰ μάτια τῶν παιδιῶν ξεθαμπώθηκαν κάπως ἀπὸ τὸ μαγευτικὸ θέαμα πὸν πρωτόβλεπαν, μπόρεσαν νὰ διακρίνουν καὶ μιὰ μεγάλη χώρα, μισοκρυμμένη ἐκεῖ πέρα, μέσα στὴν πρωινὴ καταχνιά.

«Ἄ, τί εἶναι ἐκεῖ;» ἔκαμε ὁ Κωστάκης μὲ ἀπορία.

— «Θὰ εἶναι ἡ πρωτεύουσα!» συμπέρανε ὁ Γιωργάκης μὲ θαυμασμό.

Ὁ Γιάννης, πὸν τὴν ἤξαιρε, τὸ βεβαίωσε. Ναί, ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ἐκεῖ πὸν θὰ πήγαιναν μεθαύριο.

«Μὰ τότε θὰ φαίνεται κι ἡ Ἄθινα» εἶπε ὁ Κωστάκης. «Γιατὶ δὲν εἶναι μακριὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν πόλη».

— «Θὰ φαινόταν, ἀποκρίθηκε ὁ Γιάννης, μὰ τὴν κρύβει ἐκεῖνο τὸ βουνό».

— «Ἄ, ἐκεῖ ἀπὸ πίσω εἶναι;» ἔκαμε ὁ Γιωργάκης.

«Ἦ, βέβαια ἀπὸ κεῖ!.. Κι ἐκείνη ἡ θάλασσα πὸν βλέπουμε, θὰ εἶναι ἡ δική της...»

— «Νά, νά ὁ σιδηρόδρομος!» φώναξε ἄξαφνα ὁ Κωστάκης.

Ἦδειχνε σ' ἓνα μέρος τοῦ κάμπου, ὅπου πραγματικά διακρινόταν μιὰ μικρούλα ἀμαξοστοιχία νὰ τρέχει σὰ φίδι, μὲ τὴν ἀτμομηχανούλα της πού κάπνιζε καὶ μὲ τὰ βαγονάκια πού ἔσερνε ἀπὸ πίσω.

«Πηγαίνει τώρα στὴν πρωτεύουσά μας» εἶπε ὁ Γιωργάκης. «Καὶ ἀπὸ κεῖ πιά ἴσια στὴν Ἀθήνᾶ!»

— «Μὲ αὐτὸ τὸ σιδηρόδρομο θὰ πᾶμε μιὰ μέρα καὶ μεῖς» εἶπε ὁ Κωστάκης. «Θὰ τὸν βροῦμε στὸ ἄλλο χωριό, πού σταματᾶ, θὰ τὸν πάρουμε καὶ θὰ φτάσουμε στὴν πρωτεύουσά μας».

«Ἀπὸ ἐκεῖ» εἶπε ὁ Γιωργάκης, «μιὰν ἄλλη μέρα, θὰ πάρουμε τὸν ἴδιο καὶ θὰ φτάσουμε στὴν Ἀθήνα, νά, ἐκεῖ πίσω ἀπὸ τὸ βουνό. Μοῦ φαίνεται τώρα σὰ νὰ τὴ βλέπω!...»

Στάθηκαν ἀκόμη καὶ κοίταζαν σιωπηλοί. Ἐξαφνα ὁ Γιωργάκης, ἀπλώνοντας ὀλόγυρα τὰ χέρια του, εἶπε:

«Νά, ὁ κόσμος!»

«Ἀλήθεια» ἀποκρίθηκε ὁ Κωστάκης. «Ἀπὸ δᾶ ἀπάνω βλέπουμε τὸν κόσμο! Βουνά, κάμπους, θάλασσες, χωριά καὶ χῶρες. Τί μεγάλος πού εἶναι καὶ τί ὁμορφος!»

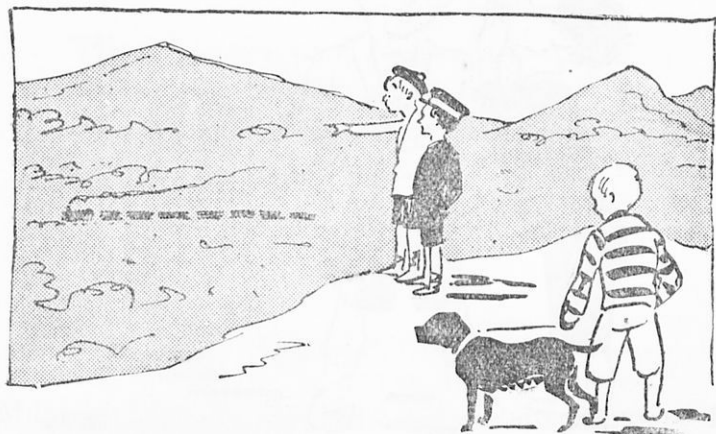
«Εἶναι ὁ κόσμος πού μᾶς περιμένει!» πρόσθεσε ὁ Γιωργάκης. «Αὐτὴ τὴ στιγμή, μοῦ φαίνεται σὰ νὰ βρισκόμαστε στὴν πόρτα του, στὸ κατώφλι, καὶ σὲ λίγο θὰ μπουῦμε».

3

Ἐβλεπαν καὶ συλλογίζονταν τώρα τὰ μελλούμενα. Τὰ χρόνια πού θὰ ζοῦσαν στὴν πόλη ἐκεῖνη, τὴ

μισοκρουμένη μέσα στην καταχνιά... τὰ χορόνια τὰ ἄλλα πού θὰ ζοῦσαν στή μεγάλη Ἀθήνα, πού τή μάντευαν πίσω ἀπό τὸ βουνό... καὶ τὰ καλοκαίρια πού θὰ γύριζαν οἱ ξενητεμένοι—μὲ πόση χαρά!—σὴν μικρὴ ἀγαπημένη πατρίδα τους καὶ θὰ ξανάβλεπαν κάθε φορὰ τοὺς δικούς τους ὕστερα ἀπὸ μηνῶν χωρισμό...

Ἐκεῖνοι οἱ δυὸ ὅμως θὰ ἦταν πάντα μαζί. Φίλοι

«—Νά, ὁ κόσμος! εἶπε ὁ Γιωργάκης» (Σελ. 162)

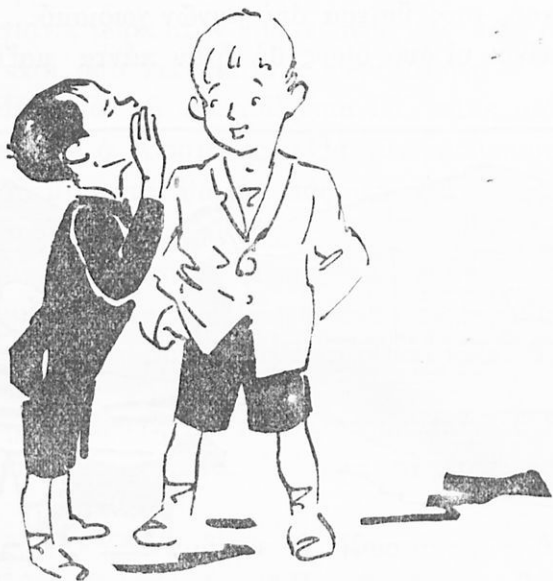
πιστοί, ἀγαπημένοι σὰν ἀδέρφια, καὶ σὴν πατρίδα καὶ σὴν ξενιτιά...

Μιά στιγμή ὁ Κωστάκης, καθὼς κοίταζε πέρα, πρὸς τὴν Ἀθήνα, ἔβιασε τὸ χέρι τοῦ Γιωργάκη καὶ τοῦ τὸ ἔσφιξε δυνατά.

Ὁ Γιωργάκης μάντεψε τὴ συγκίνησή του, μάντεψε καὶ τὴ σκέψη του καὶ κρύβοντας τὴ συγκίνηση τὴ δική του, τοῦ τράνταξε τὸ χέρι καὶ τοῦ φώναξε φαιδρά:

«Κωστάκη, νά, ό κόσμος! Έμείς όμως δέν τόν φοβόμαστε, γιατί θά εἶμαστε πάντα μαζί!»

«Καί πάντα στόν καλό δρόμο!» τοῦ ψιθύρισε στό ἄφτι ό Κωστάκης.

«—Καί πάντα στόν καλό δρόμο! (Σελ. 164)

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

---

1. Ἡλιος χειμωνιάτικος.

Ἡλιος χειμωνιάτικος ξάφνου μὲς στὰ χιόνια
λάμπει, καὶ ζεσταίνει μ' ὄλο τὸ βοριά,
καὶ στὴν πλάση ὑπόσγεται πάλι χελιδόνια
καὶ καλοκαιριά.

N. I. Χατζιδάκις

2. Μάρτης! Ἄνοιξη.

Μάρτης! Ἄνοιξη, λιακάδες! Πάει ἡ μαύρη συννεφιά.
Ἄκου, πέρα στὰ λαγκάδια περδικοῦλες καθαρίζουν...
Ἄναστήνεται ὁ κόσμος! Τί ζωή! τί ζωγραφιά!
καὶ μὲ πόσην ὁμορφιά
τὰ περιβόλια μας ἀνθίζουν!

Μάρτης, Μάρτης! Κι ἂν θυμῶνη καὶ αὐτὸς καμιά φορὰ,
μὰ τὰ χελιδόνια φέρνει πὺρ μᾶς λένε ζωηρά:
«Ἦρθε Πάσχα, τί χαρά,
ἔφτασε τὸ καλοκαίρι!»

I. Π. Ἰωαννίδης Βοσπορίτης

3. Τὸ καλοκαίρι.

Ὁ κόσμος λάμπει
σὰν ἓνα ἀστέρι·
βουνὰ καὶ κάμποι,
δέντρα, νερὰ
γιορτάζουν πάλι
καθὼς προβάλλει
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Φωνοῦλες, γέλια
φέρνει τ' ἀγέρι
μὲς ἀπ' τ' ἀμπέλια
τὰ καρπερά.
Παιδιά, ἀγγελούδια
ψέλλουν τραγούδια
στὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ χαρά!

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾷ ἓνα χέρι
χάδια καὶ πλούτη,
κι ἡ γῆ φορᾷ
σὰ μὰ πορφύρα,
ζωῆς πλημμύρα,
τὸ καλοκαίρι
Θεοῦ χαρά.

Ἡ φύση πέρα,
ὦ νέοι καὶ γέροι,
σὰ μὲν μητέρα
μᾶς καρτερᾶ.
Ἡ πλάση ὄλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι,
Θεοῦ, χαρά!

Κ. Παλαμᾶς

4. Πάσχα στὸ χωριό.

Νύχτα βαθιά, μὰ τοῦ χωριοῦ
γεμάτη ἡ ἐκκλησία·
ἔξω τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
μέσα φωτοχυσία.

Χριστὸς Ἄνέστη! μὲ φωνὴ
κοάζει ὁ παπὰς μεγάλη.
Χριστὸς ἀνέστη, Χριστιανοί,
ὅλος ὁ κόσμος ψάλλει.

Καὶ μὰμ καὶ μποῦμ οἱ τουφεκιᾶ,
καὶ τῆς καμπάνας χτύποι.
ᾠ τί στιγμὲς αὐτὲς γλυκιές!
Πῶς φεύγει κάθε λύπη!

Κι ἀρχίζει τώρα νὰ φωτᾶ,
κι ὄλοι γοργὰ πηγαίνουν
ἐκεῖ πὺρ αὐγὰ κι ἀρνιὰ ψητὰ
στρωμένα τοὺς προσμένουν.

Ν. Ι. Χατζιδάκις

5. Ὁ κισσός.

Σ' ἓνα πλούσιο περιβόλι
ποῦ τὸ καμαρώνουν ὅλοι,
τί δὲν εἶναι φυτεμένο,
ἀκριβό, ξενοφερέμένο!
Κεῖ, στὸν τοῖχο, μοναχὰ
—μὲ τί περιφρόνια!—
ἀπ' τὰ χρόνια τὰ φτωχὰ,
ἀπ' τὰ περασμένα χρόνια,
ἔχει μείνει ἓνας ντόπιος
ἀσπρολούλουδος κισσός,
ξεχασμένος, ποῦ ὅμως ὅποιος
τόνε βλέπει νὰ φουντώνη
καὶ ψηλὰ νὰ σακρφαλώνη,
λέει: «τί ὁμορφος κισσός!»

Ἦρθε βαρυχειμωνιά,
παγωνιὰ μεγάλη.
τὸ περιβόλι μ' ἀπονιὰ
κάνει σὲ μεγάλο χάλι.
Μὰ ἓνα μόνο ζωντανό,
καταπράσινο, τρανό,
βλέπεις μέσα στὰ καμένα
τὰ κιτρινομαυρισμένα
φραγκοσέλινα:
τὸν κισσὸ τὸν Ἑλληνα!

Δ Γρ. Καμπούρογλου

6. Ἡ πεταλούδα.

Σ' ἀεράκι χλιαρὸ
μ' ἀνοιξάτικο καιρὸ,
μὲς σὲ κῆπο ἀνθηρὸ
φτερουγίζω·

Σ' ἀνθοστόλιστη βραδιά,
ποῦ μὲ θεία μυρουδιά,
μοῦ γεμίζει τὴν καρδιά,
τριγυρίζω.

Πρὶν νάρθη ἢ καλοκαιριά,
σέρονομουν μὲς στὰ κλαριά,
κάμπια ἄσχημη, βαριά,
κουρασμένη.

Μὰ μιὰ μέρα ξαφνικὰ
ἔποκοιμήθηκα γλυκά,
σὲ σεντόνια μαλακὰ
τυλιγμένη.

Καὶ χτὲς μόλις τὸ πρωὶ
βιαστικὰ καὶ μὲ βοή
ξύπνησα σ' ἄλλη ζωή,
φτερωμένη.

Καὶ μὲ τ' ἄσπρα μου φτερὰ
μέσα σ' ἄνθη δροσερὰ
φτερουγίζω, ἀπὸ χαρὰ
μεθυσμένη!

Ν. Γ. Χατζιδάκις

7. Ἡ μέλισσα.

Ποτέ μου δὲν ἀμέλησα
τὸ ἔργο μου σὰ μέλισσα,
κι ὅπου νὰ ζήσω θέλησα,
δὲν ἔβλαψα μὰ ὠφέλησα.

Γ. Βιζυηνός

8. Ὁ μπάτης.

Γλυκὰ φυσᾶ ὁ μπάτης
ἢ θάλασσα δροσίζεται,
στὰ γαλανὰ νερά της
ὁ ἥλιος καθρεφτίζεται.
Κι ἰδὲς πῶς παίζουν μὲ χαρὰ
πετώντας δίχως ἔννοια,
ψαράκια μὲ χρυσὰ φτερὰ
σὲ κύματα ἀσημένια.

Γ. Δροσίνης

9. Γαλήνη.

Δὲν ἀκούεται οὔτ' ἓνα κῦμα
εἰς τὴν ἔρημ ἀκρογιαλιά.
Λὲς κι ἡ θάλασσα κοιμᾶται
μὲς στῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.

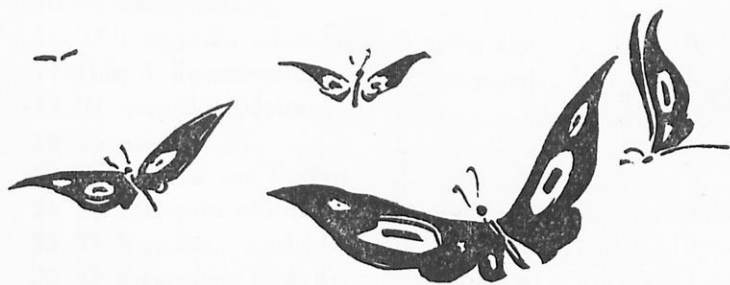
Δ. Σολωμός

10. Τὸ ψαράκι.

Ψαράκι πού ὄ,τι νὰ βρεθῆ
ὀρέγεται νὰ τὸ γευθῆ
καὶ μὲς τὸ ρέμα τὸ βαθὺ
κυνηγητὸ τοῦ κάνει,
ὅσο καὶ νὰ προφυλαχτῆ,
μὰ μέρα θενὰ γελαστῆ,
ἀπὸ τ' ἀγκίστρι θὰ πιαστῆ
καὶ θάμπη στὸ τηγάνι.

Γ. Βιζυηνός

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο ΚΑΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

1	Ἡ τρικλοποδιά.....	Σελ.	5
2	Τὸ μαγεμένο γεφύρι.....	»	13
3	Τὸ πενηντάρι τοῦ Σωτήρη.....	»	18
4	Νά, ὁ κλέφτης.....	»	28
5	Χὰ χά χά, αὐτὸ ἦταν;.....	»	40
6	Τὰ πράματα ἀλλάζουν.....	»	45
7	Ὅχι κι ὄχι.....	»	51
8	Ἡ κληματαριά κι ὁ σκύλος.....	»	58
9	Τὸ περιβολάκι.....	»	66
10	Παραμονὲς Χριστουγέννων.....	»	70
11	Τὸ χριστουγεννιάτικο παραμῦθι.....	»	75
12	Πανικός στὴν Ἐκκλησιά. Φωτιά σ' ἓνα σπίτι.....	»	81
13	Ποιὸς θὰ τὸν σώσει;.....	»	87
14	«Μ' ἔσωσε αὐτός!...».....	»	94
15	Ὁ κακὸς φύλακας.....	»	100
16	Ὁ Γιωργάκης κάνει πάλι τὸ χρέος του.....	»	107
17	Πῶς ὁ Κωστάκης δέχεται τὸ Γιωργάκη.....	»	113
18	Ἡ κότα ἔχει δόντια;.....	»	121
19	Τὸ ρολοῖ.....	»	126
20	Ἡ τιμωρία τοῦ Γιάννη.....	»	131
21	Τὰ τελευταῖα κάλαντα τοῦ Γιωργάκη.....	»	140
22	Ὁ Κωστάκης ὁμολογεῖ.....	»	148
23	Ὁ Γιωργάκης κι ὁ Κωστάκης ἀδέρφια... ..	»	152
24	Ἐπίλογος.....	»	159

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1 Ἡλιος χειμωνιάτικος, ποίημα I. Ν. Χατζιδάκι (ἀπόσπασμα).....	Σελ. 165
2 Μάρτης! Ἐνοιξη, ποίημα I. Π. Ἰωαννίδη Βο- σπορίτη (διασκευασμένο)	» 165
3 Τὸ καλοκαίρι, ποίημα Κωστῆ Παλαμᾶ	» 166
4 Πάσχα στὸ χωριό, ποίημα Ν. I. Χατζιδάκι (δια- σκευασμένο).....	» 167
5 Ὁ κισσός, ποίημα Δ. Γρ. Καμπούρογλου (διασκευα- σμένο)	» 168
6 Ἡ Πεταλούδα, ποίημα Ν. I. Χατζιδάκι ἐκ τοῦ γερμανικοῦ	» 169
7 Ἡ Μέλισσα, ποίημα Γ. Μ. Βυζαντίου.....	» 170
8 Ὁ Μπάτης, ποίημα Γ. Δροσίνη (διασκευασμένο) .	» 170
9 Γαλήνη, ποίημα Δ. Σολωμοῦ.....	» 170
10 Τὸ Ψαράκι, ποίημα Γ. Μ. Βιζυηνοῦ.....	» 171

ΤΥΠΟΙΣ : «ΠΥΡΣΟΥ» Α. Ε.

0020561099

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Παιδαγωγικής

Αριθ. Πρωτ. 39602/13090

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῇ Ἰουλίου 1932.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐχοντες ἐπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 3 τοῦ Νόμου 5045, καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ἐπ' ἀριθ. 254 πρακτικὸν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου, ἀποφασίζομεν, ὅπως ἐγκριθῇ ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Β' τάξεως τῶν Δημοικῶν Σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον Ἀναγνωστικὸν Β' Δημοικῶν «**Ὁ Καλὸς Δρόμος**» βιβλίον τοῦ Γ. Ξενοπούλου καὶ Γ. Κοινιδάρη διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1932—1933 ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως οἱ συγγραφεῖς συμμορφωθοῦν κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ὁ Ὑπουργὸς

Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Ἄρθρον 6ον τοῦ Π. Διατάγματος

«*Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων*».

Τὰ διδακτικά βιβλία τὰ πωλούμενα μοιρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονθεσίσης ἀνεῦ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμέτωπιον τῆς δισπάνης συσκευῆς καὶ τῶν τοχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

ΤΙΜΗ ΔΕΦΑΧ. 12,30

(Δεδεμένον Λραχ. 3 ἐπί πλέον)

ἀριθ. ἀδείας Κυκλοφορίας 55255

ΤΕΤΡΑΧΡΩΜΙΑ "ΠΥΡΣΟΥ,, Α. Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής